

TERÖRİZMLE MÜCADELEDE LİDER KADRO ODAKLI YAKLAŞIM:
TÜRKİYE’NİN PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLE MÜCADELESİ (2015-2020)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

ELİF MERVE DUMANKAYA

GÜVENLİK ÇALIŞMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ 2021

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm koşulları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Serdar SAYAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Müdürü

Bu çalışmayı okuduğumu ve çalışmanın kapsam ve içerik olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda bir Güvenlik Çalışmaları Yüksek Lisans tezi olabilecek yeterlilikte olduğuna kanaat getirdiğimi onaylıyorum.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Tez Jürisi Üyeleri

Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Doç. Dr. Özgür ÖZDAMAR

(Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler)

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Elif Merve DUMANKAYA

ÖZ

TERÖRİZMLE MÜCADELEDE LİDER KADRO ODAKLI YAKLAŞIM: TÜRKİYE’NİN PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLE MÜCADELESİ (2015-2020)

DUMANKAYA, Elif Merve

Yüksek Lisans, Güvenlik Çalışmaları

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA

Bu çalışma, terörizmle mücadelede dekapitasyon olarak tanımlanmış ve Türkçeye bu çalışma kapsamında “tırpanlama” olarak uyarlanmış lider kadro operasyonlarını destekleyici nitelik arz etmesi için geliştirilen Organizasyonel Tırpanlama kavramını incelemektedir. Karizmatik ve kült kişiliğe sahip terör örgütü liderlerinin etkisiz hale getirilmesini ihtiva eden dekapitasyon/tırpanlama kavramı, alt ve orta düzey terör örgütü liderlerinin hedef alınmasının ayrıca incelenmesi gerektiğini öne süren Organizasyonel Tırpanlama kavramı ile tamamlanmaya çalışılmıştır. Organizasyonel Tırpanlama’nın uygulandığı bir örnek olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin PKK terör örgütü ile 2015 yılı ve sonrasındaki mücadelesinin bir sütunu ele alınmıştır. Bu bağlamda Organizasyonel Tırpanlama’nın uygulanışının analiz edilmesi için İçişleri Bakanlığı koordinatörlüğünde yürürlüğe konan Terör Arananlar platformu ve burada örgüt liderlerine ilişkin sunulan bilgiler incelenmiştir. PKK terör örgütü başta olmak üzere, terör örgütü liderlerinin değişen önem düzeyine göre tasnif edildiği bu platforma başvurularak bir veri seti oluşturulmuştur. Derlenen veri seti sonucunda elde edilen bulgular ışığında, etkisiz hale getirilen PKK terör örgütü mensuplarının sayıca ağırlığının alt ve orta düzey örgüt liderlerinde olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, en tepede bulunan örgüt liderinin yanında alt ve orta düzey örgüt liderlerinin de hedef alındığı Organizasyonel Tırpanlama’nın uygulanışı ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Terörizmle Mücadele, Tırpanlama, Organizasyonel Tırpanlama, Türkiye, PKK.

ABSTRACT

LEADERSHIP-ORIENTED APPROACH IN COUNTER-TERRORISM: TURKEY’S COUNTERTERRORISM STRATEGY AGAINST THE PKK TERRORIST ORGANIZATION BETWEEN 2015-2020

DUMANKAYA, Elif Merve

Master of Arts, Security Studies

Supervisor: Prof. Haldun YALÇINKAYA

This study examines the concept of Organizational Decapitation, which has been developed to support leadership operations defined as decapitation in counter-terrorism literature. Decapitation refers to a strategy aiming to neutralize the top leaders of terrorist organizations possessing a charismatic and cult personality. In line with that strategy, Organizational Decapitation sheds light on a new approach that recommends to target the lower and medium level terrorist leaders with a new, proper and holistic strategy. In order to display the implementation of Organizational Decapitation, Turkey’s current counter-terrorism strategy against PKK terrorism has been chosen as the case study of this dissertation. The dataset used in this study is extracted from the platform entitled “Terrorist Wanted List”, which has been launched in 2015 under the coordination of Turkish Ministry of Interior. Depending on the information in the Terrorist Wanted List platform, a dataset on Wanted and Neutralized PKK Terrorists Lists has been generated. Findings from the dataset has shown that the majority of neutralized PKK terrorists were lower and middle level terrorist leaders. As a result, the implementation of the Organizational and the initial results of these operations against PKK terrorist organization has been revealed.

Key Words: Counter-Terrorism, Decapitation, Organizational Decapitation, Turkey, PKK.

Okumanın en büyük erdem olduğuna inanan cennetmekan dedem

Öğretmen Kâmil Üstündağ'a...

TEŞEKKÜR SAYFASI

Kişinin kendini keşfetmesi, nefes aldığı sürece kapısı kapanmayan uçsuz bucaksız bir maceradan ibaret. Bu süreç içerisinde olmak istediği insan profiline yakın yol göstericiler bulabilenler ise en şanslılarımız. Öncelikle, ilk ve son olmayacağı halde saygıdeğer hocam, danışmanım ve rol modelim olarak gördüğüm Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA'ya çok teşekkür ederim. Gerek asistanlığımı yaptığım sürede gerekse tez yazım sürecindeki destekleri, yol göstericiliği ve yaptığımdan daha iyisini ortaya koyabileceğime her zaman inandığı için kendisine şükranlarımı sunuyorum. Bu sürecin benim için sadece akademik anlamda değil; tekâmül süreci olarak da çok kıymetli ve unutulmayacak tecrübelerle dolu geçmesini sağladığı için müteşekkirim.

Kendisinden çok şey öğrendiğim, her konuşmamızda ufkumu açan yönlendirmeleri ve tezime ilişkin yorumları için kıymetli hocam Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN'a sonsuz teşekkürler. Ortaya koyduğum çalışmanın daha iyi bir hale gelmesi adına sunduğu katkılar için jüri üyem Doç. Dr. Özgür ÖZDAMAR'a teşekkür ederim.

Hiçbir zaman için bana uzatmaktan çekinmeyeceği omuzlarına tutunarak ilerleyebildiğim değerli dostum Gizem GÖNAY AKBAŞ'a desteği için teşekkür ederim. Sorularıma hevesle verdiği cevaplar, motive ediciliği ve yardımseverliği için sevgili Fatma YOL'a teşekkür ederim. Benim gibi tez yazım sürecinde ilerlemekte olan, uykusuz geceleri ve stresi benimle paylaşarak ömür boyu sürececek dostluklar tahsis ettiğimiz değerli arkadaşlarım Çağrı ARSLAN, Ezgi ÖZBAŞ, Gökten Muhammed FIRAT, Kerem AYDEMİR ve Taha KALAYCI'ya teşekkür ederim.

Tezin veri toplama aşamasında ve analizinin yapılması aşamasında birikimleriyle perspektifimi genişleten TERAM başkanı sayın Erol BURAL'a teşekkür ederim.

Güler yüzü, desteği ve imrendiğim sabrı ile gerek asistanlığım boyunca gerekse tezi nihayete erdirme sürecindeki yardımlarını eksik etmeyen enstitü sekreterimiz sevgili Senem ÜÇBUDAK'a gönülden teşekkür ederim.

Ve yine son olmayacağını bildiğim halde, kardeşlerim Nisa ve Ahmet ile canım annem Selvi DUMANKAYA'ya, her zaman yanımda olmak suretiyle hayatımı güzelleştirdikleri için teşekkür ederim. Burada her ne kadar isimlerini zikredemesem de sevgileri ve her daim yanımda hissettiğim varlıklarıyla vazgeçilmezim olan ailemin geri kalan üyelerine ve dostlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL SAYFASI.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR SAYFASI	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM II.....	7
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	7
BÖLÜM III	15
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	15
3.1. Terör ve Terörizm Kavramları	17
3.2. Terörizmin Tarihsel Dönüşümü	28
3.3. Terörizmle Mücadele: Terörizmi Sona Erdirme Yöntemleri	39
3.4. Terör Örgütleri ve Terörist Liderler	44
3.5. Terör Örgütü Liderlerine Yönelik Terörizmle Mücadele Operasyonları: Tırpanlama	46
3.6. Organizasyonel Tırpanlama	57
3.7. Değerlendirme	60
BÖLÜM IV	63

TERÖRİZMİN SONA ERDİRİLMESİNDE DEKAPİTASYONUN	
ULUSLARARASI ÖRNEKLERİ.....	63
4.1. Peru ve Aydınlık Yol (Sendero Luminoso) Terör Örgütü	63
4.2. Japonya ve Aum Shinrikyo Terör Örgütü (Yüce Gerçek Terör Örgütü)	68
4.3. Amerika Birleşik Devletleri ve Küresel Terörle Mücadelesinde Hedef	
Gözeterek Öldürme Stratejisi	71
4.4. İsrail ve Hedef Gözeterek Öldürme	77
4.5. Değerlendirme	80
BÖLÜM V.....	83
TÜRKİYE’NİN PKK TERÖRİZMİYLE MÜCADELESİ VE	
ORGANİZASYONEL DEKAPİTASYON	83
5.1. PKK Terörizmi ve Türkiye’nin PKK Terörizmiyle Mücadelesi (1984-2021) 84	
5.2. 1999 ve Abdullah Öcalan’ın Yakalanması: Tırpanlama	91
5.3. PKK ile Mücadelede Organizasyonel Tırpanlama: Ağustos 2015 ve Sonrası 92	
5.3.a. Arananlar Listesi: PKK Terör Örgütünün Görünümü	97
5.3.b. Etkisiz Hale Getirilenler Listesi: PKK Terör Örgütünün Görünümü	102
5.4. Değerlendirme	111
BÖLÜM VI.....	113
SONUÇ	113
KAYNAKÇA.....	119
EK-1 Terörizmin Tanımlanmasında Kullanılan Elementlerin Sıklık Yüzdeleri.....	129

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Terör ve Terörizm Kavramlarının Tanımları.....	18
Tablo 3.2. Kanser ve Terörizmin Nedenlerinin Karşılaştırılması.....	24
Tablo 3.3. Varlığını Sürdürmeyen Terör Örgütlerinin Faaliyetlerinin Sona Erme Yöntemleri.....	43
Tablo 3.4. Dekapitasyon ve Hedef Gözeterek Öldürme Tanımları.....	50
Tablo 5.2. Farklı Renk Kategorilerine Göre Arananlar Listesi.....	98
Tablo 5.3. Arananlar Listesi İçerisinde Aranan PKK Terör Örgütü Mensuplarının Renk Kategorilerine Göre Dağılımı.....	99
Tablo 5.4. Aranan PKK Terör Örgütü Mensuplarının Görev Düzeyine Göre Tasnifi.....	100
Tablo 5.5. Aranan PKK Terör Örgütü Mensuplarının Cinsiyete Göre Dağılımları.....	100
Tablo 5.6. PKK'nın Aranan Kadın Örgüt Mensupları, Listelere Göre Dağılım.....	101
Tablo 5.7. PKK'nın Aranan Erkek Örgüt Mensupları, Listelere Göre Dağılım.....	101
Tablo 5.8. Etkisiz Hale Getirilenler Listesi İçerisinde PKK Terör Örgütü Mensuplarının Renk Kategorilerine Göre Dağılımı (2015-2020).....	103
Tablo 5.9. Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensuplarının Görev Düzeyine Göre Tasnifi.....	104
Tablo 5.10. Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensuplarının Cinsiyete Göre Dağılımları.....	104
Tablo 5.11. PKK'nın Etkisiz Hale Getirilen Kadın Örgüt Mensupları, Listelere Göre Dağılım.....	105

Tablo 5.12. PKK’nın Etkisiz Hale Getirilen Erkek Örgüt Mensupları, Listelere Göre Dağılım.....105

Tablo 5.13. Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensuplarının Etkisiz Hale Getirildikleri Mevkilere Göre Dağılımı.....108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Terör Örgütlerinin Sona Erme Şekilleri.....	8
Şekil 3.1. Terörizmi Sona Erdirme Yöntemleri.....	40
Şekil 3.2. Lider Kadroların Hedef Alınması, 1976-2016.....	49
Şekil 4.1. Aydınlık-Yol Terör Örgütü'nün Eylem Sayısı, (1979-2018).....	67
Şekil 4.2. el-Kaide'ye Karşı Gerçekleştirilen Tırpanlama Operasyonları, 1995-2016.....	73
Şekil 5.1. 1984-2002 Yılları Arasında Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensubu Sayısı.....	88
Şekil 5.2. Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensuplarının Bulundukları Listelerin Renk Kategorilerine Göre Dağılımı (2015-2020).....	107

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ASALA	: Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia, Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu
DEAŞ	: Devlet'ül Irak ve's Şam, Irak ve Şam İslam Devleti
DHKP/C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
DKP/BÖG	: Devrimci Komünarlar Partisi/Birleşik Özgürlük Güçleri
EOKA	: Ethniki Organosis Kypriou Agoniston, Kıbrıslıların Millî Mücadele Örgütü
ETA	: Euskadi Ta Askatasuna, Bask Yurdu ve Özgürlük
FARC	: Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri
FETÖ	: Fethullahçı Terör Örgütü
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HTŞ	: Heyet Tahrir el-Şam
IMINT	: Image Intelligence, Görüntü İstihbaratı
IRA	: Irish Republican Army, İrlanda Cumhuriyet Ordusu
İHA	: İnsansız Hava Aracı
MKP	: Maoist Komünist Partisi
MLKP	: Marksist-Leninist Komünist Parti
PCP	: Peruvian Communist Movement, Peru Komünist Hareketi
PCP-SL	: Partido Comunista del Peru-Sendero Luminoso, Peru Komünist Partisi-Aydınlık Yol
PKK	: Partîya Karkerên Kurdistanê, Kürdistan İşçi Partisi

PYD	: Partiya Yekîtiya Demokrat, Demokratik Birlik Partisi
RAF	: Red Army Fraction, Kızıl Ordu Fraksiyonu
SİHA	: Silahlı İnsansız Hava Aracı
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
THKP/C	: Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
TİKB	: Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği
TKP-ML	: Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist
YPG	: Yekîneyên Parastina Gel, Halk Koruma Birlikleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Devlet-dışı unsurların hedefledikleri siyasi amaca ulaşmalarında araç olarak kullandıkları terör, bu gruplarca yararlı bir yöntem olarak addedildiğinden beri şiddetle donatılarak adeta bir strateji haline gelen terörizme dönüşmüştür. Zaman içerisinde bu iki olgu, kavramsal ve yöntemsel olarak genişleme imkânı bulmuştur. Terör örgütlerinin esas kaynağının bireylerden oluşması, bu örgütlerin girdikleri mücadelenin aynı şekilde zamanın koşullarına uyumlu bir hale gelmesini ve bu şekilde yıkıcılığını artırmasına yol açmıştır.

Zaman ve mekânın sanayi devrimi ve teknolojik inovasyonlar ile neredeyse ortadan kalkması, terörizmin muhatabını tek bir devlet olmaktan çıkartarak küresel toplumun hedef alındığı küresel bir sorun haline getirmiştir. Bu küresel sorun, devletlerin gündemini meşgul eden ve varlıklarına karşı en büyük tehditlerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Terörizmin devletin insan topluluğuna, kaynaklarına ve toprak bütünlüğüne yönelttiği tehdit ile mücadelede devletler kısa, orta ve uzun vadede bu sorunun çözümüne ilişkin yanıt alabilecekleri stratejiler geliştirerek terörizmi ortadan kaldıracak kümülatif bir bilgi birikimi ile çeşitli mücadele yöntemleri geliştirmişlerdir.

Mevzubahis mücadele yöntemleri arasında askeri operasyonlarla tatbik edilebilecek lider kadro operasyonları yer almıştır. Terörizm Çalışmaları'nda “*dekapitasyon*” olarak kavramsallaştırılan ve bu tez çalışması kapsamında Türkçeye “*tırpanlama*” olarak aktarılan bu operasyonlar terörist unsurların kurucu, yönetici ve yönlendirici vasıflarını elinde tutan, en tepede yer alan liderlere yöneltilmesiyle açıklanmaktadır. Kaynak, insan topluluğu ve güç parametreleri açısından devletlerle

kıyaslandığında asimetrik bir konumda kalan terör örgütleri için bu liderlerin korunması, organizasyonel devamlılık açısından öncelikler arasında yer almıştır.

Tırpanlamaya ilişkin akademik yazının geneli ele alındığında, gerek dekapitasyon tanımlarının gerekse bu operasyonların icra edilişinin öncelikli olarak örgüt içerisinde en tepede bulunan liderlere yöneltildiği görülmüştür. Öte yandan, hiyerarşik örgütlenme tipi görülen terör örgütlerinin lider kadroları yine bu örgütlenme tipiyle paralel olarak bir piramit yapısına sahiptir. Bu piramit içerisindeki örgüt mensuplarının dağılımı, tavandan tabana inildikçe daha fazla bireyin yer aldığı bir şemaya dönüşmektedir. Dolayısıyla, örgütün tabanında yer alan mensupları ile üst düzey liderleri arasındaki katmanları alt ve orta düzey görev grubunda bulunan örgüt liderleri doldurmaktadır. Bu örgüt liderleri, örgütün varlığını devam ettirmesi için işleyen çarkın döndürülmesinde son derece önem arz etmektedirler. Zira örgütün zeminini oluşturan örgüt mensupları için en tepede bulunan ve korunması gereken liderlerin sembolik öneminin çok yüksek olduğu görülürken; alt ve orta düzey görev grubunda bulunan liderlerin ise bu bireylerle doğrudan diyaloga girdikleri, kendilerine rol model oldukları ve sözde beraber çatıştıkları bir yaşam alanı ve ilişki ağı kurdukları görülmektedir. Bu nedenle, önceki çalışmaları destekleyici nitelik arz etmesi bakımından alt ve orta düzey liderlerin hedef alınmasının titiz bir strateji ile uygulanması gerektiğini öneren “*Organizasyonel Tırpanlama*” kavramı önerilerek akademik yazında yeni bir form sunulup kuramsal anlamda katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Akabinde, halihazırda bu kavramın uygulanışına örnek olarak gösterilebilecek uygulamaların ortaya konması amaçlanmıştır. Organizasyonel Tırpanlama ile örgütün sadece işlerliğinin kırılması, organizasyonel şemasının bozulması değil; aynı zamanda, bir organizasyon olarak terör örgütlerinin organizasyonel işlevlerinin yerine getirmesinin engellenmesi hedeflenmektedir.

Organizasyonel Tırpanlama'nın detaylı bir şekilde uygulanışını göstermesi bakımından seçilen örnek, Türkiye'nin 2015 yılı sonrasında kesintisiz bir şekilde uyguladığı ve günümüzde uygulamaya devam edilen terörizmle mücadele stratejisi olmuştur. Bu strateji bağlamında İçişleri Bakanlığı'nın koordinasyonunda oluşturulan "Terör Arananlar" internet sitesi¹ ile başta PKK (Partiya Karkerên Kurdistanê, Kürdistan İşçi Partisi) terör örgütü olmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti'nin terör örgütü olarak tanıdığı örgütler/yapılar içerisinde çeşitli sorumluluklara sahip terör örgütü mensuplarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgiler içerisinde bu örgüt mensupların isim, soy isim, doğum tarihi ve doğum yerleri ile iltisaklı oldukları örgüt bilgileri yer almıştır. Bu bilgiler ışığında önem sırasına göre örgüt mensupları farklı renk kategorilerinde aranmaktadır.

Bu internet sitesinin oluşturulmasıyla mücadeleyi kamuoyu nezdinde takip edilebilir bir hale getiren Türkiye'nin PKK terörizmi ile Organizasyonel Tırpanlama aracılığıyla mücadelesi, bu çalışmanın temel konu alanını teşkil etmektedir. Zira kırk yıla yaklaşan bir zaman diliminde mücadele edilen PKK ile mücadelenin izlediği seyir, kırılma noktalarını saptamak suretiyle analiz yapılmasına imkân tanımaktadır. Vaka analizi yöntemiyle PKK terörizmine uygulanan Organizasyonel Tırpanlama incelenerek, lider kadroların hedef alındığı operasyonlarda bu dağılımın görev düzeylerine göre alt, orta ve üst düzey olmak üzere örgüt içerisinde nasıl bir seyre sahip olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, *Kuramsal Çerçeve* başlığı altında terör ve terörizm kavramlarının tanımları ve bu tanımlarda terörizme giden yolun nasıl evrildiğinin anlaşılmasını kolaylaştırması bakımından terörizmin tarihsel dönüşümüne

¹ Terör Arananlar internet sitesi için bkz. <http://www.terorarananlar.pol.tr/>.

yer verilmiştir. Terörizmin tanımlarında, alanın uzmanları Thomas Perry Thornton, Paul Wilkinson, Brian Jenkins, Martha Crenshaw, Bruce Hoffmann, Audrey Kurth Cronin ve Bryan C. Price'ın tanımları ele alınmıştır. Bu tanımları müteakiben uluslararası örgütlerin bu kavramlara yaklaşımının anlaşılması için Birleşmiş Milletler ve NATO'nun ilgili tanımlamaları incelenmiştir. Bu minvalde öncelikle Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1994 tarihli 49/60 sayılı kararı incelenmiş, devamında yine BM Güvenlik Konseyi'nin 1566 sayılı ilke kararındaki terörizm tanımına değinilmiştir. Son olarak Türkiye'nin PKK terörizmi ile son beş yıldaki mücadelesi ele alınacağı için 3173 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun ilgili maddeleri açıklanmıştır.

Kuramsal Çerçeve bölümünün devamında terörizmi sona erdirme yöntemleri içerisinde lider kadro operasyonları yani tırpanlama kavramı ele alınmış, bu aşamada terör örgütleri ve terör örgütü liderlerine yönelik ayrı bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Tırpanlamaya ilişkin terörizm çalışmaları yazını incelenmiş ve bu bağlamda Audrey Kurth Cronin, Bryan C. Price, Patrick B. Johnston, Max Abrahms & Jochen Mierau, Jenna Jordan ve Yasutaka Tominaga gibi alanın önde gelen uzmanlarının tırpanlama tanımlarına yer verilmiştir. Bu tanımların genelinde görülen husus, karizmatik ve/veya kült kişiliğe sahip örgüt liderlerinin tutuklanmaları veya öldürülmesi suretiyle örgütün organizasyonel düzeninden el çektilmesi yönünde olmuştur. Bu yüzden bölümün devamında liderlik şemasının tamamını kapsayacak olan “*Organizasyonel Tırpanlama*” kavramı ortaya konmuştur.

Sonraki bölümde “*Terörizmin Sona Erdirilmesinde Tırpanlamanın Uluslararası Örnekleri*” ele alınmıştır. Burada terörizmin sona erdirilmesi ele alındığından ve bu alandaki operasyonların verimli sonuç verip vermediği incelemeyi yapan uzmana göre farklılık gösterdiğinden, uygulamalarıyla çoğu metinde yer alan ülke ve örgüt

örneklerine yer verilmiştir. Bu örnekler Peru ve Aydınlık Yol (Sendero Luminoso) Terör Örgütü, Japonya ve Aum Shinrikyo (Yüce Gerçek) Terör Örgütü, Amerika Birleşik Devletleri ve Küresel Terörle Mücadelesinde Hedef Gözeterek Öldürme Stratejisi ve son olarak İsrail'in terörizmle mücadelede tatbik ettiği hedef gözeterek öldürme stratejisi olmuştur.

Organizasyonel Tırpanlama'nın uygulanış şekline işaret eden bir örnek olarak PKK seçilmiş ve ilk olarak Türkiye'nin PKK ile mücadelesinin genel hatları incelenmiştir. Bu mücadele süreci içerisinde örgütün elebaşı olması sebebiyle Abdullah Öcalan'ın tutuklanmasına ayrı bir başlık açılarak örgüt içerisindeki yankılarına yer verilmiştir. Devamında, 2015 sonrası lider kadroların topyekûn bir biçimde hedef alındığı dönem analiz edilmiş ve bu bağlamda Terör Arananlar internet sitesinden derlenen veri seti analiz edilmiştir.

Sonuç bölümünde ise çalışmanın genel hatları ve temel soruları hatırlatılmış, terörizmi sona erdirmeye yöntemleri içerisinde zikredilen tırpanlamanın yeni bir yaklaşımla neden ele alınması gerektiği hususu vurgulanmıştır. Bu yeni yaklaşım olan Organizasyonel Tırpanlama'nın uygulandığı örnek olması ve ilk sonuçlarının ortaya konması adına Türkiye'nin PKK terör örgütü ile mücadelesindeki son beş yıldaki stratejisi ortaya konmuştur. Genel bir değerlendirmeye bölüm sonlandırılmıştır.

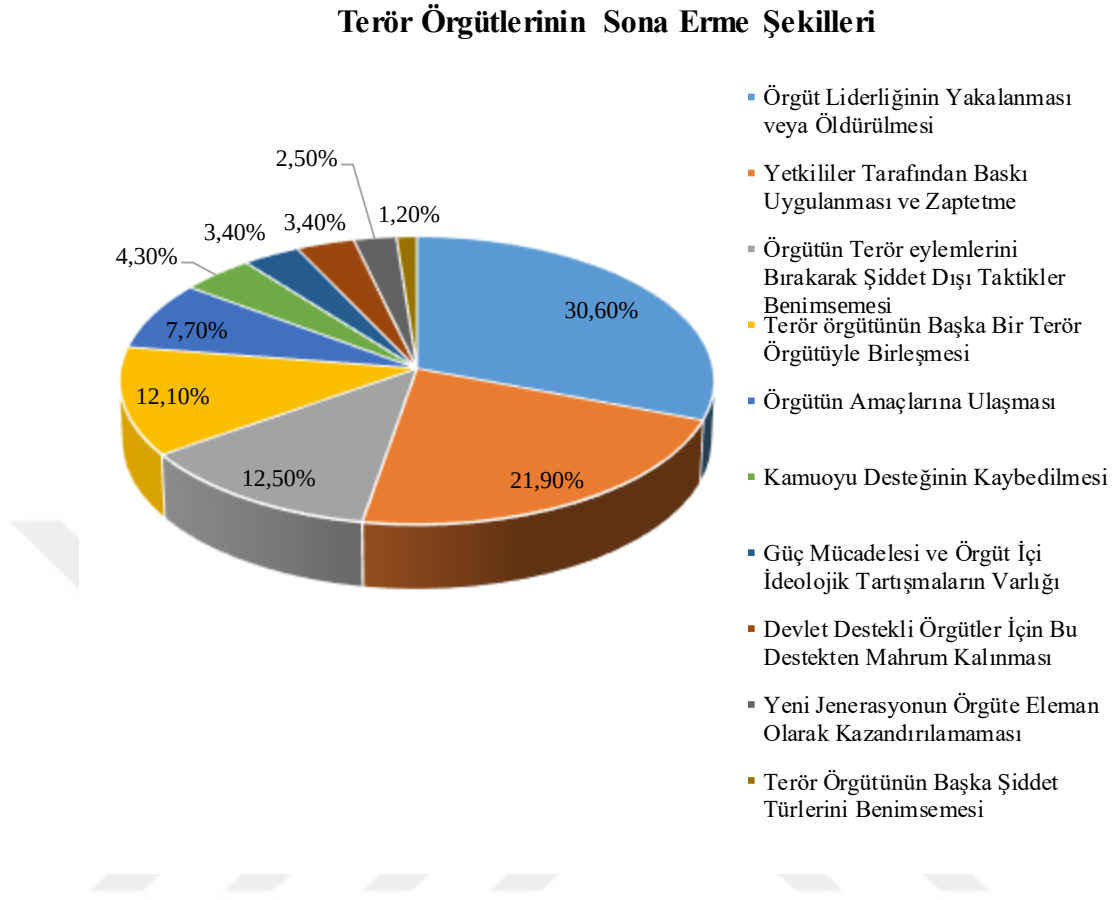
BÖLÜM II

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Terörizmle mücadele, devletlerin gelişmiş imkân ve kabiliyetlerini en verimli şekilde kullanmaya çalıştıkları, uzun soluklu ve hassas planlanan bir stratejiye işaret etmektedir. Mücadelenin izlediği seyir ve zaman dilimine göre birbirinden bağımsız dönemlerde çeşitli yöntemlerin tercih edildiği görülmektedir. Bu yöntemler, devletlerin güçlendirilen yeni kapasiteleriyle uyumlu hale getirilerek farklılaştırılırken; aynı zamanda örgütlerin hareket kabiliyetlerini şekillendirmelerine cevap niteliğinde yeni formlara bürünmektedir.

Bu yeni formlar içerisinde yeni bir pratik olmamasına rağmen; terörizmin küreselleşmesiyle beraber tekrar yükselişe geçen lider kadrolara yönelik gerçekleştirilen operasyonlar görülmektedir. Lider kadro operasyonlarının terörizmle mücadele ve terörizmin sona erdirilmesindeki etkisi, bu kişilerin örgütün organizasyon şemasında teşkil ettikleri konumun örgütün devamlılığını sağlamasından ileri gelmektedir. Örgüt liderlerinin bu şemadan çekilmesi, örgütün işlerliğini bozarken örgüt mensupları arasındaki kohezyonu kırmakta ve örgütü eylem yapamaz hale getirmektedir. Dolayısıyla, uzun soluklu bu mücadelenin farklı dönemlerinde devletlerin bu pratiği uygulamışlardır. Eylemlerini ve organizasyonel döngüsünü devam ettiremeyen terör örgütlerinin çoğunun liderlerini kaybetmek suretiyle çöküşe gittiği görülmektedir (Weinberg ve Perliger 2010).

Şekil 2.1. Terör Örgütlerinin Sona Erme Şekilleri (Weinberg ve Perliger 2010)

Terör örgütlerinin lider kadrolarına yönelik gerçekleştirilen bu operasyonlar Terörizm Çalışmaları'nın akademik yazınında “*tırpanlama*” olarak adlandırılmakta ve terör örgütü liderlerinin tutuklanma veya öldürülme suretiyle etkisiz hale getirildiği operasyonları kapsamaktadır. Weinberg ve Perliger tarafından 2010 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada, toplamda 430 terör örgütü incelenmiş ve bu örgütlerin 232'sinin varlığını devam ettirmediği görülmüştür (2010, 16). 232 örgütün varlığını terör örgütü olarak devam ettirmeme şekilleri incelenmiştir (Şekil 2.1). Bu örgütlerin 71'i (%30,6), tırpanlanması sonucunda dağılma sürecine gitmiştir. Bu yönü itibarıyla terörizmi sona erdirmesi bakımından tırpanlamanın etkili bir yöntem olup olmadığı, terörizmin sona erdirilmesinde ayrı bir analizin yapılması gerekliliğini beraberinde getirmektedir.

Terörizmin küreselleşmesinden sonrasına tekabül eden dönemde artan tırpanlama operasyonları, zamanla bu operasyonların savunma sanayiinin sunduğu imkanlarla teknolojinin tam verimlilikle kullanılması bakımından konsept ve uygulama açısından farklılaşmıştır. Özellikle silahsız ve silahlı insansız hava araçlarının oyun değiştirici olarak sahaya inmeleriyle birlikte, bu operasyonların yazında sıklıkla “*hedef gözeterek öldürme*” (*targeted killing*) kavramıyla anıldığı görülmektedir. İnsansız hava araçları (İHA) ve silahlı insansız hava araçları (SİHA) ile ve benzeri araçlar, muharebe sahasında terörist unsurların bertaraf edilmesini kolaylaştırmalarının yanında, görüntü istihbaratı (*image intelligence*, IMINT) ile bu unsurlara yönelik net bilgilerin toplanmasına yardımcı olmaktadır. Artan bu istihbari kabiliyetler, örgütlerin lider kadrolarının bulundukları noktalar ve hareket tarzlarına ilişkin neredeyse eş zamanlı bilgi paylaşımını ve nihayetinde ise operasyonların icrasını kolaylaştırmaktadır.

Bu aşamada lider kadro operasyonlarına ilişkin yazın içerisinde ağırlığın terör örgütlerinin kurucu liderleri olarak işlev veren karizmatik ve kült kişilikli liderlere atfedildiği görülmektedir. Örgüt içerisindeki karizmaları, otoriteleri ve bir anlamda totaliter yönetim anlayışları sayesinde, bu karaktere sahip örgüt liderlerinin etkisiz hale getirilmesi lider kadro operasyonlarının birincil hedefi olarak görülmüştür. Ancak özellikle hiyerarşik örgütlenmeye sahip örgütlerde lider kadrolarının aynı şekilde kendi içlerinde bir hiyerarşiye sahip olduğu düşünüldüğünde, bu operasyonların bütün liderlik şemsiyesini kapsayacak şekilde genişletilmesinin analizi kaçınılmaz hale gelmektedir.

Akademik yazının genelinde konunun bu şekilde ele alınmasına ilişkin bir kavramsallaştırma bulunmadığından ve odak noktası karizmatik-kült kişiliğe sahip liderler olduğundan, kuramsal açıdan terörizmi bitirme yöntemlerinden tırpanlamayı desteklemesi için alt, orta ve üst düzey örgüt liderlerini kapsayacak şekilde her

seviyedeki örgüt liderinin etkisiz hale getirilmesi gerektiğini öneren “*Organizasyonel Tırpanlama*” kavramı geliştirilmiştir.² Bu aşamada belirtilmelidir ki Organizasyonel Tırpanlama kavramının önemi, terör örgütlerinin lider kadrolarının alt ve orta düzey görevlerde bulunan liderlerinin etkisiz hale getirilmelerinin örgütün çözülme sürecine gitmesinde en az üst düzey liderlerin sahadan çekilmeleri kadar etkili olabileceği önermesine dayanmaktadır. Örgüt tabanında yer alan terör örgütü mensuplarının bu liderlerle daha yakın temasta bulunarak eylem gerçekleştirdikleri, örgütsel öğrenmede bulundukları ve örgüt kimliği geliştirdikleri düşünüldüğünde, bu liderlerin etkisiz hale getirildiği Organizasyonel Tırpanlama stratejisinin ayrı bir şekilde ele alınması ihtiyacı doğmaktadır.

Bu doğrultuda, bu çalışmada Organizasyonel Tırpanlama kavramı incelenirken *vaka analizi* yönteminden faydalanılmıştır. Türkiye gibi terörizmin her yüzü, taktiği ve motivasyonu ile uzun yıllardır mücadele eden bir ülke, terörizmle mücadele stratejisinin dönüşümü açısından dikkat çekmektedir. Bu bağlamda kırk yıla yaklaşan PKK terörizmiyle mücadelede askeri tedbirleri içeren yöntemlerden müzakereye kadar çeşitli yöntemlerin uygulamaya konduğu, zamanın ve sahanın gerekliliklerine uygun stratejilerin geliştirildiği görülmektedir. Organizasyonel Tırpanlama kavramının uygulanışını göstermesi bakımından, Türkiye’nin PKK ile mücadelesinde 2015 yılı Ağustos ayı sonrasındaki stratejisi incelenmiştir. 31 Ağustos 2015 tarihinde “*Terörle Mücadele Kanunu Kapsamına Giren Suçların Faillerinin Yakalanmasına Yardımcı Olanlara Verilecek Ödül Hakkında Yönetmelik*” başlıklı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren yönetmelik ile bu strateji resmîyet kazanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Terör Arananlar 2021). Bu yönetmeliğin yayımlanmasının ardından İçişleri Bakanlığı’nın öncülüğünde “*Terör Arananlar*” başlıklı bir internet sitesi

² Bu kavram, bir sonraki bölüm Kuramsal Çerçeve’de derinlikli olarak ele alınacaktır.

platformu oluşturularak örgüt mensuplarına ait bilgilere yer verilmiştir. Aranan örgüt mensuplarının etkisiz hale getirildiği durumlarda bu şahıslar Etkisiz Hale Getirilenler Listesi'ne dahil edilerek liste güncellenmektedir.

İlgili yönetmelik uyarınca, Türkiye'nin mücadele ettiği terör örgütü liderleri “Arananlar Listesi” ve “Etkisiz Hale Getirilenler Listesi” olarak iki ayrı ve detaylı listede kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. Bu listeler, örgüt mensuplarının örgüt içerisinde sahip oldukları konumun önemine göre artan biçimde “Gri Liste”, “Turuncu Liste”, “Yeşil Liste”, “Mavi Liste” ve “Kırmızı Liste” kategorilerinde tasnif edilmiştir. Bu çalışma kapsamında kullanılacak veri seti, 20 Temmuz-15 Ekim 2020 tarihleri arasında Terör Arananlar platformunun sağladığı veriler üzerinden derlenmiştir. Bu platformda her iki listede yer alan terör örgütü mensuplarının isim, soy isim, doğum tarihi, doğum yeri ve iltisaklı bulunduğu örgüt bilgisine yer verilmiştir. Doğum yeri ve tarihine ilişkin net veri elde edilemeyen örgüt mensupları için Anadolu Ajansı ve Hürriyet gazetesinin internet sitesinde yer alan haberler ikincil kaynak olarak bu bilgileri tamamlama adına kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde site sürekli güncellendiğinden, Arananlar Listesi'nde yer alan örgüt mensuplarının etkisiz hale getirildikleri tarihten sonra diğer listeye kaydırıldığı görülmüştür. Yine bu zaman aralığında listelerde bilgisi bulunan bazı örgüt mensuplarının iki listede de yer almaması sebebiyle bu tez kapsamında kullanılan verilerin nihai hali, 15 Ekim 2020 tarihinde alınmış ve kontrol edilmiştir.

Verilerin toplanması sürecinde Arananlar Listesi'ndeki 699 PKK terör örgütü mensubu içerisinde 2 örgüt mensubunun doğum tarihi bilgilerine açık kaynaklardan ulaşılamamıştır. Etkisiz Hale Getirilenler Listesi'ndeki 306 PKK terör örgütü mensubu içerisinde 22 PKK terör örgütü mensubunun etkisiz hale getirildikleri yer ve tarih bilgilerine ulaşılamamıştır. Etkisiz hale getirilen terör örgütü mensuplarının pasifize

edildikleri tarihe ilişkin net bir veri bulunamadığı durumlarda, açık kaynaklarda bu örgüt mensuplarına ilişkin haberin yer aldığı haberin tarihi baz alınmıştır. Ayrıca, terör örgütü mensuplarının etkisiz hale getirildikleri tarih, içinde bulunulan ayın dışına çıktığı durumda operasyonun bitiş tarihi olan ay esas alınmıştır.

Toplanan veri ve Terör Arananlar platformunun incelenmesi neticesinde; farklı görev düzeylerindeki terör örgütü liderlerinin bir bütün olarak hedef alındığı görülmüştür. Bu bağlamda araştırmanın temel hipotezi olarak Türkiye'nin PKK terörizmi ile mücadelesinde lider kadroların alt, orta ve üst düzey olmak üzere hepsinin hedef alınması stratejisi Organizasyonel Tırpanlamadır. Organizasyonel Tırpanlama, akademik yazında yer alan tırpanlama (*dekapitasyon*) anlayışının Türkiye'nin terörle mücadelesinde bahse konu dönemde uygulanan stratejinin kavramsallaştırılması için önerilmektedir. Gerçekleştirilen analiz ile bu çalışma kapsamında cevap aranan temel araştırma sorusu;

“2015 yılı sonrasında PKK terör örgütünün çeşitli seviyelerdeki lider kadrosunun hedef alınması stratejisi ne şekilde uygulanmaktadır?”

şeklinde belirlenmiştir.

Bu kapsamda belirlenen alt araştırma soruları ise;

- Terörizm çalışmaları akademik yazınında lider kadro operasyonları (tırpanlama-hedef gözeterek öldürme) nasıl tanımlanmaktadır?
- Lider kadro hedef alınarak terörizmin sonlandırılması mümkün müdür?
- Terör örgütü lider kadrolarının hedef alınmasına yönelik olarak diğer ülke tecrübeleri nelerdir?
- PKK ile mücadelede tarihi süreçteki stratejiler ve değişiklikler nelerdir?

- PKK terörizmine karşı lider kadroyu hedef alan ve Organizasyonel Tırpanlama olarak adlandırılan strateji değişikliği nedir?

olmuştur.

Araştırmada önerilen yeni dekapitasyon yaklaşımı Organizasyonel Tırpanlama'nın incelendiği PKK'yla 2015 sonrası mücadele stratejisi, yakın dönemi ele aldığından çalışma içerisinde bu stratejinin uygulanmasına ilişkin çerçeve ortaya konmuştur.

BÖLÜM III

KURAMSAL ÇERÇEVE

“Bundan sonra olması beklenen şey, yeni bir teknolojik inovasyon veya tıbbi bir buluş değil; muhtemelen ‘korku’ olacak.”

David Rief, Los Angeles (LA) Times, 12 Eylül 2001

11 Eylül saldırılarının hemen ertesi günü LA Times gazetesinin internet sitesinde David Rief tarafından yazılan bu satırlar (Rieff 2001), Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşanan korku ve şokun boyutunu son derece net bir biçimde gözler önüne sermektedir. İstihbarat disiplini³ açısından ‘stratejik sürpriz’ olarak değerlendirilen bu olay, toplum üzerinde psikolojik bir baskı ve infial yaratarak gerçekleştirilen eylemin çok daha ötesinde bir yankının oluşumuna sebebiyet vermiştir. Binlerce insanın öldüğü ve bir o kadarının yaralandığı bu saldırılar, toplumun geri kalanında ise halen daha zihinlerde canlı olan bir travma bırakmıştır.

Aslında başlı başına bu olay bile ‘terör’ü veya daha geniş bir kapsama işaret eden haliyle ‘terörizm’i anlama konusunda oldukça anlaşılır bir çerçeve çizmektedir: Şiddetle donatılmış bir ‘eylem’, eylemden zarar gören ‘kurbanlar’ ve her şeyden habersiz hayatına devam ederken eylemin neden olduğu travmayla hayatının geri kalanını idame ettirmek zorunda olan ‘seyirci kitlesi’, yani halkın diğer yarısı.

³ İstihbarat, devletlerin ulusal çıkarları doğrultusunda idame edecekleri faaliyetler ve bu faaliyetlerin idamesi esnasında ortaya çıkabilecek tehditlerin bertaraf edilmesine yardımcı olan ‘bilgi’lerdir. İstihbarat disiplini ise bu niteliği itibarıyla ‘gizli’ veya ‘örtülü’ olan bu devlet faaliyetlerini inceleyen bilim dalıdır (Shulsky ve Schmitt 2002, 1-2).

Tek bir vaka üzerinden üç önemli figürle portresinin çizilebildiği terör ve terörizm kavramlarını tanımlanmak ve bu tanım üzerinde ortak bir mutabakat bulmaya çalışmak, buradaki örneğin aksine daha karmaşık bir sorun alanını teşkil etmektedir. Zira terörün/terörizmin türleri arasında gösterilen ve devlet-dışı unsurlar tarafından devlete yöneltilen ‘aşağıdan yukarı’ terörün/terörizmin devletleri hedef almasıyla siyasi bir nitelik ihtiva etmesi, hangi eylemlerin bu kavramlar altında incelenebileceği konusunda ortak bir görüşün ortaya konamamasına yol açmaktadır. Bu siyasi nitelik, neyin ‘terör’ olarak kabul göreceği konusunda uluslararası düzeyde bir muğlak alan yaratmaktadır. Ancak bu durumun aksine, siyaseten ve uluslararası düzeyde olmasa da akademik açıdan sonraki bölümde açıklanacak belirli kriterler ve ortak paydalar üzerinden terör ve terörizm tanımı yapma konusunda belirli seviyeye kadar uzlaşımın olduğunu söylemek mümkündür (Demir 2020, 285).

Buradan hareketle, bu bölüm altında terör ve terörizm kavramlarına ilişkin farklı akademisyenlerin tanımlamaları ortaya konacaktır. Bu tanımlara ek olarak, Uluslararası Güvenlik alanında mihenk taşı olan iki uluslararası örgüt Birleşmiş Milletler (BM) ve NATO’nun (*North Atlantic Treaty Organization*) terör ve terörizm kavramlarını kendi dokümanlarında nasıl açıkladıklarına yer verilecektir. Akademisyenler ve mevzubahis iki örgütün tanımlamalarından sonra, tezin ilerleyen kısmında Türkiye’nin PKK terörizmiyle mücadele stratejisi incelendiğinden, 3173 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nda yer alan terör kavramının tanımına yer verilecektir.

Bir diğer alt başlıkta ise terör kavramının münferit bir olaydan daha geniş kapsamlı bir stratejiye nasıl dönüştüğünü anlama adına terörizmin tarihsel seyrine yer verilecektir. Zaman içerisinde uluslararası bir sorun haline gelen terörizmin nasıl bitirileceği, farklı uzmanların bakış açıları ve uygulama sıklıkları üzerinden ortaya

konmaya çalışılacaktır. Terörizmi bitirme yöntemleri arasında lider kadro operasyonlarının yazındaki ifadesiyle “*tırpanlama*” kavramı irdelenmeden önce terör örgütleri ve liderlerinin mücadelede nasıl bir öneme sahip olduğu açıklanacak ve bu liderlerin etkisiz hale getirilmelerinin mücadeleyi nasıl etkilediğini inceleyebilmek için tırpanlama hakkındaki akademik yazın özetlenecektir.

Akademik yazına teorik anlamda katkı yapması bakımından örgütün her seviyesinde işlev veren terörist liderlerin bütün olarak algılandığı ve liderlik şemsiyesinin topyekûn olarak ele alınması gerektiğini öne süren “*Organizasyonel Tırpanlama*” kavramının ana hatlarının ortaya konmasıyla kuramsal çerçeve sonlandırılacaktır.

3.1. Terör ve Terörizm Kavramları

Yöntem olarak kullanılışı, şiddet unsurunu içinde barındırmasıyla derin bir geçmişe sahip olan “terör” kavramı, içeriğinin net bir biçimde tanımlanabilmesi adına Terörizm Çalışmaları içerisinde üzerine yoğun çalışmalar gerçekleştirilen konulardan biri olmuştur. Devlet aygıtının aksine, genel itibarla zayıf tarafta olan grupların siyasi çıkarlar elde etme adına kullandıkları siyasal şiddet türlerinden olan terör, onu kullanan gruplarca adeta bir katalizör görevi görmesi niyetiyle araçsallaştırılmaya çalışılmıştır. Bu aracı kullanan aktörün ve eyleme muhatap olan tarafın bu kavrama farklı anlam, içerik ve uygulama şekli atfetmeleri genel geçer bir tanıma ulaşmayı zorlaştırmıştır. Dolayısıyla metnin devamında akademik çerçevede terör ve terörizm kavramını inceleyen uzmanların tanımlarına yer verilmiş ve farklı yaklaşımlar ortaya konulmuştur.

Terör/Terörizm Tanımları			
Uzman/Kurum	Yıl	Kavram	Tanım
Thomas Perry Thornton	1964	Terör	Korku hali
			Şiddet veya şiddet kullanma tehdidi gibi normal dışı yollarla siyasi bir davranışı etkilemek üzerine dizayn edilmiş sembolik eylem
Paul Wilkinson	1974	Terör	Ürperti doğurabilecek durum ve durumlar bütünü
Brian Jenkins	1975	Terör Eylemleri	Karanlıkta çakan şimşek
		Terörizm	Tiyatro
Martha Crenshaw	1981	Terörizm	Rasyonel aktör olan terör örgütlerinin kasten aldıkları kararlardan kaynaklanan 'politik davranış formu'
Bruce Hoffmann	2006	Terörizm	Siyasi bir değişiklik sağlama amacıyla korkunun kasti olarak şiddet veya şiddet tehdidi üzerinden yaratılması ve kullanılması
Audrey Kurth Cronin	2009	Terörizm	Siyasi bir yapıya sahip, siyasi bir değişiklik elde etme amacıyla acımasız eylemler gerçekleştirilen, devlet-dışı karaktere sahip etik değeri olmayan eylemler bütünü
Bryan C. Price	2021	Terörizm	Kanser; baş edilebilir ancak tamamen bitirilemez
Türkiye Cumhuriyeti 3173 sayılı Terörle Mücadele Kanunu	1991	Terör	Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler

Terör/Terörizm Tanımları			
Uzman/Kurum	Yıl	Kavram	Tanım
Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 49/60 sayılı İlke Karar	1994	Terör Durumu	Siyasi, felsefi, ideolojik, etnik, dini veya ilgili gruba meşruiyet kazandırmak için hangi hususta kullanıldıkları fark etmeksizin, siyasi nedenlerle toplumun genelinde, bir grup insanı veya belirli bireyleri kapsayacak şekilde terör durumuna yol açması planlanan her türlü suç davranışları
Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1566 sayılı İlke Karar	2004	Terörizm	Toplumun genelinde, bir grupta ya da belirli bireylerde terör durumu yaratması amacıyla öldürme, kasten yaralama veya rehin alma yoluyla toplumun korkutarak yıldırılması, hükümetin veya bir uluslararası örgütün yapacağı bir işi icra etmekten alıkonması için başvuru ve uluslararası anlaşmalar ve protokollerle terörizmle ilintili bulunan her türlü yasa dışı suç eylemi
NATO	2011	Terörizm	Şiddetin veya kuvvetin, korku ve terör aşlamak suretiyle, siyasi, ideolojik veya dini amaçlara ulaşabilmek adına, hükümetleri ve toplumu yıldırarak toplum üzerinde kontrol kazanma girişimiyle bireylere ya da mülkiyete karşı hukuksuz olarak veya tehdit olarak kullanılması

Tablo 3.1. Terör ve Terörizm Kavramlarının Tanımları

Etimolojik olarak bakıldığında, “*terör*” kelimesi, Latince “*ürperti*” anlamına gelmektedir. Daha geniş bir ifadeyle terör; şiddet uygulama fikrinin bile cazip bulunmasıyla “*ürperti doğurabilecek durum ve durumlar bütünü*” olarak tanımlanabilmektedir (Wilkinson 1974, 9). Thomas Perry Thornton, 1964 yılında kaleme aldığı bir çalışmada terör kavramını şu şekilde tanımlamaktadır:

“Terör, şiddet veya şiddet kullanma tehdidi gibi normal dışı yollarla siyasi bir davranışı etkilemek üzerine dizayn edilmiş sembolik eylemdir.” (1964, 73)

Thornton, terörün kelime anlamını korku üzerinden okumaktadır. En kısa ifadesiyle Thornton'a göre terör bir korku halidir. Terörü kurgulayanlar için ise istisnaları bulunmakla birlikte, terör eylemlerinin planlı ve belirli bir sistematik/mantık dahilinde icra edilen eylemler olduklarının altını çizmektedir (1964, 71). Terör ve terörizm arasındaki anlam farklılığına gelindiğinde; Thornton, bu ayrımın her zaman için net sınırlara sahip iki ayrı tanımlama oluşturabileceği kanısında değildir. Terörü “ruhsal bir durum” olarak kavramsallaştırırken; terörizmi araç olarak nitelendirir. Dolayısıyla zaman içerisinde bu kavramların birbirlerinin yerine geçebilecek şekilde kullanıldığına dikkat çekmektedir (1964, 71). Lakin terörün kimi zamanlarda münferit bir olay veya bir topluluğun uyguladığı o ana özgü bir şiddet olabileceği akılda tutulduğunda; bu tür vakaların sistematik olmaması ve belirli bir olaylar bütünü barındırmaması sebebiyle terörizmle karıştırılmaması gerekmektedir (Demir 2017, 75). Bilhassa bölümün ilerleyen kısımlarında anlatılacağı üzere, yirmi birinci yüzyıl itibarıyla doruğuna ulaşan ve sistematik bir biçimde kullanılan küresel terörizm için böyle bir ayrım yapma ihtiyacı bir zorunluluk haline gelmektedir. Thornton'un ilgili makalesini kaleme aldığı dönemde terörizmin henüz uluslararası satha ulaşmadığı hatırlanacak olursa, en azından o dönem içerisinde bu iki kavramın sınırlarını birbirlerinden farklı kullanılacak şekilde ayırmamak tutarsız bir yaklaşım olmayacaktır.

Daha çok tekil eylemleri çağrıştıran terörden daha komplike bir anlam ifade eden terörizme gelindiğinde ise Brian Jenkins'in çatışmanın yeni bir türü olarak uluslararası terörizmi açıklamaya çalıştığı görülmektedir. Jenkins (1975) en yalın haliyle terörizmi bir “*tiyatro*” olarak metaforlaştırır. Bu tiyatroda terörizmin esas hedefi, terörist eylemlere maruz kalan kurbanlar değil; eylemi izleyen insan topluluğudur (1975, 16).

Böylelikle eylemi seyreden kitle, sindirilmeye çalışılmakta ve bu paralize olma durumunun yaratacağı sessizlikle üstünlük sağlanmaya çalışılmaktadır.

Jenkins'in bu tanımını müteakiben Paul Wilkinson, katı bir çerçeveye sahip tanımdan ziyade, terörizme işaret eden ve göze çarpan niteliklerini listelemektedir. Bu niteliklerden ilki teröristlerin icra ettikleri eylemlerde seçici oldukları ve bu eylemleri bir mantık dahilinde araç olarak kullandıklarını vurgulamaktadır. Terör örgütü mensupları bu eylemlerin sonuçlarını önceden tartıp, gerçekleştirecekleri eylemlerin yaratacağı etkinin boyutunu hesaplamaktadırlar. Ancak hedef seçimi her zaman için önceden kesin olmamaktadır. Bu yüzden hedef belirsizliği veya daha doğru bir ifadeyle her an her şeyin hedef olabileceği bu eylemler, Wilkinson tarafından '*karanlıkta çakan şimşek*' olarak tanımlanmıştır. Karanlıkta çakan şimşegin üzerine düştüğü toplumdaki etkisi ise terör eylemlerinin yıkıcılığının seyirci kitle gözünde artması olarak görülmektedir. Nitekim eylemlerin sonucu, kurbanların gözünde psikolojik olarak büyümekte ve tahrip etkisi toplum geneline yayılmaktadır. Wilkinson'a göre terörizmin belirgin özelliklerinden bir diğeri, eylemlerine esneklik katan herhangi bir norm, kural veya savaş hukukuna tâbi olmamasıdır. Terör örgütü mensupları, muharip ya da muharip olmayan unsur ayrımı yapmamakta, kendi çıkarlarıyla ters düşebilecek her kişi, kurum ve kuruluşu hedef alabilmektedir. Son olarak bu örgütlerde yaptıkları eylemlerin haklı çıkarılması veya toplumun belirli kesimlerince haklı bulunması isteği, çoğu örgütte müştereken görülmektedir (Wilkinson 1977, 52-53).

Martha Crenshaw, terörizmin nedenlerini genellenebilir açıklamalardan uzak tutarak teorik bir çerçeve üzerinden incelediği makalesinde terörizmi bir '*politik davranış formu*' olarak tanımlar. Crenshaw'a göre terörizm, rasyonel aktör olarak görülen terör örgütlerinin kasti ve bilinçli şekilde aldığı kararlardan kaynaklanan bir

eylem bütünüdür (1981, 380). Terörizmin tanımında diğer uzmanların değindiği gibi, Crenshaw'un da kavramın politik boyutuna vurgu yaptığı görülmektedir. Bu kapsamda terörizmin tanımlarını akademik perspektiften ele aldığı çalışmasında 'politik şiddet' kavramına temkinli yaklaşılması gerektiğini hatırlatmaktadır. Zira politik şiddet kavramının doğası gereği muğlak bir yapıya sahip olduğunu ileri süren Crenshaw, özellikle şiddet kavramına ilişkin teorik yaklaşımın güçlendirilmesi gerektiğini ve şiddet kavramı içerisinde terörizmin ayrıca özel olarak incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Crenshaw, Current Research on Terrorism: The Academic Perspective 1992).

Terörizm Çalışmaları'nın öncülerinden olan Audrey Kurth Cronin ise terörizmin şiddetin '*sembolik değeri*'ni kullandığını hatırlatmaktadır. Cronin'e göre terör örgütleri, sivilleri kasten hedef alır; ancak amaçlanan bunun çok daha ötesindedir. Toplumda yarattığı korku iklimiyle siyasal düzlemde birtakım çıktılar elde etmeye çalışır. Netice itibarıyla terörizm, politik bir doğaya sahiptir. Ayrıca, herhangi bir norm ya da uluslararası anlaşmaya tâbi olmaması ve devlet-dışı bir unsur olması da Cronin'in terörizm kavramı üzerinde mutabakata varılabileceğini ön gördüğü hususlar arasında yer almamaktadır (2009, 7).

Terörizm kavramının kavramsallaştırılmasının yapılması üzerine en yoğun çalışmaları gerçekleştirmiş isimlerden olan Alex P. Schmid, terörizme ilişkin hususları ortaya koyarken Latin Amerika'da şehir gerillacılığının en bilindik isimlerinden Carlos Marighella'nın⁴ yazılarındaki önemli noktalara dikkat çekmektedir. Schmid, Jenkins'in tiyatro metaforunda olduğu gibi, Marighella'nın da seyirci olan kitlelerin

⁴ Alex P. Schmid, "Frameworks for Conceptualising Terrorism" başlıklı 2004 yılında kaleme aldığı makalesinde Brezilyalı Carlos Marighella'yı bir "terörizm teorisyeni" olarak tanımlar. Marighella'nın fikirleriyle beslediği terör örgütlerinin yanında "Bir Şehir Gerillasının El Kitabı" (*The Minimanual of An Urban Guerilla*) başlıklı bir kitabı da bulunmaktadır.

tesir altına alınmasının önemine değindiğini aktarmaktadır. Schmid, Marighella'nın terörizm ve medya arasındaki simbiyotik ilişkiye istinaden yaptığı vurguyu hatırlatmaktadır. Medyanın terör örgütlerinin eylemlerinin duyurulmasında rol oynayacağını, bu yüzden de aktif bir biçimde kullanılması, yönlendirilmesi ve manipüle edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Böylelikle örgütler, kendi propagandalarını yaparken aynı zamanda devletleri içinden çıkamayacağı bir ikileme sürüklemektedir. Devletler bu aşamada sansür uygulama veya örgütlerin medyalarını istismar etmeleri konusunda ikileme düşecek ve dezavantajlı olacaklardır. Böylelikle verilmek istenen mesaj iletilecek, gerçekleştirilen eylem medya aracılığıyla duyurulduğunda kurbanların sahip oldukları sembolik önem bütün kamuoyuna malum olacaktır (Schmid 2004, 208).

Bruce Hoffmann ise terörizmin anlamı konusundaki karmaşaya farklı bir perspektiften yaklaşarak bu kavramın anlamının dönemlere göre değişiklik göstermesinin ve böyle olmasının doğal olduğunu ileri sürmektedir. Zira terörizm, içinde bulunduğu dönemden kopuk olmamakla beraber; dönemin siyasal dinamiklerini ve söylemini yansıtmaktadır (Hoffmann 2006, 20). Bu siyasal iklim içerisinde güç elde etmek isteyen terör örgütleri, rüzgârı kendi lehlerine çevirmeyi amaçlamaktadırlar. Bu itibarla siyasi bir hedeflerinin olması nedeniyle diğer şiddet türlerinden ayrılırlar. Hoffmann'a göre terörizm *“siyasi bir değişiklik sağlama amacıyla korkunun kasti olarak şiddet veya şiddet tehdidi⁵ üzerinden yaratılması ve kullanılması”* hususundan başka bir şey değildir (2006, 40).

⁵ Şiddet veya şiddet kullanma tehdidi, birçok akademisyenin tanımı içerisinde yer almakta ve terörizmin ifade edilmesinde olmazsa olmaz olarak görülmektedir. Ancak somut bir şiddetin var olması *“siber terörizm”* gibi son zamanlarda tartışılan yeni alanlara ilişkin kafa karışıklığı yaratmaktadır. Açıkçası, siber ortamda meydana gelecek bir saldırı somut bir şiddeti göstermeyeceğinden, terörizm bağlamına dahil edilip edilmeyeceği Louise Richardson gibi uzmanlarca kafa karıştırıcı bulunmaktadır. İlgili çalışma için bkz. (Richardson 2006, 19-39).

Bryan C. Price terörizmi tanımlarken kanser metaforunu kullanır. Price, terörizmin yapı olarak tıpkı kanser gibi çözümüne ilişkin yol aldıkça daha da kompleks bir forma bürünen bir yapı/olgu olduğunu kaydetmektedir. Ayrıca, terörizmin kaçınılmaz olduğunu hatırlatarak, terörizmle baş etme yöntemlerinin geliştirilebileceğini ancak terörizmin tamamen bitirilemeyeceğinin altını çizmektedir (2020, 1096-1099).

	Kanserin Nedenleri	Terörizmin Nedenleri
En Kapsayıcı Neden	Normal Hücrelerin Mutasyonu	Normal İnsanların Mutasyon Geçirmesi (Radikalleşme)
İçsel Nedenler	Genetik Yatkınlık, Hormonlar, Bağışıklık Sistemi	Bir Bireyin Sosyal, Duygusal ve Mental Olarak Aşırı Propaganda Karşısındaki Kırılganlığı
Dışsal Nedenler	Radyasyona Maruz Kalmak, Ultraviyole Işınlari, Beslenme Biçimi, Egzersiz	Örgüt Mensubu Devşirmek, Kriz Yaratıcı Olaylara Karşı Tepkiler ya da Çevre (Baskıcı Siyasal Durum)

Tablo 3.2. Kanser ve Terörizmin Nedenlerinin Karşılaştırılması (Price 2020, 1100)

Terörizm tanımlamalarında kullanılan kavramların sıklığını inceleme açısından öncelikle Alex Schmid ve Jongman'ın 1988 tarihli araştırmaları ile Leonard Weinberg, Ami Pedahzur ve Sivan Hirsch-Hoefler'in 2002 tarihli araştırmalarını karşılaştırmak, kavramın içeriğinin zaman içerisinde nasıl şekillendiğini anlama açısından yerinde olacaktır. Schmid ve Jongman, 109 tanım içerisinde toplamda 22 ana başlık belirleyerek terörizm tanımlarında en fazla yer verilen unsurları saptamaya çalışmışlardır. Öte yandan Weinberg ve ekibinin çalışması ise üç farklı dergiden elde edilen 55 farklı makaledeki 73 tanım baz alınarak oluşturulmuştur (Weinberg, Pedahzur ve Hirsch-Hoefler 2004, 781). Bu iki analiz karşılaştırıldığında terörizm tanımı içerisinde iki çalışmada da en fazla yer verilen iki unsurun (i) *şiddet*, *güç* ve (ii) *siyasi* olması olduğu görülmektedir. Schmid ve Jongman'ın çalışmasında tanımlarda sıklıkla yer alan bir diğer unsur "*Korku, Terör Vurgusu*" iken; Weinberg ve

diğerlerinin çalışmasında tehdit kavramı gelmektedir. Bu iki çalışma mukayese edildiğinde dikkat çekici olarak üç unsurun Weinberg ve ekibinin çalışmalarında hiçbir şekilde zikredilmediği görülmektedir:

- İnsani Kısıtlamalar Olmaksızın Kabul Edilen Kuralları İhlal Ederek Normal Üstü Olma Durumu,
- Nedensizlik/Keyfi Olma, Şahsi Olmama, Rastgele Karakter, Gelişigüzel Olma Durumu,
- Şiddetin Tekrarlanan, Birbirini İzleyen ve Kampanya Karakteristiklerine Bürünmesi.

Ayrıca, Schmid ve Jongman'ın 1988'de gerçekleştirdiği çalışmadan Weinberg, Pedahzur ve Hirsch-Hoefler'in 2002'de yayımlanan makalelerine kadar geçen 14 yıllık süreçte, terörizmi tanımlayan üç unsurun kullanımında artış görülmüştür. Bu unsurlar;

- Mücadele, Strateji ve Taktik Yöntemi,
- Kurban Olarak 'Siviller, Muharip Olmayan Unsurlar, Tarafsızlar, Yabancılar' ve
- Fail Olarak 'Grup, Hareket, Örgüt'

şeklindedir.⁶

Özetle; terörizm kavramına ilişkin alandaki önemli akademisyenlerin çalışmalarına bakıldığında, terörizmin şiddet ve güç kavramlarını içinde barındıran, siyasi boyutu olan bir mücadele, strateji ve taktik yöntem olduğu görülmektedir. Bu unsurlar, 1988

⁶ Mevzubahis çalışmada terörizm tanımlarında yer verilen unsurların iki çalışmadaki değişikliklerini içeren tablo için Terörizmin Tanımlanmasında Kullanılan Elementlerin Sıklık Yüzdeleri (EK-1) sunulmuştur.

yılında Schmid ve Jongman'ın makalelerinde ve Weinbenberg ile ekibinin 2002 tarihli çalışmalarında da terörizm tanımlarında en fazla yer bulan kavramlar olmuşlardır.

Terörizm Çalışmaları'nın önde gelen uzmanlarının terör, terör eylemleri ve terörizm kavramlarına ilişkin tanımlarına ek olarak, Birleşmiş Milletler selefi olan Milletler Cemiyeti'nden bu bağlamda uzun süre sonuçsuz kalan bir miras devralmıştır (O. Şen 2017, 90-92). Münih Olimpiyatları'nda *Black September* (Kara Eylül) Terör Örgütü tarafından gerçekleştirilen saldırılar sonucu ölen olimpik sporcular ve sonraki dönemde artarak devam eden uçak kaçırma olayları, terör örgütlerinin birbirlerinin kamplarında eğitim alabilecek kadar mobilize hale gelmeleri, bu örgütlerle mücadelenin uluslararası boyuta taşınması ihtiyacını gerektirmiştir. Birleşmiş Milletler ise başta terörizm kavramı olmak üzere bu örgütler ve kaydettikleri terör eylemlerine ilişkin mücadelenin normatif anlamda çerçeve içerisine alınmasında sorumluluk üstlenmiştir (Kaşıkçı 2016, 5).

Bu sorumluluk kapsamında 9 Aralık 1994 tarihinde Genel Kurul'da, "Uluslararası Terörizmi Ortadan Kaldırmak İçin Önlemler" (*Measures to Eliminate International Terrorism*) başlıklı 49/60 sayılı ilke karar alınmıştır. Bu ilke karara göre;

"Siyasi, felsefi, ideolojik, etnik, dini veya ilgili gruba meşruiyet kazandırmak için hangi hususta kullanıldıkları fark etmeksizin, siyasi nedenlerle toplumun genelinde, bir grup insanı veya belirli bireyleri kapsayacak şekilde terör durumuna yol açması amacıyla planlanan ya da hesaplanan her türlü suç davranışları hiçbir koşulda meşru gösterilemez." (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1995)

11 Eylül olaylarından yedi yıl önce alınan bu ilke kararlı destekleyici nitelikte bir karar da 2004 yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nce alınmıştır. 1566 sayılı ilke karar uyarınca "terörizm";

“Toplumun genelinde, bir grupta ya da belirli bireylerde terör durumu yaratması amacıyla öldürme, kasten yaralama veya rehin alma yoluyla toplumun korkutularak yıldırılması, hükümet veya bir uluslararası örgütü yapacağı bir işi icra etmekten alıkonması için başvurulmuş ve uluslararası anlaşmalar ve protokollerle terörizmle ilintili bulunan her türlü yasa dışı suç eylemi”

olarak ifade edilmiş ve hiçbir koşulda meşru görülemeyeceği belirtilmiştir (BMGK 2004).

NATO ise terörle mücadele kapsamında geliştirilen askeri konsept kapsamında “terörizm” tanımı yapmıştır. Bu tanıma göre terörizm;

“Şiddetin veya kuvvetin, korku ve terör aşılacak suretiyle, siyasi, ideolojik veya dini amaçlara ulaşabilmek adına, hükümetleri ve toplumu yıldırarak toplum üzerinde kontrol kazanma girişimiyle bireylere ya da mülkiyete karşı hukuksuz olarak veya tehdit olarak kullanılması”

şeklinde tanımlanmıştır (NATO 2016).

Birleşmiş Milletler ve NATO’nun tanımına ilaveten, bu çalışmanın ileriki bölümlerinde Türkiye Cumhuriyeti’nin terörizmle mücadele konusundaki yaklaşımlarına değinileceğinden; Türkiye’nin kavramı resmi çerçevede ne şekilde ele aldığı ortaya konmalıdır. 3713 sayılı 12.04.1991 tarihli Terörle Mücadele Kanunu’nda “terör” kavramı açık ve net bir biçimde incelenmektedir:

“Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel

sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.” (Terörle Mücadele Kanunu 1991)

Netice itibarıyla bu çalışmada terörizm; *“terör örgütlerince belirli bir siyasi amacı elde etmek gayesiyle sistematik ve kasti olarak şiddetin kullanılması veya kullanılacağına salık verilerek, toplumun genelinin bir korku iklimi bırakıldığı ve örgütün içerisinde barındığı devlet düzenini, otoritesini ve bütünlüğüne yöneltilen her türlü yasadışı eylemler bütünü”* şeklinde tanımlanmaktadır.

3.2. Terörizmin Tarihsel Dönüşümü

Terörizmin tarih içerisindeki seyrinin incelenmesi, şiddet içeren ve sistematik bir biçimde tekrarlanmayan; ancak, terör eylemi olarak değerlendirilen vakaların, zaman içerisinde belirli bir plan ve stratejinin bir parçası halinde bir düzenlilik içerisinde uygulanan yönetime dönüşmesini anlamlandırmada kolaylık sağlamaktadır. Buradan hareketle, bu bölümde ilk yüzyıllardan başlanarak terörü bir yöntem olarak kullanan gruplar incelenerek modern terörizme kadar gelineen dönemin temel yapı taşları ortaya konacak, ardından modern terörizm kavramı ve modern terörizmdeki örgütlerin temel motivasyonları ve zaman içerisindeki seyirleri açıklanacaktır.

Terör hareketlerinin ilk örnekleri, milattan sonraki ilk yüzyıl içerisinde Ortadoğu’da görülmektedir. Çağdaş analistlerin çoğunun terörün bir anlamda doğuşu olarak bu döneme işaret etmelerinin sebebi; bu dönemde burada görülen hareketlerin ‘terörist taktikler’ kullanmalarından ileri gelmektedir. Bu gruplara ilk örnek olarak Filistin’in işgali sırasında ortaya çıkan “Zealot” grubu gösterilebilir. Kökeni Yunanca Zelos kelimesine dayanan ve “güçlü ruh” anlamına gelen bu grup içerisinde, “Sicarii” isimli bir alt hareket, işgali durdurmak adına yoğun bir biçimde terörist taktikler

kullanmıştır (Martin 2017, 51). Bu taktikler, katı kurallara bağlı olmamakta ve düşmanın zayıf anını kollayarak suikastlar düzenlenmesini içermektedir. Sicariilerin bu isimle adlandırılmaları, “sica” adı verilen ve saldırılarında son derece yoğun olarak kullandıkları kısa ve kıvrımlı hançerden ileri gelmektedir (Martin 2017, 51; Demir 2017, 76; Bural 2020, 15).

Hindistan’da yedinci yüzyılda varlık göstermeye başlayan ve dini motivasyonlara sahip “*Thug*” grubu, terörist taktikleri kullanan bir diğer oluşumdur. Aynı isimli mezhebe mensup bireyler, hedeflerinde ayırım gözetmeksizin tanrıçaları Kali’ye kurban ettikleri düşüncesiyle insanları katletmişler ve varlıklarını on dokuzuncu yüzyıla kadar devam ettirmişlerdir (Demir 2017, 76; Bural 2020, 15).

Modern terörizm öncesi terör hareketleri içerisinde en bilinen son grup ise Hasan Sabbah’ın liderlik ettiği, Şii İsmailiyye mezhebine mensup “*Haşhaşi*”lerdir. 11. yüzyılda temelleri atılan bu örgüt, aralarında Selahattin Eyyubi ve Nizâmülmülk gibi isimlerin de yer aldığı çok sayıda üst düzey devlet adamına suikast düzenlemişlerdir. Alamut Kalesi’ni mesken edinen Haşhaşiler, gerçekleştirdikleri eylem sonrası kendilerine sunulan haşhaşi kullanmaları sonrasında yaşadıkları bilinç bulanıklığı ile cennete ulaştıklarını düşünmüşler ve Sabbah’a sonsuz bağlılık göstermişlerdir (Hoffmann 2006, 83).

Bu hareketlerin sonrasında terörün yıkıcı bir biçimde etkin olduğu ilk dönem, 1789 Fransız İhtilali dönemine tekabül etmektedir. İhtilalin kalıcılığının sağlanması adına Jakobenlerin öncülük ettiği “*terör rejimi/iktidarı*” (regime de la terreur), “*modern terörizm*”in miladı olarak gösterilmektedir (Demir 2017, 77). Adlandırılması İngiliz filozof ve devlet adamı Edmund Burke tarafından yapılan ihtilal sırasındaki terör iktidarı altında devrime karşı olan binlerce kişi, Devrim Mahkemeleri’ne çıkarılarak

giyotinden geçirilmiştir (Martin 2017, 51). Jakoben Lider Maximilien Robespierre, terörü devrimlerin yerleşmesi ve demokrasiye ilerleyen bu ara geçiş döneminde devrim karşıtı hareketlerin düzeni bozmaması adına kullanılan bir araç olarak görmüştür. Hatta bu savını “*terörden yoksun erdem şeytan, erdemden yoksun terör ise çaresiz*” şeklinde nitelendirdiği cümlesiyle desteklemiştir (Hoffmann 2006, 3).

Fransız İhtilali’nden sonra gelen dönemde modern terörizmin ana hatlarının ve tarihsel seyrinin saptanması adına gerçekleştirilen çalışmalar arasında David C. Rapoport tarafından 2004 yılında kaleme alınan kitap bölümü dikkat çekmektedir. Rapoport, “Modern Terörizmin Dört Dalgası” (*The Four Waves of Modern Terrorism*) başlıklı bölümünde terörizmin gelişim evrelerini açıklarken ‘*dalga*’ kavramını kullanmaktadır. Rapoport’a göre bir terörizm dalgası, belirli bir zaman diliminde benzer nitelikleri haiz terör örgütlerinin farklı coğrafyalardaki varlığına işaret etmektedir. Bu niteliğiyle ise terörizmin dalgaları uluslararası bir niteliğe işaret etmektedir (Rapoport 2004, 47). Bir dalga içerisinde varlık gösteren terör örgütlerinin belirli karakteristikleri ortak paydada buluşmaktadır. Bunlar içerisinde grubun eylemlerine kaynak olan temel motivasyon, örgütlerin eylem tipleri ve stratejileri yer almaktadır. Rapoport’un sınıflandırmasına göre bir terörizm dalgası ortalama bir insan ömrüne denk gelmekte veya yaklaşık 40 senelik bir sürece tekabül etmektedir. Rapoport, her dalganın kendine özgü bir döngüsü ve ritmi bulunduğunu kaydederken; bir terörizm dalgası sona erdiğinde, bu dalga içerisinde faaliyet gösteren terör örgütlerinin tamamının tarih sahnesinden çekilmediğini de ayrıca hatırlatmaktadır (Rapoport 2004, 48).

Örgütlerin sahip oldukları motivasyonlar bağlamında ideolojilerinin yönlendirici olduğunu belirten Rapoport, 1800’lü yılların son çeyreğinden başlayarak günümüze kadar dayanan 4 terörizm dalgası tespit etmiştir (Rapoport 2004, 47-48):

- i) 1880-1920; *Anarşist Dalga*,
- ii) 1920-1960; *Sömürge Karşıtı Dalga*,
- iii) 1960-1990; *Yeni Sol Dalga*,
- iv) 1979-Günümüz; *Dini Motivasyonlu Dalga*.

Rapoport'un sınıflandırmasındaki ilk dalga olan *Anarşist Dalga*'nın uluslararası düzeyde bir ilki teşkil etmesinin esas sebepleri arasında, bu dönemde artan ulaşım ve iletişim imkanlarının uluslararası kamuoyunu artık birbirinden habersiz bir ortam olmaktan kurtarması gösterilebilir. Dünyayı ağ gibi sarmaya başlayan demiryolları, iletişim bariyerlerini kaldıran telgraflar ve gazeteler bu dalgadaki terör örgütlerinin bilinirliğini arttırmıştır. Böylelikle örgütler, faaliyet gösterdikleri coğrafyaların dışına taşarak, sempatizanlar ve örgüt mensupları elde etmeleri yolunda kolaylığa sahip olmuşlardır (2004, 48-49).

Terörizmin tarihsel seyrinin incelenmesi bakımından bu dalganın bir diğer önemi, sonraki dönemlerde var olacak örgütlere doktrin ve kültür konuları bakımından örnek niteliği taşımasıdır. Terörizmin siyasi amaçlara ulaşma konusunda neden bir araç veya metot olabileceği sorusunun cevabı, bu dalgadaki eylemlerden hareketle gelecekteki terör örgütlerine yol göstermiştir (2004, 48-49). Ayrıca, içinde bulunulan yüzyıl askeri teknoloji açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Zira bu dönemde yıkıcı güce sahip silahlar orduların dışına taşarak küçük grup ve odakların ellerine geçmeye başlamıştır. Örneğin 1000 yılı aşkındır kullanılan barutun yerine, sekiz misli daha güçlü nitrogliserin kullanılmaya başlanmıştır. İlerleyen dönemlerde bu maddenin taşınabilirliğinin tehlikeli olması, Alfred Nobel'in nitrogliserini terk ederek dinamiti bulmasında motive etmiştir. Dinamitle birlikte taşınabilir, maliyeti düşük ve güçlü

silahlar ordularla birlikte terör örgütlerinin eline geçmiş ve bu örgütlerin eylem yapabilme kapasitelerini arttırmıştır (Parker ve Sitter 2016, 202).

Birinci terörizm dalgasının vuku bulmasındaki tetikleyici unsurlar arasında son olarak fikri düzlemde meydana gelen devrimler gösterilebilir. Önceki dönemlerde siyasi faaliyetlerin elitler arasında ve elitlerin hâkim olduğu bölgelerde yoğun olduğu görülürken; gelişen teknolojinin ve sınırları ortadan kalkan iletişimin eğitimi kırsala taşımasıyla birlikte, bu bölgelerde hareketlenmeler gözlemlenmeye başlanmıştır. Bu durum ise eğitim imkanlarına daha önce erişim sağlayamayan kırsal kesimlerde yeni bir “*endüstriyel proleterya*” oluşturarak anarşist hareketlerin temelini atmıştır (Parker ve Sitter 2016, 203).

Anarşist Dalga’daki terör örgütlerinin ilk ve en dikkat çeken örneklerinden birine dönemin Çarlık Rusya’sında rastlanmaktadır. “Halkın İradesi/İsteği” olarak Türkçeleştirilebilecek 1878 yılında kurulan *Narodnaya Volya*, terörizmin şiddet yüzünün en sert şekilde ortaya çıktığı bir dönemin de simgesi olmuştur (Rapoport 2004, 47; Hoffmann 2006, 5). Aynı yıl 24 Ocak günü siyasi mahkûmlara yönelik kötü muamelesiyle bilinen bir polis memurunu yaralamasıyla bu dalganın sembol isimlerinden haline gelen Vera Zasulich, gerçekleştirdiği eylemi meşrulaştırması ve eylemli propagandanın bir örneğini sunmasıyla sonraki hareketlere de öncü olmuştur. Öyle ki eylemin ardından tutuklanarak çıkarıldığı mahkemede “*katil değil, terörist*” olduğunu vurgulayarak kamuoyunun teröristlere ilişkin bakış açısında olumlu bir intiba bırakmaya çalışmıştır ve terörizmin sembolik yüzünün örgüt mensuplarınca nazara alındığını gözler önüne sermiştir (Kaplan 2016).

Çarlık rejimine karşı anarşist ideolojik söylemleriyle ortaya çıkan *Narodnaya Volya*, ideolojinin bir terör örgütü için ne denli bağlılık sembolü olabileceğini göstermiştir. Hareketin ideolojik kanaat önderlerinden olan Sergey Nechayev, bir

devrimcinin tek gayesinin devrime itaat olduğunu ve adanmışlığın her türlü kişisel çıkarın üstünde olduğunu ifade ederek bu durumun ehemmiyetini alenen açıklamaktadır (Martin 2017, 88).

Narodnaya Volya'nın eylemlerinde hedef seçimi konusunda hassasiyete sahip olduğu görülmektedir. Otokratik ve baskıcı rejimin bir uzantısı varsaydıkları gördükleri figürlere saldırarak esas muhataplarının bu rejim ve onun düzeni olduğunu ispatlamaya çalışmışlardır (Hoffmann 2006, 5). Bu bağlamda örgütün en ses getiren eylemlerinden biri, 1881'de Çar II. Aleksandr'ın suikasta uğratılması olmuştur. Böylesine önemli bir figürün hedef alınması, Avrupa'daki diğer anarşist hareketlere umut ışığı olmuş, nitekim müteakip dönemde Londra'da Uluslararası Anarşi Konferansı yapılmıştır. Her ne kadar Avrupa'nın kalanındaki durum nispeten daha ayrılıkçı ve milliyetçi saiklere sahip olsa dahi Çarlık Rusya'sındaki kıvılcımın Avrupa'da yankı bulması şaşırtıcı olmamaktadır (Hoffmann 2006, 6-7).

I. Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte son bulan birinci terörizm dalgasını *Sömürge Karşıtı Dalga* takip etmiştir. Bu ikinci terörizm dalgası, Wilson Prensipleri neticesinde sömürge altındaki halklarda adeta bir uyanış etkisi yaratan kendi kaderini tayin hakkı yani self-determinasyon ile vuku bulmuştur. Rapoport'a göre; I. Dünya Savaşı sonrasında oluşturulmaya çalışılan ancak II. Dünya Savaşı'yla temelleri daha sağlam bir şekilde atılmaya başlanan yeni dünya düzeni içerisinde self-determinasyon hakkının vurgulanması, bu terör dalgasında etkinlik gösteren hareketlerin temel çıkış noktasını oluşturmuştur (Rapoport 2004, 47, 52). Versailles Barış Antlaşması'yla birlikte Avrupa'da imparatorlukların parçalanarak yeni ulus-devletlerin tahsis edilişinin bu dalgadaki hareketlerin fitilini ateşlediği kaydedilmektedir. İmparatorlukların tasfiye edilişinde bazı bölgelerde yaşayan farklı etnik grupların ayaklanmalar başlattığı görülmüştür (Kaplan 2016). Bu bağlamda Versailles Barış

Antlaşması'nın sömürgelerde bağımsızlık kazanma adına taşınan umudu serbest bıraktığı ifade edilmektedir (Diaz 2016). Bu dönemde faaliyet göstermeye başlayan örgütler arasında IRA (*Irish Republican Army*, İrlanda Cumhuriyet Ordusu), EOKA (Ethniki Organosis Kypriou Agoniston, Kıbrıslıların Millî Mücadele Örgütü), Irgun ve Lehi gösterilebilmektedir.

Bu dalgadaki terör örgütleri, ilk dalgadaki örgütlerin aksine yeni bir söylem geliştirme arayışı içine girmişler ve “terör, terörist ve terörizm” kavramlarının pejoratif bir çağrışım uyandırdığını, dolayısıyla bu kavramların yerine kendilerine meşruiyet kazandıracak yeni tanımlamaların yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Özellikle “terörist” ve “özgürlük savaşçısı” kavramlarının analogik olarak kullanılması tartışmalarının kökeni bu döneme dayanmaktadır. Bu kavramların yarattıkları intibain farkında olan örgütler ise yeni bir söylem ve “dil” geliştirmeye çalışmışlardır (Rapoport 2004, 54; Kaplan 2006; Hoffmann 2006, 16).

Terör örgütlerinin kullandığı söylemin yanında taktiklerinin de değişimi, bu dalga içerisinde son derece gözlenebilir hale gelmiştir. İlk dalgadaki terör örgütlerinin eylemlerini besleme adına kullandıkları metotlar, bu dalgada daha az kullanılır hale gelmiştir. Terörü çağrıştıran çoğu kavramın toplumsal algıda uyandırdığı olumsuz kanaatten hareketle, bu algıyı uyandırabilecek çoğu fiili başka bağlamlarda gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Örneğin ilk dalgada yoğun olarak başvuru bankası soygunları yerine diasporalardan gelen mali destekleri kullanmaya başlamışlardır. Ayrıca terör örgütlerinin, her ne kadar sembolik etki yaratsa dahi suikast girişimlerinin aynı olumsuz çağrışımlara sebep olduğu fikriyle bu eylem tipinden nispeten uzak durmaya çalıştıkları görülmektedir (Rapoport 2004, 54). Öte yandan gerçekleştirdikleri eylemlerde güvenlik güçlerini hedef alarak gerilla tipi vur-kaç taktikleri kullanmaya başladıkları görülmektedir ki bu da terörizmi bir önceki

dalgadan daha komplike bir hale getirmiştir. Sivil kayıpların en aza indirilmesi adına da *Irgun* başta olmak üzere kimi örgütlerin gerçekleştirecekleri eylemlerin kısa süre öncesinde ilgili birimleri bilgilendirdikleri örneklere rastlanmaktadır (Rapoport 2004, 54-55).

1960'lı yıllara yaklaşılmayla terörizmin karakterinin bir kez daha değişmeye başladığı görülmektedir. Bilhassa günümüzde terörizmin ulaştığı boyutu anlama açısından Rapoport'un üçüncü terörizm dalgası olarak adlandırdığı *Yeni Sol Dalga* önemli bir konuma sahiptir. Bu dönemde terörizmin küresel sathı yayılmaya başladığı ve muhatabın artık sadece tek bir devletten müteşekkil olmadığı anlaşılmıştır. “*Terörizmin uluslararasılaşması*” olarak tanımlanan bu dönüşüm, örgütlerin haleflerinden ayrılarak çok daha farklı yöntemler izlediği, öğrenme süreçlerini birbirlerinin kamplarında ve tecrübelerinde pekiştirdikleri bir sürece tekabül etmektedir (Rapoport 2004, 47). Bu dalgadaki terör örgütleri, taktiksel ve eylemsel bazda birbirlerinin birikimlerini kendi yapılarına ithal etmişlerdir. Bu bağlamda Almanya'daki Kızıl Ordu Fraksiyonu'nun (*Red Army Fraction, RAF*) Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) Ürdün'de yer alan kamplarında aldığı eğitim hatırlanmalıdır. Böylelikle örgütler arasındaki bağlantılar ve terörist öğrenmenin kümülatifliği ortaya çıkmaktadır (Hoffmann 2006, 77).

Yeni Sol Dalga'nın küllerinin alevlenmesinde Vietnam Savaşı da rol almıştır. ABD'nin burada yürüttüğü sürecin tam karşısında ve daha barışçıl söylemlerle inşa ettiği “doğu”, Sovyet Sosyalist Sovyetler Birliği'nin (SSCB) iletişim stratejisinin başarılı örnekleri arasında gösterilebilmektedir. Doğu karakterini özdeşleştirmeye çalıştığı barış kavramı altında gerek Asya, Avrupa ve gerekse Ortadoğu'daki birçok terör örgütüne mali kaynaklar başta olmak üzere destekte bulunmuş, istihbarat paylaşımını ihmal etmemiştir (Kaplan 2016). Vietnam Savaşı'nın yanında Filistin

sorunu da Batı dünyasına olan algıyı kötü etkilemiştir. Marksist ideolojilerin yoğun olarak gözlemlendiği bu dalgadaki terör örgütleri arasında PKK (Partiya Karkerên Kurdistanê, Kürdistan İşçi Partisi), ASALA (Ermeni Gizli Ordusu) ve ETA (Euskadi Ta Askatasuna, Bask Yurdu ve Özgürlük) görülmektedir. Bu örgütlerin kullandıkları yöntemler arasında rehin alma, uçak kaçırma ve diplomatik misyonlara saldırılar görülmektedir. 1972 Münih Olimpiyatları, bu dönemde gerçekleştirilen terör eylemleri açısından bir sembol niteliği taşımaktadır. 1968 yılında gerçekleşen Altı Gün Savaşları'nın rövanşını almak adına, 1971 yılında kurulan Black September (Kara Eylül) örgütü, olimpiyat köyünü basarak 11 İsrailli sporcuyla infaz etmiştir (Byman, A High Price: Triumphs & Failures of Israeli Counterterrorism 2011, 52).

Bu dönem gerçekleştirilen uçak kaçırma olaylarıyla terörizmin sembolik değerleri hedef alışının öncelenmesi ve eylemin sonuçlarına psikolojik olarak maruz kalan seyirci kitlesini tesir altında bırakma gayesi, terörist liderlerin söylemlerinden de okunabilmektedir. Filistin Halk Kurtuluş Cephesi kurucusu ve lideri George Habaş, muharebe sahasında çok sayıda İsraillinin öldürülmesinden, İsrail'e ait bir hava yolunun uçağını kaçırılmasını yeğlediğini ifade ettiği cümlelerinde bu tercihi göstermektedir (Hoffmann 2006, 66).

Günümüze kadar uzanan ve şu an miadının dolup dolmadığı tartışılan modern terörizmin son dalgası ise *Dini Motivasyonlu Dalga*'dır. Rapoport'a göre bu terör dalgasının mihenk taşı özellikle İslami terör örgütleri oluşturmaktadır. Bu dalga'nın nüvelerini 1979'da cereyan eden iki tarihi dönüm noktasında aramak mümkündür. Bu dönüm noktalarını SSCB'nin Afganistan'ı işgali ve İran İslam Devrimi oluşturmaktadır. Bu iki olayın tam olarak anlaşılması, dini motivasyonlu terörün analiz edilebilmesi bakımından iki şekilde önemlidir. Öncelikle Sovyetlerin Afganistan'a olan müdahalesinde işgale direniş aşamasında ön plana çıkan Mücahidler, uzun vadede

el-Kaide'den DEAŞ'a dayanan bir süreçte cihatçıların fikir babaları olmuşlardır. Öte yandan İran İslam Devrimi'yle birlikte Şii'deki moral ve motivasyon artmış, İsrail'in 1982 yılında Lübnan'dan Filistin Kurtuluş Örgütü'nü temizlemesiyle birlikte kendisine EMEL Hareketi'nden bağımsız yaşam alanı bulan Hizbullah Şii terörizminin ilk örnekleri arasında parlamıştır. Dolayısıyla bu tablo itibarıyla bakıldığında; İslami terörün Sünni/Selefi ve Şii nitelikte iki ayrı şekilde zuhur ettiği görülmektedir (Rapoport 2004, 61-62).

Dini motivasyonlu terörizm dalgasında örgüt motivasyonunun bu şekilde değişmesi, dönemdeki terör örgütü sayısını etkilemiştir. İdeolojik ve/veya etnik-ayrılıkçı motivasyonlu örgütlerin aksine, dini saiklerle terörizm faaliyetlerine dahil olmuş birey popülasyonu çok daha yüksek olmuştur. Bu yüzden 1980'li yıllarda 200 küsur olan örgüt sayısı, dini motivasyonun bir anlamda ve ilk etapta birleştirici olması neticesinde, 1990'lara gelindiğinde örgüt sayısının 40'a kadar düşmüştür. Ancak bu durum, aynı zamanda örgüt ömürlerinin de bir o kadar uzun olmasını ve önceki dalgalardan ayrılmasını sağlamıştır (Rapoport 2004, 63).

Ek olarak, Soğuk Savaş'ın bitimine tekabül eden bu dalgada terörizmin daha farklı nitelik kazanmasında çift kutuplu uluslararası yapının sona ermesi de etkili olmuştur. Zira iki farklı ideolojik kampı sembolize eden Soğuk Savaş dönemi dünya düzeni, SSCB'nin dağılmasıyla birlikte sona ermiş ve terörizmi besleyen ideolojik kaynakların sönmesine neden olmuştur. Sistemi idaresi altında yönlendirebilecek bir güç kalmadığından, terörizmi dizginleyebilecek bir mekanizma kalmamıştır. Dolayısıyla terörizmin önündeki engellerden biri kalkmıştır (Bural 2020, 20)

Rapoport'a en fazla yöneltilen eleştiriler, dördüncü dalga özelinde toplanmaktadır. Bir dalganın ortalama süresini 40 sene olarak belirlemesi, başlangıcı 1979 olan Dini

Motivasyonlu Dalga için çok işler görünmemektedir. Hem 11 Eylül olayları hem de 2014 sonrası DEAŞ'ın halifelik ilanıyla dini motivasyonlu terör her zamankinden daha tehlikeli bir hale evrilmiştir. Ayrıca, bu dalgayı sadece İslami kaynaklardan referans alan terörizme indirgeyerek aynı dönemde seküler söyleme sahip örgütleri dışlaması ise eleştirilen bir diğer alan olmuştur. Sonuç olarak genel bir çerçeve çizmesi bakımından Rapoport'un bu kuramı, literatürde geniş hacimde yer tutmaktadır (Parker ve Sitter 2016, 204).

Rapoport'un Modern Terörizmin Dört Dalgası kuramını 2000'lerin başında kaleme aldığı düşünüldüğünde, ilerleyen dönemlerde daha da yükselen küresel terörizmin dönüşümü konusunun incelenmesi kaçınılmaz olmuştur. Yirmi birinci yüzyılın başlamasıyla birlikte, küreselleşmenin sonuçları gözle görülür bir hal almıştır. İletişim ve seyahat imkanlarının gelişmesiyle birlikte zaman ve mekân olarak dünya küçük bir hale geldiğinden, terör örgütleri daha mobilize hale gelmişler ve elde ettikleri bu fırsatlarla daha örgütlü bir biçimde hareket edebilme kabiliyetine erişmişlerdir. Teknolojinin sınır olmaksızın herkesin kullanımına açık hale gelmesi ise terörizmin yaygınlaşmasına tetikleyici bir diğer unsur olmuştur. Böylelikle tıpkı devletler gibi tahrip gücü yüksek silahları ele geçiren terör örgütleri, mensuplarını katı eğitimlerden geçirerek adeta profesyonel bir örgütlenme yoluna gitmişlerdir (Bural 2020, 19). DEAŞ örneği, terörizmin milenyum sonrası geldiği durumu anlama adına en iyi örnekler arasında gösterilebilir. Zira dönemin ruhuna uygun bir yaşam tarzı geliştirmiştir. Sri Lanka'dan ABD'ye uzanan bir eylem sahasına sahip olmuş, interneti ürettiği dergilerle hem propaganda hem de eleman temini yolunda sınır aşan biçimde etkin olarak kullanmış ve uluslararası finans kaynakları elde etmiştir. 2014'ü müteakiben hilafet ilanı ile adeta bir devletmişçesine hareket etmeye başlamıştır. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası ve DEAŞ örneğiyle birlikte örgütün hareket tarzı,

alan uzmanlarınca Rapoport'un kuramına göre son terörizm dalgası yerine yeni ve/veya beşinci terörizm dalgasının başlayıp başlamadığı konusunda yeni argümanların ortaya çıkmasına yol açmıştır (Honig ve Yahel 2019).

Bu argümanlar içerisinde geliştirilen kavramlardan bir tanesi *yeni terörizm* olmuştur. En yalın haliyle yeni terörizm, örgütlerin son dönemlerde tecrübe ettikleri stratejik, teknolojik ve örgütsel evrimlere işaret etmektedir. Yeni terörizm örneği olarak gösterilen örgütlere atfedilen ortak özellikler arasında dini veya mistik motivasyonun hâkim olması, hücre yapılanmasının daha öncelikli olduğu ağ tipi yapılanmalar, yüksek tahrip gücüne sahip silahların kullanılması, eylemin sembolik gücünün daha da arttırılması adına daha fazla kayıp verdirecek asimetrik yöntemlerin kullanılması gösterilebilmektedir (Martin 2017, 65, Bural 2020, 23).

Bu değerlendirmeler incelendiğinde terörizmin yeni bir olgu gibi sunulması, kavramın sanki daha önce ihtiva etmediği unsurları barındırdığını kanısını uyandırmaktadır. Ancak terör örgütleri ve terör örgütü mensuplarının dezavantajlı konumlarını elimine etmek adına yaşadıkları çağdan kopuk olmadıkları düşünüldüğünde; zamana uygun metotları devşirmeleri sıradışı olmamaktadır. Ayrıca yeni terörizmin dini veya mistik motivasyon altında İslam'la özdeşleştirilmeye çalışılması da ayrı bir ikilem doğurmaktadır. Netice itibarıyla bakıldığında; terörizmin hedef olarak değişmediği, sadece kullandığı araç, retorik ve metotların değiştiği görülmektedir.

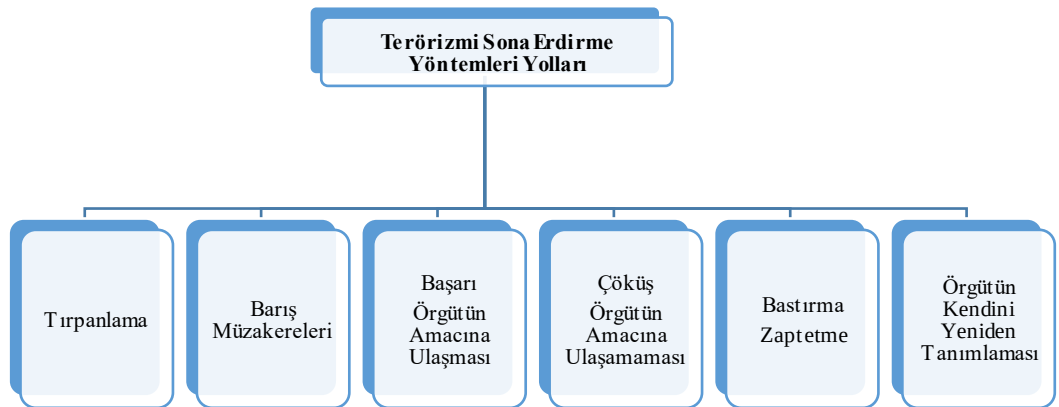
3.3. Terörizmle Mücadele: Terörizmi Sona Erdirme Yöntemleri

Milenyum sonrasında küresel terörizmin geldiği boyut, bu sorunun artık çok boyutlu ve çok taraflı bir çözüme kavuşturulması ihtiyacını doğurmuştur. Özellikle

küreselleşme sonrası iletişimdeki devrimlerin de etkisiyle dünyanın adeta bir “*global köy*”⁷ halini alması, terör örgütlerinin de zaman ve mekân açısından sınırlardan yoksun olmasını beraberinde getirmiştir.

Terörizmin ortaya çıkışı ani bir refleksten ziyade uzun vadeli bir sürecin sonucu veya bir kesiti olduğundan; terörizmle mücadele de aynı şekilde iyi planlanmış ve hesaplanmış bir stratejik anlayış gerektirmektedir. Bu mücadele süreci, devlet kaynakları açısından külfet yarattığından her anlamda etkili sonuç alınabilmesi adına duruma özgü olarak planlanmalı ve sorunun boyutuna göre çözüm geliştirilmelidir. Bu bağlamda akademik yazında en önemli çalışmalardan birini gerçekleştiren Audrey Kurth Cronin, “*Terörizm Nasıl Biter: Terör Örgütlerinin Düşüş ve Bitişlerini Anlamak*” başlıklı 2006 yılında kaleme aldığı çalışmasında, terörizmin er ya da geç bir şekilde bittiğini ifade etmektedir. Önceki örneklerine bakıldığında hiçbir terör örgütünün varlığını ebedi olarak sürdüremediğini ve halen varlık göstermekte olan örgütlerin de bir şekilde sona yaklaşacağını ifade etmektedir (Cronin 2009, 1).

Şekil 3.1. Terörizmi Sona Erdirme Yöntemleri

⁷ İletişim devriminin yaşanmasıyla iletişim bariyerlerinin ortadan kalması, Marshall McLuhan ve Bruce R. Powers tarafından dünyanın global bir köy olduğu şeklinde yorumlanmıştır (McLuhan ve Powers 2001).

Cronin, terörizmin sona erdirilmesinde ve örgütlerin tasfiye edilmesinde temel olarak altı yöntem veya durum saptamaktadır. *Birinci yöntem*, terör örgütlerinin liderlerinin veya lider kadrolarının tutuklanarak veya öldürülerek etkisiz hale getirildiği “*tırpanlama*” yöntemidir. Tırpanlamanın etkili bir çözüm olmasında örgüt liderinin kült bir kişiliğe sahip olup olmadığı kritik bir öneme sahiptir. Bunun nedeni, örgüt lideri yerini dolduramayacak haleflere sahipse veya örgütün beyni olarak tekil bir şekilde işlev görüyorsa, örgütün bu boşluğu hemen dolduramayacak olmasıdır. Burada örgüt liderin etkisiz hale getirilmesinde tutuklama veya liderin öldürülmesinin ayrı bir ehemmiyete sahip olduğu vurgulanmaktadır. Cronin’e göre böylesine simgesel bir değer atfedilen örgüt lideri tutuklandığı takdirde karizmatik kişiliği zedelenecek ve terör örgütün imajı zedelenecektir. Bu da örgüt içerisinde bir türbülansa yol açacağından doğru politikalar izlenmesi halinde örgütün tarih sahnesinden kaldırılmasıyla sonuçlanabilecektir (2009, 14)

İkinci yöntem olarak ise “*barış müzakereleri*” gösterilmektedir. Cronin, her ne kadar genel olarak demokrasilerin teröristlerle aynı masaya oturmadığı kanısı hâkim olsa dahi bir noktada demokratik yönetimlerin bu örgütlerle masaya oturmak durumunda kaldıklarını hatırlatmaktadır. Bu yöntemin her zaman ve vaka için terör örgütünün sonunu getirmediğinin altını çizse dahi genel itibarla örgütü çöküş sürecine götürebileceğini iddia etmektedir (2009, 35). *Üçüncü durum* olarak terör örgütünün siyasi hedefine ulaşması yani “*başarı*” durumunu ele almaktadır. İstediklerini elde eden örgüt şiddet eylemlerine müdahil olmayabilir veya kendini feshedebilir (2009, 73). Bunun tam aksine, örgütün hedeflerine ulaşmada yaptığı stratejik hata, örgütü çöküşe götürerek taktiksel hatanın getirdiği bir sonu beraberinde getirebilir. Örneğin örgütün eylemlerinde sivilleri hedef alması, toplum nezdinde olumsuz bir intiba yaratarak örgütün eleman temin etmesini, finansal kaynaklar bulmasını ve

propagandasının hedef kitleye ulaşmasını engelleyebilir (2009, 94). *Beşinci yöntem* olarak devletlerin terörizme karşı doğal refleksleri olarak addedilebilecek “*bastırma/zaptetme*” girişimleri örnek gösterilebilir. Devlet otoritesinin ona sunduğu hukuk ve güç uygulama tekeli, terörizmle mücadelede devletin başvuracağı ilk yöntemler arasında görülebilmektedir (2009, 115). Altıncı ve son yöntem ise örgüt kendini yeniden tanımlayarak içinde bulunduğu siyasal sistem içerisinde yeni bir konumlanma yolunda ilerleyebilir, şiddetin diğer türleriyle karşısındaki devleti muhatap kılabilir. Suç örgütleriyle entegre olup asimetrik savaş icra etmeye çalışan örnekleri mevcuttur (2009, 146).

Terörizmin sona erdirilmesinde tercih edilen yöntemlerin veya durumların ne sıklıkla meydana geldiğine ilişkin Leonard Weinberg ve Arie Perliger tarafından 2010 yılında yayımlanan çalışma dikkat çekicidir. Bu çalışmada, David C. Rapoport’un Modern Terörizmin Dört Dalgası kuramına atıfla terörizmin er ya da geç bitirileceği, bu dalgalardaki örgütlere bakıldığında şu anda IRA ve FARC gibi istisnaları olmakla birlikte hiçbirinin varlıklarını sürdüremediğine dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda toplamda terör faaliyetlerinde bulunan 430 grubu inceleyerek bu grupların son bulup bulmadıklarını araştırmışlardır. Bu örgütlerden 232’sinin artık terör örgütü olarak faaliyet vermediklerini saptamışlardır. İncelenen gruplarda temel olarak 4 özelliğin olmasını zaruri tutmuşlardır (Weinberg ve Perliger 2010, 16):

- i) Örgütün faaliyetleri şiddet içermeli.
- ii) Bu şiddet içerikli faaliyetler politik bağlamda gerçekleşmeli.
- iii) Gerçekleştirilen eylemler kurbanların ötesinde halkın diğer kısmında sembolik ve psikolojik bir etki uyandırmalı.
- iv) Eylemler muharip olmayan unsurları veya sivilleri hedef almalı.

Mevzubahis özelliklere sahip örgütler incelendiğinde, artık varlığını sürdürmeyen terör örgütlerinin yok olmasında 10 farklı durum saptanmıştır (Tablo 3.3).

Örgütün Sona Erme Şekli	Sıklık	Yüzdelik Dilim (%)
Örgüt Liderinin Yakalanması veya Öldürülmesi	71	30,6%
Otorite Tarafından Bastırılması	51	21,9%
Örgütün Şiddet Dışı Taktikler Edinerek Terörizmden Vazgeçmesi	29	12,5%
Bir Diğer Terör Örgütüyle Birleşmesi	28	12,1%
Örgütün Hedeflerine Ulaşması	18	7,7%
Örgütün Halk Desteğinden Yoksun Kalması	10	4,3%
Örgüt İçi İdeolojik Tartışmalar ve Güç Kavgarları	8	3,4%
Devlet Destekli Terör Örgütleri İçin Bu Destekten Mahrum Kalınması	8	3,4%
Örgütün Yeni Nesillerden Eleman Devşirememesi	6	2,5%
Örgütün Diğer Şiddet Türlerine Yönelmesi	3	1,2%

Tablo 3.3. Varlığını Sürdürmeyen Terör Örgütlerinin Faaliyetlerinin Sona Erme Yöntemleri (Weinberg ve Perliger 2010, 16)

Araştırmadaki 232 örgütün eylemlerini devam ettirememelerinde en fazla paya sahip olan sona erme şeklinin “örgüt liderinin yakalanması veya öldürülmesi” olduğu görülmektedir. Daha teknik bir tabirle lider kadro operasyonları yani *tırpanlama* yönteminin örgütlerin çözülmesine giden bu süreci hızlandırması, örgüt içerisinde lider rolünün incelenmesini zaruri kılmaktadır.

3.4. Terör Örgütleri ve Terörist Liderler

Terör örgütleri, faaliyette bulundukları ortam gereği örtülü hareket etmek durumunda kaldıklarından kendilerine has birtakım davranış kalıpları geliştirerek hayatta kalmaya çalışırlar. Bu hayatta kalma çabasını çoğunlukla ‘*karizmatik liderler*’ idame ettirirler. Bu durum, liderin örgüt üzerindeki etkisini artırır. Örgüt liderleri, örgüt mensuplarını bir arada tutmak, tesiri altında bırakmak ve yönlendirebilmek adına karizmalarını yoğun bir biçimde kullanırlar (Price 2012, 17). Bu yönü itibarıyla terör örgütleri, varlıklarını korumak ve faaliyetlerinin devamlılığını sağlayabilmek adına tam anlamıyla bir ‘*sosyal kriz*’ içerisindeyler. Max Weber’e göre liderlerin bulundukları grup içerisinde rüşlerini ispat edebilecekleri zamanlar da tam anlamıyla mevzubahis sosyal kriz zamanlarıdır. Zira başında bulundukları yapıyı bu durumdan kurtaracak olan liderin grup içerisindeki yönlendiriciliği veya bir diğer ifadeyle onun karizmasıdır (Yukl 2013, 300). Örgüt liderinin sahip olduğu bu karizma neticesinde örgüt mensuplarını lidere giderek bağımlı hale getirmesi olası bir durumda halef seçimini zorlaştırmaktadır. Bu durum örgütün devamlılığının sağlanmasında örgütsel öğrenme, performans, karar alma ve kültürü dezavantajlı bir konumda bırakır. Örgütün yeğlediği taraftan bakıldığında ise lidere olan bu bağlılık, örgütü dışarıdan gelecek saldırılara karşı korurken devletlerin örgütlere yönelik olası bir müdahalesini önlemiş olur. Örgütün bu denli kapalı faaliyetler icra etmesi genel itibarla örgüt liderinin tercihine bağlıdır. Örgüt içerisinde güç boşluğu yaratmak istemeyen lider, otoritesini kaybetmemek adına örgütü daha da yer altına çekebilmektedir (Price 2012, 17).

Terör örgütü liderleri ve onlara yönelik gerçekleştirilen operasyonlar üzerine çalışan Bryan C. Price, terör örgütü liderlerinin örgüt üzerinde ve içerisindeki etkilerinin diğer legal ve illegal örgütlerden daha farklı nitelik arz ettiğini belirtirken bu duruma temelde üç faktörün etki ettiğini kaydetmektedir. *İlki*, terör örgütlerinin

bazılarında liderler kuruluş aşamasında yetenek ve becerilerine göre örgüt içerisinde konum bulsalar bile tek tip bir lider profili oluşturmak veya saptamak mümkün değildir. Terör örgütü liderlerinde genelleştirilebilir ve aranan bir lider profili yoktur. Tarihin farklı dönemlerinde ortaya çıkmış terör örgütü liderlerine bakıldığında; kimi liderlerin eğitilmiş, ekonomik olarak belirli seviyeye erişmiş oldukları görülürken kimilerinin ise tam aksi nitelikleri taşıdığı dikkat çekmektedir. *İkincisi*, terör örgütü liderlerinin bağlı bulunduğu herhangi bir üst norm veya etik değer bulunmamakta, dahası meşruiyet kaygısı gütmemektedirler. *Son olarak*, terör örgütlerinin örtük bir biçimde yaşamlarını sürdürmeleri, örgütü giderek lidere bağımlı hale getirir. Bu durum neticesinde de örgüt liderinin örgütün performansı üzerindeki etkisi aleni hale gelir ve liderin kararlarındaki herhangi bir değişim örgütsel performansa doğrudan tesir eder (Price 2012, 15-16).

Michael Freeman terör örgütleri içerisindeki lider rolünün hayati önem arz ettiğini ifade ederek liderin sadece plan ve programlamadan, yani örgütün iskeletini bir arada tutmasının yanında örgüt üyelerine ilham verebilme kabiliyetini haiz olması gerektiğini belirtmektedir (Freeman 2014). Bu yönüyle Weber'in de bahsettiği gibi örgüt ve örgüt mensupları nazarında sahip olduğu karizma, standart bir yöneticiden ziyade örgüt için vazgeçilmez olan bir kült kişiliğe dönüşmektedir.

Terör örgütleri içerisindeki bu kült liderler, örgütün ihtiyaç duyduğu organizasyonel planlama işini kendilerinde toplayarak örgütün beyni hale gelirler ve bu liderlerin korunması, örgütün öncelikleri haline gelir. Örgüt ve en nihayetinde örgüt mensupları için lider bir yerden sonra yokluğu telafi edilemeyecek bir figür haline gelir. Bu durum bir anlamda karşılıklı bağımlılık yaratır. Yani örgüt lideri örgüt içerisindeki yerini sağlamlaştırıp örgütün bütün faaliyetlerini tekelleştirirken, örgüt de hayatta kalmak adına liderin varlığına ihtiyaç duyacaktır. Zira bu tekelleşme, olası bir

halef ihtimalinin doğmasının önüne geçmekte ve var olan lidere sıkı sarılmayı beraberinde getirecektir (Price 2012, 17; Dear 2013, 303).

Netice itibarıyla örgüt lideriyle örgütün bu denli iç içe geçtiği örgütlerde liderin elimine edilmesi ve sistemin dışına çıkarılması, örgütte bir kaos yaratacak ve örgütün kendini toparlama safhasında ilgili devletin elini örgütü çöküşe götürmede güçlendirecektir.

3.5. Terör Örgütü Liderlerine Yönelik Terörizmle Mücadele Operasyonları:

Tırpanlama

Terör örgütleri için kritik ehemmiyeti bulunan örgüt liderlerinin etkisiz hale getirilmeleri, terörizmle mücadele literatüründe yeni bir pratik değildir. Terörizmle mücadelede yıllar içerisinde örgüt liderleri gerek tutuklanarak gerekse öldürülerek pasifize edilmeye devam edilmiştir. 11 Eylül olaylarından sonra küresel terörizmle mücadeleyle birlikte mevcut örnekleri artmıştır. Ancak teknolojinin gelişimiyle birlikte etkisiz hale getirme operasyonlarının bu mücadele yöntemine kattığı karakterle icra ediliş şekilleri değişmiştir. Örneğin bu tez kapsamında sıklıkla tercih edilecek ve İngilizce ifadesi “*decapitation*” olup kelime anlamı “*baş kesme, koparma*” olan dekapitasyon kavramı, Türkçe akademik yazına katkı yapması bakımından Türkçeye “*tırpanlama*” olarak aktarılmıştır.⁸ Zirai olarak ot ve ekinlerin biçilerek toprak yüzeyine yakın bir boyut getirmeye yarayan tırpan, aynı zamanda buğday başta olmak üzere çeşitli baklagillerin hasatında makineleşmeden önce kullanılan araçlardan biri olmuştur (Türk Dil Kurumu 2021). Bu bitkilerin hasatında tırpanın verdiği işlev, ürünün işlenebilir ve kullanılabilir kısmının kökünden ayrılması yönünde olmaktadır.

⁸ Dekapitasyon kavramının Türkçeye “*tırpanlama*” olarak aktarılması, tez savunması esnasında jüri üyesi TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN tarafından önerilmiştir.

Tarım Bilimi'ndeki fonksiyonu mevzubahis şekilde olan tırpan ve tırpanlama, bu çalışmanın konusu Terörizm Çalışmaları'nda da benzer nitelik arz edecek bir çağrışıma işaret edecek şekilde kullanılmıştır. Buğday örneğinde olduğu gibi, terör örgütlerinin lider tabakasına işaret eden kısım ürün, örgütün insan kaynağı ve tabanını teşkil eden kısmı ise kök olarak metaforlaştırılabilmektedir. Böylelikle örgütün lider kadrosu tırpanlandığında, devamlılığını sağlayacak tabanı yani köküyle arasındaki bağ koparılacak ve geri kalan kısmının yaşamsal fonksiyonunu idame ettirmesi zorlaşacaktır. Özetle bu çalışmada kullanılacak tırpanlama kavramı, terör örgütü mensuplarının veya liderlerinin bağlı bulundukları ekosistemden tutuklanma veya öldürülme yöntemiyle kopartılmalarını kapsamaktadır. Böylelikle eylem yapabilme yeteneğinden yoksun bırakılan örgüt mensuplarının örgüt içerisindeki görevlerine son verilmiş olacak ve içerisinde yeşerdikleri yapıdan ayrılmaları sağlanacaktır.

Tırpanlamanın uygulanışı, zaman içerisinde insansız hava araçlarının (İHA'ların) da kuvvet çarpanı olarak sahaya dahil olmasıyla icra edilişi bakımından içerik değişikliğine uğramıştır. Burada içerik değişikliğinden kasıt, bahsedildiği üzere yöntemdeki karakteristik değişikliktir. Hava gücünün önceki dönemlerle mukayese edildiğinde daha etkin bir biçimde kullanılmaya başlamasıyla birlikte bu karakteristik değişim, İHA'ların kullanımına işaret edecek şekilde evrilmiştir. İHA ve benzeri araçlarla elde edilen istihbari bilgilerin muharebe sahasının üçlü boyutlu algılanmasını kolaylaştırması, tırpanlamanın yanında yeni kavramların türemesini sağlamıştır. "Hedef Gözeterek Öldürme"⁹ (*Targeted Killing*), akademik yazına bakıldığında İHA'lar ile hassas güdümlene üzerinden teröristlerin etkisiz hale getirildikleri bir konsepti karşılamaktadır. Bu kavramın lider kadro operasyonlarına ilişkin yazında

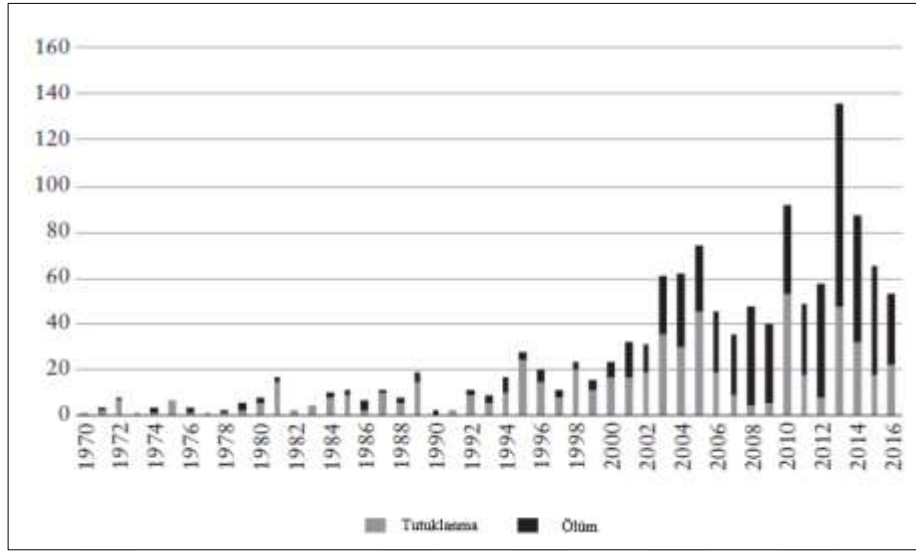
⁹ Hedef gözeterek öldürme' kavramının tarihçesini inceleyen ve ABD-İsrail örneklerini ortaya koyan 2016 tarihli önemli bir çalışma için bkz. (Gunnflo 2016).

ayrıca vurgulanmaya başlamasının sebebi; yukarıda bahsedildiği gibi hava gücünün öneminin giderek artması neticesinde terörizmle mücadelenin her alanına girip ağırlık kazanmasından ve yeni bir dönemin geldiğini vurgulamasından kaynaklanmaktadır. Mevzubahis yeni dönemde hava gücünün tırpanlama veya hedef gözetilen operasyonlar içerisinde “oyun değiştirici” özellik kazanmasında, örgüt liderlerinin helikopterlerden açılan ateş veya keskin nişancı atışları gibi yakın menzilden yapılan hedeflemeler yerine İHA’lar üzerinden daha uzaktan nokta atışların yapıldığı saldırıların öne çıkması gösterilmektedir (Pape 1996, 59, 79; Rae 2014, 3). Bilhassa milenyum sonrasındaki teknolojik gelişmelerle otonom silahların muharebe sahasına inmesi, askerlerin sahada bizzat çatıştığı bir ortamdan ziyade üç boyutlu biçimde araziye takip ettikleri ve sıcak temasa girmeden uzaktan yönetilen silahlarla teröristlerin etkisiz hale getirildiği bir ortamı beraberinde getirmiştir.

Lider kadrolara karşı gerçekleştirilen operasyonlar bağlamında, hedef gözeterek öldürme kavramının uygulanışı bakımından tırpanlama kavramıyla kıyaslandığında farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılık, hedef gözeterek öldürmenin gerçekleştiği operasyonların İHA/SİHA gibi araçlarla muharebe sahasına uzak bölgelerden sev ve idare edildiği operasyonları kapsamamasından ileri gelmektedir. Buradan hareketle, tırpanlamanın birebir çatışmayı kapsamaması ve daha geleneksel bir yaklaşıma işaret etmesi sebebiyle bu çalışma içerisinde tırpanlama kavramı tercih edilecektir. Hedef gözeterek öldürme yöntemini terörizmle mücadelesinin bir parçası olarak kullanan devletler için ise ilgili bölümlerde bu kavrama başvurulacaktır.¹⁰

¹⁰ Dekapitasyon kavramının kelime anlamı olarak baş kesme veya kafa koparmaya tekabül etmesi, bu operasyonların uygulanışının bir terörizmle mücadele yöntemi mi yoksa direkt olarak bireylere uygulanan bir ‘suikast’ (assassination) olup olmadığı da hedef gözeterek öldürme kavramının doğmasına sebep olmuştur. Ne var ki uzun vadede ABD ve İsrail gibi hedef gözeterek öldürmeyi terörizmle mücadele stratejisinin bir parçası haline getirmiş devletler için de bu operasyonların suikast olup olmadığı etik değerler kapsamında tartışılmaya başlamıştır. O yüzden yaptıkları negatif çağrışım açısından bugün dekapitasyon ve hedef gözeterek öldürme arasında bir ayırım görülmemektedir.

Şekil 3.2. Lider Kadroların Hedef Alınması, 1976-2016 (Jordan 2019, 7)

Lider kadroların hedef alınmasına ilişkin operasyonları içeren tırpanlama, lider kadroların tutuklanmaları veya öldürülmeleri suretiyle örgütün ekosisteminden kopartılarak eylem yapabilme kabiliyetlerinin kesilmesini kastetmektedir. Bu bağlamda 1970-2016 yılları arasında terörizmle mücadele kapsamında terör örgütü liderlerinin hem tutuklandığı hem de öldürüldüğü, bu oranın yıllar içerisinde arttığı görülmektedir. 46 yıllık zaman diliminde terörizmle mücadele stratejisi olarak tırpanlamanın tercih edildiği 1,276 olay incelenerek Jenna Jordan tarafından oluşturulan veri setinde özellikle 2000'lerin sonrasında bu operasyonların sayıca önceki yıllara kıyasla arttığı görülmektedir (Şekil 3.2). Her ne kadar verinin oluşturulduğu son dönemde tırpanlama operasyonlarının azaldığı görülsede, Jordan küresel terörizmle mücadelede ortak bir anlayış geliştirilmesi, bu operasyonların İHA'larla destekli bir biçimde artacağı kanısını desteklediğini belirtmektedir (Jordan 2019, 6).

Dekapitasyon ve Hedef Gözeterek Öldürme Tanımları			
Uzman	Yıl	Kavram	Tanım
Audrey Kurth Cronin	2009	Dekapitasyon	Örgütün en üst düzey liderinin veya operasyonel seviyede bulunan lider grubunun tutuklanması veya öldürülmesi
Bryan C. Price	2012	Dekapitasyon Taktikleri	Belirli bir terörist grubun ana liderinin veya liderlerinin öldürülmesi veya yakalanması üzerine inşa edilen terörizmle mücadele stratejisi
Patrick B. Johnston	2012	Dekapitasyon	Terör örgütlerinin liderlerinin tutuklanması ve/veya öldürülmesi
Max Abrahms & Jochen Mierau	2017	Dekapitasyon	Örgütünün karizmatik ve kült kişiliğe sahip en tepedeki liderinin etkisiz hale getirildiği operasyonlar
		Hedef Gözeterek Öldürme	Terör örgütlerinin bütün seviyelerdeki liderlik şemsiyesini kapsayan etkisiz hale getirme operasyonları
Yasutaka Tominaga	2018	Dekapitasyon Stratejisi	Hedef gözeterek tutuklama ve hedef gözeterek öldürme kavramlarını da kapsayan hem savaş hem de barış zamanında devletlerin önceden tasarladıkları kasti olarak kullandıkları öldürücü güçlerini kapsayan strateji
Jenna Jordan	2019	Dekapitasyon	Bir grubun liderliğinin tutuklanması veya öldürülmesi

Tablo 3.4. Dekapitasyon ve Hedef Gözeterek Öldürme Tanımları

Cronin’in tanımıyla dekapitasyon¹¹, örgütün en üst düzey liderinin veya operasyonel seviyede bulunan lider grubunun tutuklanmasını veya öldürülmesini ifade etmektedir. Cronin’e göre terörizmle mücadele stratejisi içerisinde tırpanlamaya yer veren bir devletin dikkat etmesi gereken husus, kendi terörizmle mücadele hedef ve kültürü doğrultusunda örgüt liderini canlı veya ölü olarak ele geçirme konusundaki

¹¹ Türkçeye “tırpanlama” olarak aktarılan dekapitasyon kavramının farklı uzmanlar tarafından kaydedilen tanımlamaları incelenirken hangi kelimelerin kullanıldığının gösterilmesi bakımından dekapitasyon kavramı olduğu gibi kullanılacaktır.

tercihi olmalıdır. Bu tercihin sağlıklı bir biçimde yapılabilmesinde iki temel durum devletleri zora sokmaktadır. İlk olarak, devletin örgüt liderini öldürmekten ziyade yakalamayı yeğlediği takdirde örgüt liderinin artık bir “suçlu” olarak tanınmasını ve dolayısıyla çözümün hukuki yargılamanın yapılması gerekliliğini doğurmaktadır. Diğer durum ise eğer terör örgütü lideri bir muharip unsur olarak görülürse, savaşın tabiatı gereği liderin öldürülmesinin olağan dışı kaçmayacağıdır (Cronin 2009, 16). Buradaki seçim, tamamen devletin terörizmle mücadele kültürünün ve devlet yapısının bir yansıması olarak görülmektedir.

Cronin, liderin etkisiz hale getirilmesinin ilk etkilerini (i) *örgütün organizasyonel yapısı*, (ii) *liderin ne denli bir kült kişiliğe sahip olduğu*, (iii) *uygun bir halef liderin varlığı*, (iv) *örgütün ideolojisinin tabiatı*, (v) *siyasi konjonktür* ve (vi) *liderin öldürülmesi veya tutuklu halde bulundurulması* koşullarına bağlamaktadır. Bu koşullar değerlendirildiğinde; Cronin, örgüt liderinin tutuklanmasının örgütte bir felç etkisi yarattığını ve bu şok karşısında örgütün lider bulma/ikame etme arayışının örgüt içerisinde bir kaosa sebebiyet verdiğini kaydetmektedir. Bu şekilde liderin örgüt mensuplarıyla iletişimi kesildiğinden bir yandan örgütün fonksiyonları kısıtlanmış olurken diğer yandan örgüt lideri, örgüt mensuplarının gözünde itibarından edilmiş olur. Ayrıca sağ ele geçirilen örgüt liderinin örgütün kalanı hakkında istihbari bilgi sağlama ihtimali liderin öldürülmesinden yakalanmasının daha avantajlı olabileceğine işaret etmektedir (Cronin 2009, 14).

Max Abrahms ve Jochen Mierau, 2017 yılında gerçekleştirdikleri çalışmalarında dekapitasyon ve hedef gözeterek öldürme kavramları arasında daha farklı bir ayrıma gidilmesi gerektiğini ön görmüşlerdir. Abrahms ve Mierau’ya göre dekapitasyon kavramı terör örgütünün karizmatik ve kült kişiliğe sahip en tepedeki liderinin etkisiz hale getirildiği operasyonları ihtiva etmektedir. Hedef gözeterek öldürme ise daha

genel anlamda terör örgütlerinin bütün seviyelerdeki liderlik şemsiyesini kapsayan etkisiz hale getirme operasyonlarını kapsamaktadır (Abrahms ve Mierau 2017).

Terörizmle mücadelede tırpanlamanın etkili bir yöntem olup olmadığı tartışmasında en önemli katkılardan biri, 2010 yılında Jeffrey W. Knopf tarafından yapılmıştır. Knopf’a göre özellikle örgüt liderliğinin orta kademesinde bulunan örgüt liderinin etkisiz hale getirilmesi örgütün çözülmesinde hayli kritik rol oynamaktadır. Bunun temel sebebi, orta düzey örgüt liderlerinin geneli örgütün eylemlerini planlamakta ve örgüt mekanizmasının dönmesini sağlamaktadır. Bu nedenle bu liderlerin topun ucuna konması, caydırıcı nitelik arz etmektedir. Knopf, Afganistan’da icra edilen dekapitasyon örneklerini incelediğinde bu operasyonların tam anlamıyla örgütleri çözülmeye götürmediğini; ancak orta düzey liderlerinden yoksun bırakılan örgütlerin daha saldırgan ve yıpratıcı eylemler yapma konusunda zayıfladıklarını kaydetmektedir (Knopf 2010, 16).

Bryan C. Price, terör örgütlerinin en tepede bulunan liderlerinin etkisiz hale getirilmelerinin terörizmle mücadeleye olan etkisini incelediği 2012 tarihli çalışmasında dekapitasyon taktiklerinin tanımlamasını yapmaktadır. Bu çalışmaya göre dekapitasyon taktikleri; *“belirli bir terörist grubun ana liderinin veya liderlerinin öldürülmesi veya yakalanması üzerine inşa edilen terörizmle mücadele stratejisi”*dir (Price 2012, 9). Bu taktiklerin uygulanmasının temel gayesi, örgütü organizasyonel rutininden kopararak geride kalan örgüt mensuplarını örgütü yeniden canlandırma adına harekete geçmekten alıkoymaktan ileri gelmektedir (Price 2012, 9-10). İlaveten, tırpanlamanın etkili bir terörizmle mücadele yöntemi olabilmesi adına, örgütün eylemlerinde elde ettiği olumlu çıktılar üzerinde örgüt liderinin sahip olduğu erkin bariz olması ve halef lider seçiminin kolay yapılabilceği bir örgüt şemasının

bulunmaması gerektiğini vurgulamaktadır (Price 2012, 11). Yani örgüt lideri kolayca ikame edilebilir bir figür olmamalıdır.

Price, bu çalışmasında 1970-2008 aralığındaki 38 yılda varlık göstermiş 207 terör örgütünü incelemektedir. Tırpanlamanın başarısını, daha önceki çalışmalardan hareketle üç ölçüt üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Price'a göre dekapitasyonu deneyimlemiş bir terör örgütünün liderin tasfiyesinden sonra gerçekleştirdiği

- (i) Saldırıların sayısı,
- (ii) Saldırıların sıklığı
- (iii) Saldırıların öldürücülüğü

kıstaslarında değişiklikler yaşadığını kaydetmektedir (Price 2012, 11).

Devletin mutlak zaferiyle sonuçlanacağı düşüncesiyle tırpanlamanın terörizmi bitirebileceği, örgütlerin şiddetinin son bulacağı ve eylem sayılarının azalacağı kanısından hareketle; Patrick B. Johnston, devletlerin lider kadro operasyonlarını desteklediklerini hatırlatmaktadır (Johnston 2012, 50). Johnston bu operasyonların başarısı için birtakım ölçütler saptamıştır. Öncelikle örgütün sahip olduğu motivasyonun ideolojik veya kimlik daha doğrusu etnik-ayrılıkçı temellerden hangisi etrafında kümелendiğinin önemli olduğunu kaydetmektedir. Johnston, etnik-ayrılıkçı motivasyona sahip terör örgütlerinin, dini motivasyonlu örgütlere nazaran varlıklarını tırpanlamaya rağmen daha sağlam biçimde koruyabildiklerini hatırlatmaktadır (Johnston 2012, 70,73).

Johnston, bir diğer kriter olarak örgütün yaşının nazara alınmasını önermektedir. Alan uzmanlarının genelinden ayrılarak, örgüt yaşı daha fazla olan örgütlerin tırpanlamaya uğraması durumunda örgütün yaşayacağı türbülansın etkisinin örgüt yaşı daha az olan örgütlerden daha fazla olacağı kanısındadır. Bunun temel sebebi olarak

ise örgütteki yerleşik düzeni sarsacağını ve örgüt mensuplarındaki morali tersine çevireceğini göstermektedir (Johnston 2012, 75).

Yasutaka Tominaga (2018) ise “*dekapitasyon stratejisi*” kavramını tanımlamıştır. Tominaga, bu stratejiyi devletlerin sahip oldukları öldürücü güçlerini kullandıklarını bir strateji bütünü olarak tanımlamıştır. Hedef gözeterek tutuklama ve öldürme kavramlarını açıklayan dekapitasyon stratejisi, devletlerin savaş ve barış zamanlarında kullandıkları, önceden hassas bir biçimde planlanan bir strateji olarak tanımlanmaktadır (Tominaga 2018).

Yukarıda değinilen uzmanların aksine, tırpanlamanın terörizmle mücadelede beklenenin aksine bir ters etki (*reverse effect*) yaratacağı kanısına sahip uzmanlar da mevcuttur. Bu uzmanlar arasında Daniel Byman, hedef gözeterek öldürmenin etkili olup olmadığını incelediği 2006 tarihli araştırmasında, terör örgütlerinin liderlerinden bu şekilde mahrum kalmaları durumunda örgüt militanlarında bir oç alma dürtüsünün geliştiğinden bahsetmektedir. Örgüt gözünde liderin katledilmesi, liderin kahramanlaştırılıp kutsallaştırılmasına yol açmaktadır. Byman, özellikle merkezi bir örgüt yapılanması bulunmayan örgütlerde bu operasyonların büyük oranda başarısızlıkla sonuçlandığını ifade etmektedir (Byman 2006).

Tırpanlamanın verimliliğine ilişkin olumsuz kanaatte olan bir diğer çalışma ise Lisa Langdon, Alexander J. Sarapu, and Matthew Wells, 40 ülkede 35 örneği incelemişlerdir. Örgüt liderlerinin ölü ele geçirilmesinden ziyade, liderin tutuklanmasının örgütü daha radikal olmaya ittiğini saptamışlardır. Dolayısıyla inceledikleri vakalardan hareketle tırpanlamaya ilişkin esas önerileri, örgüt liderinin öldürülmesinden ziyade tutuklanması yönünde olmaktadır (Langdon, Sarapu ve Wells 2004, 67).

Dekapitasyon literatüründe en güncel çalışmalardan biri, Jenna Jordan'ın 2019 yılında tamamladığı kitabı *“Liderlik Dekapitasyonu: Terör Örgütlerinin Stratejik Olarak Hedef Alınması”* başlıklı kitabıdır. Jenna Jordan, liderlik tırpanlamanı *“bir grubun liderliğinin tutuklanması veya öldürülmesi”* olarak Cronin’le eşdeğer biçimde tanımlamaktadır. Bunun da ötesinde, Jordan, tırpanlamanın terörizmle mücadele stratejilerinde sıklıkla başvurulmakta ve birincil araç olarak kullanıldığını hatırlatmaktadır (Jordan 2019, 3). Jordan, diğer uzmanlardan farklı bir bakış açısı getirerek tırpanlamaya bir de terörizme maruz kalan seyirci kitlesi yani halk açısından bakmayı önermektedir. Bir diğer ifadeyle, terörizmin toplum üzerine boca edilen korku ikliminin bertaraf edilmesi adına; dekapitasyon, devlet tarafından toplum üzerindeki baskıyı kaldıracak bir araç şeklinde kullanılabilir. Bu şekilde devlet, terörizm karşısında çaresiz olmadığını halkına kanıtlayacak ve bireylere güven içinde yaşayabilecekleri imajını verecektir. Tırpanlamanın psikolojik bir etmen olarak kullanılmasında İsrail’in iyi bir örnek olduğunu hatırlatan Jordan, Tel Aviv’in dekapitasyon aracılığıyla hem örgütlerle hem de halkla stratejik iletişim tahsis ettiğini ifade eder. İsrail bu şekilde sadece adaletin sağlandığı algısını yaratmakla kalmayıp; aynı zamanda misliyle karşılık verdiğini göstererek toplumda rahatlatıcı rol oynamaktadır (Jordan 2019, 4).

Jordan, bir grubun lider kadro operasyonlarına olan duyarlılığını/yatkınlığını 3 faktör üzerinden açıklamaktadır:

1. Organizasyonel yapı,
2. Popüler destek,
3. Grup tipi (İslamcı, dini veya ayrılıkçı) ve ideoloji. (2019, 7)

Bürokratikleşebilen, halk desteğine sahip ve dini veya ayrılıkçı motivasyonlara sahip örgütlerin tırpanlamaya karşı daha dirayetli olduklarını ifade ederken; Jordan, bunun esas sebebinin bu nitelikleri haiz örgütlerde liderlerin örgüt yönetiminde çok da bağlayıcı bir vasıf taşımadıklarını iddia etmesiyle desteklemektedir. Bir başka ifadeyle, bu örgütlerde liderin etkisiz hale getirilmesi, misilleme güden saldırıların sayısını arttırmakta ve genel anlamda devlete karşı yürütülen saldırıların sıklığını artırmaktadır. Bürokratikleşebilen terör örgütlerinde fonksiyonel ayrışma olduğundan yönetsel sorumluluklar bölüştürülmüştür. Dolayısıyla örgütler, belirli kuralları ve prosedürleri uygularlar ve bir anlamda yerleşik bir düzenleri olduğundan bahsedilebilmektedir. Netice itibarıyla liderlerinin elimine edilmesinden düşük oranda etkilenirler. Burada bir diğer önemli husus ise örgütün yaşıdır. Uzun süredir varlıklarını sürdürebilen örgütler, pratiklerinin uygulanabilmesi noktasında daha fazla deneyim kazanmışlardır (Jordan 2019, 7). Bu yüzden tırpanlama örgütün sistemini devam etmesinde örgütü pek etkilememektedir.

Jenna Jordan'a göre, tırpanlama etkili bir strateji olmanın çok ötesindedir. Zira lideri tutuklanmış veya öldürülmüş örgütlerde örgüt elemanlarının sayısının ve terör faaliyetlerinin azalmadığı gözlemlenmektedir. Bazı örgütlerde tırpanlama sonrası örgütün ömrünün kısaldığı ve eylem gerçekleştirme kabiliyetinin ortadan kalktığı görülse dahi genelleştirilebilir bir çıkarım yapmak mümkün olmamaktadır. İstatistiki bilgiye göre; mensup sayısı fazla olan, örgüt yaşı ortalamanın üzerinde kalan, İslami veya ayrılıkçı motivasyona sahip terör örgütleri tırpanlamadan daha az etkilenmektedirler. Aksine, tırpanlama burada tersine bir etki yaratmaktadır. Jordan, ek olarak, gayri safi milli hasılası (GSYH) yüksek olan ülkeler ile otokratik rejimlerde yer alan terör örgütü sayısının düşüşte olduklarını vurgulamaktadır. Kısacası, Jenna Jordan'a göre tırpanlama bazı durumlarda etkili bir strateji olsa dahi, genellikle grubun

ömrünü kısaltmamakta, aktivitesini ve öldürücülüğünü azaltmamakta ya da örgütü çöküş aşamasına getirememektedir (Jordan 2019, 8).

Özetle, literatürdeki tartışmalardan hareketle, terörizmle mücadelede tırpanlamanın başarısı duruma özgü niteliği taşımaktadır. Tırpanlamanın icra edildiği örgütün ideolojisi, varlık süresi, liderinin örgüt içerisindeki ve fonksiyonlarındaki bağlayıcılığı tırpanlamanın başarısında rol oynamaktadır.

3.6. Organizasyonel Tırpanlama

Akademik yazında dekapitasyon/tırpanlama ve/veya hedef gözeterek öldürme kavramlarına bakıldığında; odak noktasının karizmatik veya kült bir kişiliğe sahip, örgütle özdeşleşen örgütün esas liderinde yoğunlaştığı görülmektedir. Price'ın kullandığı “yılanbaşı” metaforundan hareketle başı koparılan bir terör örgütünün varlığını uzun süre muhafaza etmesinin zor olduğu, özellikle karizmatik liderlere sahip hiyerarşik olarak örgütlenen gruplar için sıklıkla dile getirilmiştir (Price 2019). Bu şekilde tavandan tabana uygulanan tırpanlama, belirli birkaç hususta sorgulanabilmektedir.

İlk olarak terör örgütleri içerisinde belirli bir liderlik şeması ve dolayısıyla hiyerarşi bulunmaktadır. Liderlik şemasından kasıt; daha küçük birimlerin başında bulunan taktik veya alt seviye liderlerden, sorumlusu bulundukları birimlerin büyümesiyle orta ve üst ehemmiyete sahip lider tiplerinin ortaya çıkmasıdır. Bu açıdan bakıldığında esasen örgüt içerisinde bir *lider zümresinden* bahsedilebilmektedir. Bu zümre, piramit gibi yukarı çıkıldıkça daha az bireyin olduğu; insan yoğunluğunun tabanda daha fazla olduğu bir profil ortaya koymaktadır. Bu piramit içerisinde örgüt mensuplarının en fazla irtibatla bulundukları, beraber zaman geçirdikleri, terörist örgütlerde örgütsel

öğrenme sağladıkları ve grup kimliği oluşturduğu kişiler arasında liderlik şemasının/piramidinin en altında veya ortasında bulunan liderler gelmektedir. Özellikle karizmatik/kült kişiliğe sahip örgüt ele başlarının olduğu yapılanmalarda, örgüt mensupları bu tarz liderleri hiçbir şekilde görmemekte ve bir paylaşım gerçekleştirememektedir.

Buradan da hareketle bu çalışmada, örgüt mensuplarını hem operatif hem de örgüt psikolojisi açısından lider zümresinden ayırma adına daha “*tabandan tavana*” veya “*tabandan çökertme*”yi hedef alan “*Organizasyonel Tırpanlama*” önerilmektedir.

Akademik yazının geneline bakıldığında, tırpanlama kavramı daha genel itibarıyla hiyerarşik yapılanmaya sahip terör örgütlerinde örgütün bütün operasyonel kapasitesinin ve hareket tarzının kararlarına bağlı olduğu örgüt liderinin etkisiz hale getirilmesini kapsamaktadır. Zaman içerisinde muharebe sahasında hava gücünün daha etkin kullanılmasıyla birlikte değişen terörizmle mücadele stratejileri, tırpanlama operasyonlarının uygulanışını yöntem bakımından değiştirmiştir. İnsansız hava araçlarının bu kapsamda nokta atışları gerçekleştirilerek kullanılması neticesinde tırpanlama yerine, özellikle ABD ve İsrail’in operasyonları özelinde, hedef gözeterek öldürme kavramı geliştirilmiştir. Bu kavramla lider kadro operasyonlarının etkililiği, terör örgütleriyle mücadelede büyük birlikler ve ağır silahlarla yapılan mücadeleden ziyade, daha hızlı mukabelede ve tepkide bulunulabilen mücadele yöntemlerinin tercih edilmesiyle açıklanmıştır.

Karizmatik ve kült liderlerin örgütün işleyişi açısından hayati öneme sahip olduğu gerçeğinin yanında, örgüt hiyerarşisi açısından daha orta ve alt düzeylerde örgüt içerisinde rol oynayan liderlerin sözde emir-komuta zincirinden koparılması bu operasyonların örgütün çözülme sürecine gitmesinde dikkat çekmektedir. Akademik

yazında genel vurgu sadece karizmatik ve kült kişiliğe sahip örgüt liderlerine yapıldığından, alt ve orta düzey liderlerin örgüt hiyerarşisinde doldurduğu konumlardan bertaraf edilmeleri, tırpanlama literatürü açısından değerlendirilmesi gereken bir konu alanını teşkil etmektedir. Bu bağlamda Abrahms ve Mierau bu tez kapsamında önerilen *Organizasyonel Tırpanlama* kavramına yakın bir kavramsallaştırma sunmuşlardır. Bu iki uzmanın çalışmasında tırpanlama, yukarıda bahsedilen geleneksel yaklaşımdaki gibi örgütün en tepede bulunan ve gücü tekelinde barındıran liderinin etkisiz hale getirilmesini kapsamaktadır. Ancak hedef gözeterek öldürme kavramını daha geniş bir anlamı içerek şekilde önermektedirler. Bu kavramla en tepedeki liderler ile alt ve orta düzey örgüt liderleri arasında ayırım yapmaktadırlar. Hedef gözeterek öldürmede esas hedef alınanın örgütün “liderlik şemsiyesi” olduğunu ifade etmektedirler. Bu şekilde karizmatik ve kült liderin etkisiz hale getirildiği bir örgütün çöküş sürecine gitmemesine panzehir olarak, örgütün her türlü operatif kabiliyetinin kopartılabileceği her seviyedeki liderin hedef alınması ve bu operasyonların başarısının artırılması sunulmaktadır.

Küresel terör örgütü el-Kaide örneğinde olduğu gibi, örgütün en tepesinde yer alan liderin etkisiz hale getirilmesinin örgütü çözülme sürecine götürmediği vakalarda, örgütün varlığını devam ettiren ve örgütün tabanına olan yakınlıkları ile örgüt mensuplarını bir arada tutan örgüt liderinin etkisiz hale getirilmesine ayrı bir önem atfedilmesi gerekmektedir. Akademik yazın, genel olarak en üst seviyedeki liderlere ulaştığından alt ve orta düzeydeki liderlerin örgüt performansı ve devamlılığı içerisindeki etkisini göz ardı etmektedir. Netice olarak önerilen Organizasyonel Tırpanlama kavramı, yazındaki bu boşluğu doldurarak lider kadro operasyonlarına daha bütüncül ve tabandan tavana bir yaklaşım sergilenmesi gerektiğini önermektedir.

Organizasyonel Tırpanlama'nın uygulanma sürecini göstermesi ve ilk sonuçlarının analizi için seçilen vaka, Türkiye'nin PKK terörizmi ile mücadelesi olmuştur. Analiz bölümünde Türkiye'nin PKK ile mücadelesindeki 2015 yılı sonrasında örgütün bütün düzeyde bulunan liderlerin etkisiz hale getirilmesini kapsayan strateji değişikliği ele alınacak ve Organizasyonel Tırpanlama'nın uygulanaşına örnek sunulacaktır.

3.7. Değerlendirme

Yöntem olarak kullanılan terörün zaman içerisinde politik hedeflere ulaşma amacıyla, içinde bulunulan halkın korku ve sindirilme üzerinden şiddet eylemlerinin içerisinde kurban veya seyirci olarak çekildiğı, uzun soluklu bir stratejiye dönüşen terörizm olgusuna evrildiğı görölmüştür. Bu evrilme sürecinde örgütlerin birbirinden farklı motivasyonlara sahip türlerinin sahneye çıktığı görölmüştür.

Terörizmin yaygın bir pratik olarak kullanılmaya başlamasıyla birlikte, dünyanın farklı kıtalarında, farklı kültür ve toplum geleneklerinde benzer motivasyonlara sahip terör örgütleri varlık göstermeye başlamışlardır. David C. Rapoport tarafından anarşist, etnik-ayrılıkçı, sol ideolojiye sahip ve dini motivasyonlu olmak üzere dört dalga üzerinden terör örgütlerinin bu düzenlilikleri incelenmeye çalışılarak hem terörizmin terör içerisinde doğuşu ele alınmış hem de terörizmin tarihindeki düzenlilikler ve kırılma noktaları ortaya konmuştur.

Terörizm tarihiyle birlikte gelişen bir diğer alan ise terörizmle mücadele olmuştur. Aslında, terörizmle mücadeleden ziyade, devletlerin kaynaklarından bu denli çalan ve devleti hedef alan yapılanmaların nasıl bitirilebileceğı veyahut en azından nasıl kontrol altında tutulabilecekleri bürokrasinin olduğu kadar akademinin ilgi alanını beslemiştir. Bu bağlamda, şiddet eylemlerini hareket tarzı olarak kullanan bu hareketlerin

organizasyonu, ideolojisi, motivasyonu ve hedeflerine ulaşmasında örgüt liderlerinin etkisi her zaman için merak konusu olmuştur. Aşağıdan yukarı, yani devlete devlet dışı aktörler tarafından yöneltilen terörizmde ise örgütlerin varlıklarını devam ettirebilmeleri açısından lider profili dikkat çekmiştir. Liderler üzerinden eylem sahasını genişleten ve eleman teminine kesintisiz devam eden örgütlerin genelinin liderlerinin karizmatik ve kült bir kişiliğe sahip olduğu görülmüştür. Bu hususlar ise devletlerin terörizmle mücadele stratejilerinde liderlerin etkisiz hale getirilmesini kaçınılmaz bir parça haline getirmiştir.

Liderlerin etkisiz hale getirilmesi Terörizm Çalışmaları akademik yazınında dekapitasyon/tırpanlama olarak adlandırılmıştır. Zaman içerisinde askeri alanla devrimle birlikte bu mücadelede zamanın ruhuna uygun şekilde teknolojinin sunduğu imkanların zaman kaybetmeksizin mücadele sahasına yansımaları, dekapitasyon veya lider kadro operasyonlarının uygulanışını teknolojik araçlar üzerinden yöntemsel olarak değiştirmiştir. Tırpanlamanın kelime anlamı olarak baş kesme ve/veya baş koparmadan müteşekkil olması, terörizmle mücadelede İHA/SİHA gibi unsurların devreye girmesi ve daha az kayba sebep olabileceği gerekçesiyle hedef gözeterek öldürme kavramıyla yeni bir içeriğe sahip olmuştur.

Bu operasyonların başarılarının ölçülmesinde, alan uzmanlarınca çok farklı tanımlamalar ve kıstaslar belirlenmiştir. Akademik yazının geneline bakıldığında; ağırlığın karizmatik-kült liderlere atfedildiği görülmüştür. Ancak bu liderlerin profilleri incelendiğinde; örgüt hiyerarşisinin en tepesinde bulunmaları, zaman içerisinde kendilerine rakip diğer örgüt liderlerinin doğmasına sebebiyet vermiştir. Bu durum ise bu liderlerin güvenlik gerekçesiyle örgütü giderek kendilerine bağımlı hale getirdikleri, örgüt içerisinde totaliter bir yaklaşımın doğmasına yol açmıştır. Dolayısıyla her ne kadar örgüt tekellerinde barındırsalar da, örgüt elemanlarının kalını

için erişilemez ve görüşülemez bir hal almışlardır. Buna rağmen örgütün insan kaynağı açısından eleman temininin sağlanması, örgütün varlığını devam ettirebilmesi ve örgüt kimliğinin tahsis edilebilmesi için bulundukları konum önemini korumaktadır. Ancak burada bu liderler ile örgüt tabanını birbirine bağlayan alt ve orta düzey terör örgütü liderlerinin ise yine organizasyonel devamlılık açısından ayrı bir şekilde dikkate alınmaları gerekliliği belirtilmelidir. Bu bağlamda tırpanlama kavramı içerisinde, örgütün kohezyonunun bozulması ve sona erdirilmeye götürülmesi yolunda alt ve orta düzey liderlerinin de hedef alınması gerektiğini öneren Organizasyonel Tırpanlama kavramı önerilmiştir.

BÖLÜM IV

TERÖRİZMİN SONA ERDİRİLMESİNDE DEKAPİTASYONUN ULUSLARARASI ÖRNEKLERİ

Terörizmin sona erdirilmesi yöntemleri arasında tırpanlama kavramına ilişkin akademik yazına bakıldığında; tanıma ilişkin uzmanların ortak paydalar saptadıkları görülürken, bu yöntemin etkili veya terörizmi bitirmeye muktedir bir yöntem olup olmadığı tartışmasının neticesiz kaldığı görülmektedir. Tırpanlamaya maruz kalan terör örgütlerinin yaşamlarını devam ettirip ettirmedikleri, ettiriyorlarsa eylem sıklığının ne derece değiştiği gibi unsurlar üzerinden bu operasyonların başarı oranları saptanmaya çalışılmıştır. Ancak bu kriterler üzerine genel geçer bir uzlaşma olmadığından tırpanlamanın başarısına ilişkin çıkarım yapmak zorlaşmaktadır. Dolayısıyla bu bölümde ele alınacak örnekler, tırpanlamaya ilişkin akademik yazında en fazla ele alınan ve dikkat çeken örnekler üzerinden derlenmiştir. Bu bağlamda Peru ve Aydınlık Yol (Sendero Luminoso) Terör Örgütü, Japonya ve Aum Shinrikyo (Yüce Gerçek) Terör Örgütü, Amerika Birleşik Devletleri'nin el-Kaide özelinde İHA'lar üzerinden gerçekleştirdiği hedef gözetilen operasyonlar ve son olarak İsrail'in terörizmle mücadelesi incelenecektir.

4.1. Peru ve Aydınlık Yol (Sendero Luminoso) Terör Örgütü

1800'lü yıllar, Peru için hem siyaseten hem de ekonomik açıdan sancılı konsolidasyon süreçlerine şahit olmuştur. İspanyollardan geri kazanmaya çalıştığı bağımsızlığına 1824'te kavuşan Lima yönetimi, kaynaklarını istikrarlı bir yapıya kavuşmak için seferber etse de çok da başarılı olamamıştır. Bağımsızlığın

kazanılmasının ardından müteakip dönemde beklenenin aksine ülke daha da belirsizliğe saplanarak güç boşluğunun doğurduğu iktidar kavgalarına yol açmıştır. Bu iktidar kavgası içerisinde özellikle sivil yönetim ve ordu arasındaki gerginlik, Peru'nun uzun zaman uğraşmak zorunda kalacağı bir sorun alanını teşkil etmiştir.

Koşulları Peru'dan farksız olmayan komşuları Bolivya, Şili ve Ekvator, Peru açısından ulus-devletin sınırlarının ihlal edilmesinde ayrı bir sorun alanı oluşturduğundan, Lima'daki yönetim kaynaklarını güvenliğin tam anlamıyla tahsis edilmesi adına diğer kamusal harcamalara ayıramamış ve bu durum da istikrarsızlığı körüklemiştir (Palmer 1994, 5-6).

1900'lü yıllara gelindiğinde ise Peru siyasi hayatında çok partili döneme geçiş denemeleri olduğu görülmektedir. Siyaset sahnesine atılmaya başlayan yeni partilerle birlikte her ne kadar otoriter kimliğini korusa dahi cumhuriyet rejimine zemin hazırlanmıştır. Ne var ki popülizmin etkisinden kurtulamayan Peru siyaseti, kendisini sonraki dönemde tekrar istikrarsızlığın içine sürüklenerek siyasi kavgaların ve rant arayışlarının hüküm sürdüğü bir politik iklimin ortasında bulmuştur. 1960'lara kadar devam eden siyasi kaosun hüküm sürdüğü bu dönem, General Valesco'nun 1968'de iktidarı ele geçirmesiyle son bulmuştur. Nispeten reformist bir yaklaşım sergilemeye çalışan General Valesco, demokrasiyi restore etmeye çalışmıştır. Sadece bununla kalmayarak tarım reformlarına hız kazandırmış ve kentleşmenin ülkenin geneline yayılması için girişimlerde bulunmuştur. Valesco'nun bu yaklaşımına rağmen reformların kırsal alanlara kentlerde olduğu gibi hızlıca sirayet edememesi, Aydınlık-Yol (*Sendero Luminoso*) gibi ülkeyi uzun vadede istikrarsızlığa sürükleyecek terör örgütlerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir (Palmer 1994, 5-6).

Aydınlık Yol Terör Örgütü, Huamanga'nın güneyinde kalan Ayacucho dağlık bölgesinde 1970'li yıllarda kurulmuştur (Jordan 2019, 126). Örgütün kökenlerini José

Carlos Mariategui tarafından 1928 yılında oluşturulan Peru Komünist Hareketi'ne (*Peruvian Communist Movement, PCP*) kadar götürülebilmektedir. Peru Komünist Hareketi'nden kendi taraftarlarıyla birlikte ihraç edildikten sonra Ayacucho bölgesindeki nüfuzunu yoğun bir biçimde kullanmaya başlayan Manuel Ruben Abimael Guzman Reynoso bölgeye gelerek kendi yapılanmasını kurmaya başlamıştır. Başkan Gonzalo veya kısaca Guzman olarak bilinen örgüt lideri, örgütün ideolojik temellerini San Cristobal de Huamanga Üniversitesi'nde atmaya başlamıştır. Ayrıldığı Peru Komünist Hareketi'nin yeterli olmadığını düşünerek Peru Komünist Partisi-Aydınlık Yol'u (*Partido Comunista del Peru-Sendero Luminoso, PCP-SL*) kurmuştur (Mealy ve Austad 2012, 556; Jordan 2019, 126-127).

Akademik kariyerinin sağladığı imkânla mütemadiyen Çin'e seyahatler gerçekleştiren Guzman; örgütün kimliğinin, ideolojisinin ve stratejisinin belirlemesinde son derece etkili olmuştur (Rothwell 2013, 57). Guzman, “*Gonzalo Düşüncesi*” olarak adlandırılan Marksist-Leninist teorileri harmanlayıp Peru bağlamına uygulanabilir hale getiren fikirleriyle Mao örneğinde olduğu gibi kültür devrimini içerisinde barındıran bir yapı kurmak istemiştir. Bu girişimindeki ciddiyeti sebebiyle Marks, Lenin ve Mao'dan sonra “devrimin dördüncü kılıcı” olarak anılmaya başlanmış ve oluşturduğu yapı, Yeni Sol Dalga içerisinde dikkat çeken terör örgütlerinden biri olmuştur (Rothwell 2013, 57).

Abimael Guzman, Aydınlık Yol Terör Örgütü'nün hem ideolojik temellerini atması hem de örgütü kendiyle özdeşleştirmesi bakımından örgüt içerisinde kült bir kimliğe ve karizmatik lider rolüne sahip olmuştur. Diğer örgütlerde yer alan kendi gibi figürlerin de yaptığı gibi örgüt içerisindeki konumunu elden bırakmama adına etrafındaki örgüt mensuplarını sürekli kontrol etme ve ettirme çabası içerisinde bulunmuştur. Gücü elden bırakmama yolunda geliştirdiği bu davranış zamanla

psikiyatrik bir semptom olan paranoyaya ve hatta “*Burn Sendromu*”¹² (Burn Syndrome) halini almıştır. Yani, Guzman sürekli takip edildiği ve başına her an her şey getirilebileceği korkusuyla dolmuştur (Price 2012, 19; Kenny 2007, 145). Sahip olduğu bu paranoyanın etkisiyle kendisine yakın ve onu korumakla mükellef örgüt mensuplarını, diğer kimi ideolojik motivasyonlu terör örgütlerde görüldüğü üzere, kadın teröristler arasından seçmiştir. Bunun da ötesinde, kadın örgüt mensuplarını kendisine tehdit oluşturmamaları adına fazla eğitmemiştir (Varol 2020; Price 2012, 19).

Guzman, örgüte mensup kazandırmaya ilk olarak öğrencilerinden başlamıştır. Öğrencilerini müteakiben Ayacucho kırsalında yaşayan ve Guzman’ın fikirlerinin takipçisi olan bireyler de örgütün işine yarayacak şekilde endoktrine edilerek devşirilmişlerdir. Bu itibarla bakıldığında; Guzman kendi örgütünün mensuplarını eğitmekle kalmamış, kırsalda yaşayan ve örgüte katılana kadar herhangi bir üst kimlik sahibi olmayan bireylere yeni ve daha güçlü bir kimlik kazandırmıştır. Öyle ki endoktrinasyon sürecinden geçmiş bu bireyler, Guzman’dan aldıkları eğitimin etkisiyle kültür seviyesi düşük bireylerden bir anda felsefe konularını tartışabilecek entelektüel teröristlere dönüşmüşlerdir. Örgüt mensuplarının eğitim ve kültür seviyesindeki bu artış örgüt hiyerarşisine de sirayet ederek bu bireyleri sempaticizlikten merkez komite üyeliğine uzanan bir süreçte sokmuştur (Cronin 2009, 18-20).

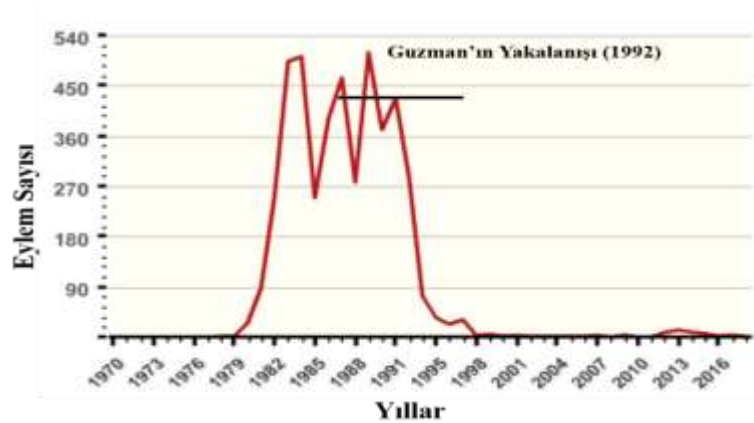
Yirmi yol boyunca eylemlerinin şiddetini gün be gün artıran Aydınlık-Yol Terör Örgütü, Guzman’ın endoktrine ettiği örgüt mensuplarının anarşinin eşğine getirdiği

¹² Burn Sendromu, bireylerin sürekli takip edildikleri hissine kapılıp mantık çerçevesinde açıklanamayan davranışlar kaydetmelerine sebep olan paranoyayı ifade etmektedir. Sahip oldukları bu korku, onların hareketlerini daha belirgin hale getirmekte ve diğerlerinin bu kişilerin yaptıkları eylemleri bilmelerini kolaylaştırmaktadır. Ancak buna rağmen bu durumun önüne geçememektedirler (Kenney 2007, 145).

Peru’da 69,000 kişinin hayatını kaybetmesine yol açmıştır Örgüt içerisinde Guzman’ın karizmatik kişiliği, Aydınlık-Yol’un en parlak dönemi olan 1989’da bile 508 eylem gerçekleştirilmesine rağmen bu eylemin sadece 1000 örgüt mensubu ile icra edilmesidir. (Jordan 2019, 124) 1992 yılına gelindiğinde örgütün sebep olduğu sivil kayıplar ve iç karışıklık nedeniyle Peru hükümeti artık Guzman’ın bir şekilde etkisiz hale getirilmesinin zorunluluk anlamıştır. Guzman ve yakın çevresindeki örgüt mensuplarının izi sürülerek Başkan Gonzalo ve beraberindeki bazı üst düzey örgüt liderleri aynı yerde yakalanmıştır. Tutuklanan bu örgüt liderlerinin bazılarının yanlarında taşıdıkları disketlerde örgüte ait kritik bilgilere ulaşılmıştır. Bu bilgiler içerisinde örgüt mensuplarına ilişkin bilgiler ve finansman kaynaklarına rastlanmıştır. (Cronin 2009, 18)

Abimael Guzman’ın tutuklanarak dekapite edilmesini etkili bulan uzmanlar, bu kanaatlerini örgütün eylem sayısının bir sonraki sene gözle görülür bir biçimde düşmesiyle açıklamışlardır (Şekil 4.1). Öte yandan Guzman ve ekibinin tutuklanışının ardından örgüt her ne kadar varlığını kokain kaçakçılığıyla devam ettirmeye çalışsa da kendini ideolojik olarak devam ettirememiş ve muhtelif girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Bachmann 2013, 265-266).

Şekil 4.1. Aydınlık-Yol Terör Örgütü’nün Eylem Sayısı, (1979-2018) (START 2020)

Jenna Jordan ise genel kanaatin aksine Guzman'ın etkisiz hale getirilmesine ilk etapta salt bir başarı niteliği yüklenmesine karşı mesafeli durulması gerektiğini ifade etmektedir. Zira örgütün kurucu liderinin tutuklanışının ardından, örgüt yoğun bir biçimde yeniden yapılanma yoluna gitmiş ve bir şekilde aktif kalmaya çalışmıştır. Her ne kadar 1998 yılında faaliyetlerinde azalış görülse de 1999 yılında yeni lider Oscar Ramirez Durand'ın tutuklanışına kadar varlığını sürdürmeye çalışmıştır. Jordan, bu çabanın örgütü çabuk çözülebilecek bir yapı olmaktan uzaklaştırdığını ifade etmektedir. Guzman'ın örgütten koparılması örgütün eylemlerini kısıtlasa da Jordan'a göre Aydınlık Yol'un sahip olduğu bürokratik organizasyon yapısı ve toplumsal destek sayesinde varlığını sürdürme çabası, Aydınlık-Yolu tamamen başarılı bir dekapitasyon örneği olmaktan uzaklaştırmaktadır (Jordan 2019, 125-126).

4.2. Japonya ve Aum Shinrikyo Terör Örgütü (Yüce Gerçek Terör Örgütü)

Eski bir yoga eğitmeni olan Shoko Asahara tarafından 1987 yılında Japonya'da kurulan Aum Shinrikyo Terör Örgütü (Yüce Gerçek Terör Örgütü), mistik inançları motivasyon edinen kült bir gruptur (Jones ve Libicki 2008, 46).¹³ Kuruluşu itibarıyla dini saiklerle bir araya gelmiş insanlardan müteşekkilen zaman içerisinde Sahara'nın dünyanın sonunun nasıl geleceğine ilişkin kehanetlerinin etkisiyle şiddet dolu eylemler gerçekleştiren bir terör örgütüne dönüşmüştür.

Aum Shinrikyo, birçok kült örgütte görüldüğü gibi tek bir inanca mensubiyet göstermeyip çoklu bir yapı ihtiva etmektedir. Burada çoklu yapıyla kastedilen; Hristiyanlık'tan Budizm'e, Budizm'den Şamanizm'e kadar birçok inancın itikadi yapısını içinde barındırmasından ileri gelmektedir. Bu kült örgütün faaliyet gösterdiği zaman diliminde dünya üzerindeki üye sayısının 20-40 bin aralığında olduğu

¹³ Asahara'nın esas adı Chizuo Matsumoto'dur.

düşünülmektedir. Öyle ki içinden doğduğu toplumda bile örgüt mensubu sayısı, 1994 itibarıyla sadece 10 bin olarak saptanmıştır. Dünya genelinde bir kitleye sahip olan bu örgüt, kendine mali kaynak oluşturabilmiştir. Aum Shinrikyo'nun üst düzey örgüt mensuplarından bir tanesine göre 1995 yılı itibarıyla örgütün mal varlığı en aşağı 1,5 milyar dolar olarak düşünülmekteydi (Metraux 1995, 1143; Olson 1995).

Kehanetleriyle bilinen Nostradamus, Aum Shinrikyo'nun kurucu lideri Shoko Asahara'yı da tesiri altında bırakmış ve Asahara'dan neredeyse çağdaş bir Nostradamus çıkartmıştır. Üçüncü bir dünya savaşı yıkıcılığında olacağı ve dünyanın sonunu getirecek kıyamet senaryolarından olduğu düşünülen Armageddon¹⁴ Savaşı Asahara'nın konuşmalarında ve gerçekleştirdiği yayınlarda sıklıkla yer bulmaktadır. Böylesine bir savaşın Japonya açısından yıkıcı olacağını kaydeden örgüt lideri, bu senaryoya bir de 1997 yılına ilişkin bir kehanetini eklemektedir. Asahara'ya göre 1997 yılında ABD-Japonya arasında bir savaş çıkacak ve dünya artık geri dönülemez bir noktaya evrilecekti (Jones ve Libicki 2008, 46-47).

Mistik inançlarla bezenmiş çoğu kült örgütte olduğu gibi, Aum Shinkrikyo içerisinde Shoko Asahara'nın karizmatik ve kült bir kimliğe sahip olduğu görülmektedir. Örgüt mensupları ise basit bir topluluk üyesinden daha ileri bir durumdadırlar. Zira örgüt içerisindeki bağlılık ve mistik inançların verdiği cesaret ile örgüt mensupları inançları için mücadele eden ve her türlü şiddet eylemine girişebilecek zihni bulanık militanlar haline getirilmişlerdir. Asahara, takipçilerine iyiye dönük bir dünya tasavvuru yapmaktansa Armageddon'u yaşayacak bir dünya

¹⁴ Tel Aviv'in kuzeyinde bulunan Megiddo Dağı'nda gerçekleşeceğine ve dünyanın kaderini belirleyeceğine inanılan savaştır. İbranicede Har Megiddo olarak ifade edilse de diğer dillerde Armageddon olarak anılmaktadır. Bkz. (Jeffrey 1991, 272-273)

korkusu yerleştirse bile tutuklanıncaya kadar takipçilerinin desteğinden hiçbir şey kaybetmemiştir (Price 2019, 77).

Başlangıçta sadece dini bir oluşum gibi görünen Aum Shinrikyo Terör Örgütü'nün ilk terör eylemi olarak gösterilebilecek olay Kuzeydoğu Tokyo'da yer alan Matsumoto'da gerçekleşmiştir. Bu eylemi müteakiben hafızalarda halen daha varlığını koruyan Tokyo metrosuna 25 Mart 1995'te gerçekleştirilen saldırı kült liderlere sahip örgütlerin ne denli tehlikeli olabileceğini ortaya koymaktadırlar. Kimyasal bir silah kullanmaları bakımından gerçekleşme ihtimali düşük ancak gerçekleştiği takdirde sonuçlarının maliyeti büyük eylemlerin kapısının her zaman aralanabileceğini dünya kamuoyuna göstermişlerdir. Bu yüzden 1990'lar ve sonrasında hareketleri titizlikle incelenen bir grup olmuştur. Tokyo metrosunu eylem alanı olarak belirleyen örgüt mensupları, metronun güzergahında kalan başta parlamento binası olmak üzere birçok kritik yere en yakın metro duraklarında sarin gazı saldırılarını gerçekleştirmişlerdir. Saldırıda 12 Japon vatandaşı hayatını kaybederken sayısızca yararlı vatandaş tespit edilmiştir (Olson 1995, 513; Jones ve Libicki 2008, 45).

Tokyo saldırısı sonrasında Japon hükümetinin sıkı tedbirleri sonucunda aynı yıl Mayıs ayında Shoko Asahara başta olmak üzere örgütün çok sayıda üst düzey mensubu tutuklanarak idam cezasına mahkum edilmişlerdir. Yaklaşık 23 yıl süren yargılama safhasının ardından Asahara Tokyo metro saldırısının faili olarak görülmüş ve Temmuz 2018'de idam edilmek suretiyle hayatına son verilmiştir (Cronin 2009, 16; NTV 2018).¹⁵ Lider kadronun tasfiyesinin ardından, örgüt ismini "Aleph" olarak

¹⁵Asahara'nın tutuklanışının ardından militan sayısı 40 bine yaklaşan örgütün Japonya ve Rusya'daki toplam militan sayısının 1600 civarına gerilediği kaydedilmiştir. Zira Japonya'nın ardından Rusya'da derin bir örgütlenmesi, finansal yatırımı ve militanı olan Aum Shinrikyo için bu rakamlar bile lider kadro operasyonlarının ne derece olumlu sonuç verdiğini göstermektedir. (Cronin 2009, 16) Örgütün Rusya'daki örgütlenmesinin geldiği düzey bakımından eski bir KGB ajanı Dmitri Sigachev'i bünyesine katmış olması da dikkat çekicidir (Jones ve Libicki 2008, 54).

değiştirmiş ve kendini şiddet dışı bir grup olarak göstererek varlığını devam ettirmeye çalışmıştır (Jones ve Libicki 2008, 58).

4.3. Amerika Birleşik Devletleri ve Küresel Terörle Mücadelesinde Hedef Gözeterek Öldürme Stratejisi

Amerika Birleşik Devletleri, 11 Eylül 2001’de el-Kaide tarafından kaçırılan yolcu uçaklarının New York’ta bulunan Dünya Ticaret Merkezi kulelerini ve Savunma Bakanlığı’nın merkez binası olan Pentagon’u hedef alması neticesinde başta el-Kaide ve iltisaklı bulunduğu gruplar olmak üzere küresel teröre karşı savaş başlatmıştır. 11 Eylül saldırılarının hemen akabinde ofansif bir terörizmle mücadele stratejisi benimseyen Washington’un bu stratejisinin önemli bir kısmını İHA’larla hedef gözeterek gerçekleştirdiği saldırılar teşkil etmiştir. ABD’nin bu operasyonları Afganistan, Pakistan, Somali ve Yemen’de kısa zaman sonra yirmi yıla kadar uzanan bir süreçte icra ettiği görülmektedir (Matos 2012, 130). 2014 yılı itibarıyla bu dört ülkede gerçekleştirdiği hava saldırılarının yanına, el Kaide ve DEAŞ’la mücadelesi kapsamında Libya’daki operasyonlarını ekleyerek hedef gözeterek terörizmle mücadele ettiği stratejisini daha geniş bir sathı yaymıştır (Long War Journal 2021).

11 Eylül saldırılarının yarattığı şok etkisi, ABD yönetimini elindeki kaynakları tekrar değerlendirmeye itmiştir. Özellikle sinyal istihbaratı ve elektrik-elektronik temelli teknolojik gelişimler, Washington’un terörizmle mücadelesindeki yeni döneminin altını besleyecek iki kritik alan olarak görülmüştür. Örneğin ilk üretim aşamasında sadece gözetleme amaçlı piyasaya sürülen MQ-1 Predator insansız hava aracı, Hellfire anti-tank füzeleriyle donatılmasının ardından, terör örgütü liderlerinin hedef alındığı bu operasyonlarda sıklıkla kullanılır hale gelmiştir. Predator’ün icra edilen bu operasyonlarda sahaya sürülmesinin önceleri reddedildiği düşünülecek

olursa ABD'nin terörizmle mücadele stratejisindeki köklü değişimin ip uçları yakalanmış olacaktır (Pratt 2019, 733).

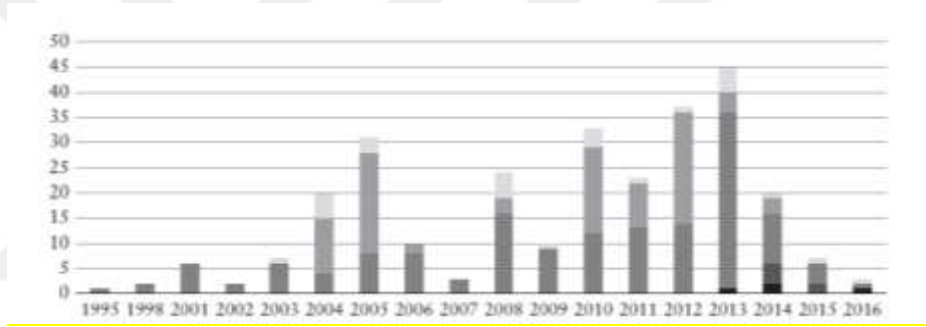
ABD'nin sevk ve idare ettiği, terör örgütü liderlerinin hedef olarak gözetildiği operasyonlarda insansız hava araçlarının belirleyici bir unsur olarak yer alması, George W. Bush döneminden başlanmak üzere sıklıkla başvurulmuş bir pratik haline gelmiştir. Bu saldırılardan sadece bir hafta sonra Başkan Bush, Amerikan Merkezi İstihbarat Teşkilatı CIA'ya başta el Kaide olmak üzere ABD'nin hasım olarak gördüğü bütün terör örgütlerinin liderlerini hedef alabilecekleri operasyonları gerçekleştirmeleri iznini vermiştir. Başkan Bush'un tanımladığı bu yetkide tırpanlama tanımına ilişkin yazın açısından dikkat çeken husus, bu iznin liderlerin operasyonların gidişatına göre tutuklu veya ölü olarak ele geçirildikleri durumlara işaret etmesinden ileri gelmektedir. Zira terör örgütü liderlerinin tutuklanmaları durumunda, örgüt liderlerinin ele geçirildikleri olay mahallinden toplanacak fiziki istihbarat son derece önemli bulunmuştur (Yoo 2011, 58-59).

Bush döneminde başlatılan hedef gözetmeye dayalı terör örgütü liderlerinin pasifize edildiği operasyonlar, Obama'nın başkanlığı altında hız kesmeden devam ettirilmiştir (CBC News 2010). George W. Bush'un toplamda sekiz yıl süren iki dönemlik başkanlığı döneminde gerçekleştirilen İHA saldırıları, Obama yönetiminin daha ilk yılında bu oranın üstüne çıkmıştır (Shane 2009). Sadece Afganistan ve Pakistan'da 2004-2013 yılları arasında toplamda 337 operasyon icra edilmiş ve bu operasyonlarda örgütler içerisinde farklı görev konumlarına sahip 3176 terörist etkisiz hale getirilmiştir (Bachmann 2013, 247, 259-260, 266).

Barrack H. Obama başkanlığındaki ABD yönetiminin küresel terörizmle savaştaki en büyük galibiyeti, 11 Eylül saldırılarının sorumlusu olarak görülen Usame bin

Ladin'in Pakistan'ın Abottabad şehrinde öldürülmesi olarak görülmektedir (Yoo 2011, 59). Bin Ladin'in öldürülmesine kadar geçen zaman diliminde, gerek Afganistan'da gerekse Pakistan'da Predator insansız hava araçlarının öncülüğündeki saldırılarda birçok el Kaide terör örgütü mensubu öldürülmüştür. Her ne kadar bin Ladin'in etkisiz hale getirilmesi Mayıs 2011'i bulsa da bu süreçte terör örgütünün askeri kanadının sorumlusu Muhammed Atıf yine bir İHA destekli hava saldırısıyla Afganistan'ın başkenti Kabil'de etkisiz hale getirilmiştir (Yoo 2011, 58-59).

Şekil 4.2. el-Kaide'ye Karşı Gerçekleştirilen Tırpanlama Operasyonları, 1995-2016 (Jordan 2019, 159)

1988 yılında Pakistan'ın Peşaver şehrinde kurulan el-Kaide, ABD'nin lider kadro operasyonlarının en çok yoğunlaştığı terör örgütü olması sebebiyle dikkat çekmektedir. Hiyerarşik örgütlenme üzerine kurulan ve Hindistan'dan Cezayir'e kadar uzanan bir coğrafyada kendisine biat eden birçok terör örgütünü bir araya getirebilen el-Kaide, bu anlamda Jenna Jordan (2019) bir "meta-örgüt" (*metaorganization*) olarak adlandırılmaktadır (2019, 153-154).

1995-2016 yılları arasında el-Kaide ve bu örgütle iltisaklı bulunan terör örgütlerine toplamda 288 tırpanlama operasyonu düzenlenmiştir (Jordan 2019, 159). Bu saldırıda hedef alınan diğer örgütler;

- Nusra Cephesi,

- Arap Yarımadası el-Kaidesi,
- Hint Alt Kıtası el-Kaidesi,
- Irak el-Kaidesi ve
- Mağrip el-Kaidesidir.

Bu saldırılar sonucunda el-Kaide'nin genel olarak aktivitesinde düşüş olduğu gözlemlenirken, Irak el-Kaidesi¹⁶, Mağrip el-Kaidesi ve Arap Yarımadası el-Kaidesi gibi iltisaklı diğer örgütlerin eylemlerinde artış görülmüştür. Özellikle Irak el-Kaide'sine yönelik lider kadroların hedef alındığı 36 operasyon ve bunlara ek olarak 2010 sonrasında 17 operasyon gerçekleştirilmesine rağmen örgüt aktif bir biçimde varlığını devam ettirebilmiştir (Jordan 2019, 160-161.)

El-Kaide'nin çöküşe götürülmesi sürecinde Usame bin Ladin'in öldürülmesi her ne kadar ilk etapta kesin zafer olarak görüldüyse de bu öngörü yerini zamanla karmaşaya bırakmıştır. Yukarıda değinildiği üzere, örgütlerin eylemlerini devam ettirmeleri ve kendilerini bu yeni düzene hızla adapte edebilmeleri sayesinde taktik açıdan zafer olarak addedilebilecek bu hamle, zamanla yerini tırpanlamanın başarısına ilişkin muğlak bir görüşe bırakmıştır. Yukarıda bahsedilen el-Kaide iltisaklı örgütler ve el-Kaide'ye destek olarak bölgede faaliyet gösteren İslami gruplar, bin Ladin'in ölümü üzerine el-Kaide'ye bağlılıklarını ilan ederek örgütün dayanıklılığını ve imajını korumaya çalışmışlardır (Jordan 2019, 151).

El-Kaide örneğinde olduğu gibi, ABD'nin İHA'lar üzerinden sevk ve idare ettiği terör örgütü liderlerinin öldürüldükleri Pakistan, Somali, Yemen ve Libya'daki operasyonların etkililiği ayrı bir tartışma alanını oluşturmuştur. Zira değinildiği gibi,

¹⁶ Irak el-Kaidesi, tırpanlama operasyonlarının gösterildiği 2012 ve 2013 yılları arasında 303 saldırıyla en fazla aktif olarak el-Kaide bağlantılı terör örgütü olarak değerlendirilmiştir. Ancak o dönem itibarıyla daha çok Irak İslam Devleti gibi uzun vadede DEAŞ'a dönüşecek bir davranış biçimi benimsediğinden bu analizde münhasır bir nitelik sergilemektedir (Jordan 2019, 160-161).

kimi örgütlerin liderlerinin etkisiz hale getirilmeleri sonrası dağılmaya gittiği görülürken, kimilerinde ise liderin intikamını alma iç güdüsüyle örgüt mensuplarının birbirlerine yaklaşıp eylemlerini ve eylemlerinin yıkıcılığını arttırdıkları görülmektedir (Abrahms ve Mierau 2017, 842-843). Bu örgütler bağlamında Taliban dikkat çekmektedir. ABD'nin Taliban liderlerini hedef aldığı saldırılar sonrasında, örgüt yönetiminin örgüt mensuplarını bölgedeki ABD üs ve askerlerine yönelik daha fazla eylem yapmaları yönünde cesaretlendirdikleri görülmektedir. Bu yönlendirmelerin üzerine örgüt mensuplarının intihar saldırılarını arttırdıkları, bölgede bulunan askeri üslere saldırılarını yoğunlaştırdıkları ve eylemlerinin tahrip gücünü arttırabilme adına patlayıcılar geliştirdikleri görülmektedir (Abrahms ve Mierau 2017, 842).

Bin Ladin'in öldürülmesi ve ABD'nin hedef gözeterek terör örgütü liderlerinin pasifize edildiği operasyonlara ilişkin ilgi çekici bir diğer yorum ise John Yoo'dan gelmiştir. Yoo, ABD'nin bu operasyonları gerçekleştirmesinin sadece insansız hava araçlarına bağlı olmadığını aktarmaktadır. Bu aşamada Usame bin Ladin'in öldürüldüğü Mayıs 2011 tarihli operasyonları hatırlatan Yoo, Amerikan donanmasının özel kuvvetleri olarak görülen ve Navy SEALs¹⁷ olarak adlandırılan deniz komandolarının, dönemin ABD Başkanı Obama'ya küresel terörizmle savaşta en büyük galibiyeti kazandırdıklarını kaydetmektedir. Uydu aracılığıyla gerçekleştirilen keşif ve gözetleme faaliyetleri, bölgede geniş bir coğrafyaya yayılan istihbarat elamanlarının topladıkları veriler ve sorgulamalarla tamamlanan istihbari veriler sonucunda belirli bir bireyin hedef alınarak etkisiz hale getirilmesini kolaylaştırmıştır. Böylelikle örgütün askeri kanadına ait belirli bir birliği, konumu veya varlık olarak

¹⁷ Buradaki "SEAL" kelimesi, Türkçe karşılıkları deniz (sea), hava (air) ve kara (land) olan kuvvetleri sembolize etmektedir (Military.com 2021).

muhafaza ettiği kritik konumları hedefe koymaktansa, örgütün işleyişine en büyük darbeyi vurabilecek liderini öldürmeyi başaramışlardır (Yoo 2011, 59). Böylelikle Yoo, ABD'nin hedef gözeterek öldürme stratejisinin bütüncül bir bakışla analiz edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Lider kadro operasyonlarına ilişkin bütüncül yaklaşımın bir diğ er ayağ ını terörizmle mücadele operasyonlarının teknolojiyle harmanlandıkları yeni stratejilerin anlaşılması oluşturmaktadır. Teknolojinin günden güne ön görülemez boyutta imkanları değı ştirmesi, eski doktrinlerin artık realiteyle örtüşmediğ ini gözler önüne sermiştir. Bu bağlamda teknolojik geliş melerin beslediğ i askeri imkân ve kabiliyetler “*askeri alanda devrim*” kavramıyla açıklanmaktadır. Askeri alanda devrim kavramı teknolojinin sunduğ u imkanlarla her kuvvetin ihtiyacına yönelik modern sistemlerin geliştirilip üretilmesini, operasyonel anlamda yeni doktrinlerin ve stratejilerin üretilmesini ve bütün bunların birbirleriyle uyum içerisinde muharebe sahasına yansıtılmasını kapsamaktadır (Ökten 2018, 20).

Mevzubahis bu teknolojik yenilikler, operatif anlamda sundukları üstün katkı ile yarattıkları tahribatın etik açıdan tartışılması bakımından dikkat çekmektedir. (Haas ve Fischer 2017, 281-282). Hedef gözeterek öldürme stratejisinin yer aldığ ı terörizmle mücadele politikaları, özellikle hedef alınan birey veya kitlelerin seçiminde soru işaretleri uyandırmaktadır. Burada hedefin sivil, muharip veya terörist unsur olup olmadığına ilişkin istihbari bilgilerin yüzde yüz doğrulanabilir olmaması, bu operasyonların sonuçlarına ilişkin tartışmalara yol açmaktadır. Bu konu, etik açısından değerlendirildiğ i kadar ulusal ve uluslararası hukuk alanlarının kendi içlerinde norm oluşturmaları gereken alanlar olarak karş ımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede bu operasyonlarda olası sivil kayıplar ve ne yapılacağına ilişkin net bir çözüm getirilemediğ inden, hedef gözetilen lider kadro operasyonları halen “*gri bölge*” olarak

varlığını korumaktadır (D'Alessio , Stolzenberg ve Dariana 2014, 882). Ancak genel itibarla bakıldığında, bu tarz operasyonların ilgili devlet birimlerince uygun görülerek yürürlüğe konması, dahası hedef alınan kişi veya örgütlerin devletlerin varlıklarına tehdit olmaları gerekçesiyle bu tip etik tartışmalar meşru düzeyde tutulmaya çalışılmaktadır (David 2002; Walsh 2018, 145). Konuya ABD açısından bakıldığında; Washington, 11 Eylül saldırılarına kadar ceza adaleti kapsamına alınabilecek bir sorun olarak değerlendirmemekteydi. Saldırıları müteakiben el-Kaide ve iltisaklı örgütlerini ceza adalet sisteminin alanına giren bir konu olarak gördüğünü ve konuya bu perspektiften yaklaşacağını deklare etmiştir. Dolayısıyla küresel terörizmle bir 'savaş' içerisinde olduğundan, el-Kaide liderlerini ve komutanlarını öldürmesi de bu savaşın doğal bir sonucu olarak görülmekteydi (Yoo 2011, 64).

Sonuç olarak ABD, halen daha hız kesmeden İHA'lar aracılığıyla gerçekleştirdiği lider kadro operasyonlarına devam etmektedir. Ancak geçen zaman içerisinde bu saldırılar maliyet bakımından ABD'ye yük olmaya başladığından, bunların bir kısmını savaş müteahhitlerine devretmiştir. Bunun başlıca nedeni, bu operasyonların icrası esnasında hedef alınan ve hedef alana ilişkin sorun alanlarının doğması olmaktadır (Pratt 2019, 726).

4.4. İsrail ve Hedef Gözeterek Öldürme

Lider kadro operasyonlarında hedef gözetmeyi tercih eden bir diğer ülke İsrail'e gelindiğinde ise hedef gözeterek öldürme stratejisini uzun yıllardır kullandığı bilinmektedir. İHA'ların muharebe sahasına sürülmesiyle birlikte, aynı ABD örneğinde olduğu gibi bu araçları yoğunlukla kullanmaktadır. Özel kuvvetleri ve istihbarat teşkilatlarıyla terör örgütü liderlerine karşı yürüttüğü operasyonları İHA'lara

ek olarak taarruz helikopterleri, jet uçakları ve kara unsurlarıyla desteklemektedir (Bachmann 2013, 265-266).

Bu yeni unsurların savaş alanlarına dâhil olması ve kişilerin direkt hedef alınmasında İsrail’de birtakım etik tartışmalar vuku bulmuştur. İsrail Anayasa Mahkemesi, hedef gözetilmesini savaş durumunun doğal bir sonucu olduğunu vurgulamış ancak istisna olarak nitelendirmiştir. Burada icra edilen silahlı çatışma, düşmanca eylem içerisine giren ve fiziksel olarak devletin varlığına yöneltilen bir tehdit ortamı yarattığından; bu tehdide karşı mukabelede bulunmanın makul olduğunu belirtmiştir. Ancak bu operasyonları yasal çerçevede tutma adına, hedef gözetilerek terör örgütlerinin lider kadrolarının alaşağı edileceği durumlarda askeri otoritelerin görevlendirilmesini salık vermiştir. Böylelikle bu operasyonlar yargı yönünden bağlayıcı nitelik kazanmıştır (aktaran Bachmann 2013, 266).

İsrail’in lider kadro operasyonlarının tarihçesine bakıldığında 1950’lere kadar dayandığı görülmektedir. Tel Aviv, 1950’lerde Mısır’daki Fedayîin örgütü tarafından İsrail topraklarına yöneltilen saldırıların bertaraf edilmesinde bombalı mektupları yoğun bir biçimde kullanmıştır. Bu bağlamda Fedayîin saldırılarını koordine ettikleri düşünülen Mısırlı iki istihbarat subayı, mevzubahis bombalı mektuplar¹⁸ ile etkisiz hale getirilmiştir. 1967 yılındaki Altı Gün Savaşı sonrasında da lider kadro operasyonları sıklıkla kullanılmaya devam edilmiştir. Bu bağlamda 1972 yılında Münih’te gerçekleşen olimpiyat oyunlarından kaçırılarak İsrailli sporcuların öldürülmesine sebep olan failleri bu şekilde etkisiz hale getirmişlerdir (Byman 2011, 52; Hoffmann 2006, 66-67). 1980’li yıllarda çeşitli Filistinli gruplara aynı saldırıları gerçekleştirmişler; lakin birçoğu başarısızlıkla sonuçlanmıştır. İsrail, gerçekleştirilen

¹⁸ İsrail, bombalı mektupları tehdit unsuru olarak da kullanmıştır. 1960’lı yıllarda Cemal Abdül Nasır’ın füze teknolojisini Mısır’a yerleştirmek için ülkeye getirttiği mühendislere ve ailelerine bu bombalardan gönderilerek ülkeyi terk etmeye çalışmaları sağlanmıştır. Bkz. (David 2002; Cronin 2009, 29).

operasyonlarda çıktısı en net görülen lider kadro operasyonları arasında Filistin Askeri Cihad Hareketi lideri Fethi Şikaki'nin öldürülmesini göstermektedir. Zira Şikaki'nin öldürülmesinin ardından örgüt liderliğine bir halef seçilememiş ve örgüt de eylemlerini sürdürememiştir (David 2002).

İsrail'in terörizmle mücadelede hedef gözetme stratejisinde bir diğer dönüm noktası ise II. İntifada olmuştur. Camp David Zirvesi'ndeki kararların uygulanamaması ve II. İntifada sonrasında da yoğunlukla bu operasyonları devam ettirmiştir. Öyle ki lider kadroların hedef alınması resmi bir terörizmle mücadele politikası haline getirilmiştir (D'Alessio , Stolzenberg ve Dariana 2014, 881). Bu politikanın ne denli yoğun bir biçimde kullanıldığı, 2001-2006 yılları arasında 160 saldırının gerçekleştirilmesi üzerinden okunabilmektedir (Falk 2015, 2).

İsrail'in lider kadro operasyonlarına bakıldığında hem tutuklama hem de öldürme yöntemlerini hibrit bir şekilde kullandığı görülmektedir. Lider kadroların tasfiye edilmesinde özel kuvvetler ile istihbarat birimleri olan Mossad ve Shin Beth'i eş güdüm içerisinde kullanılmıştır. Gerçekleştirilen bu operasyonların özellikle intihar saldırıları üzerindeki etkileri incelenmiş ve kısa vadede bu saldırıların azaldığı görülmüştür. Ancak ne var ki örgüt liderlerinin öldürülmesi tersine etki yaparak örgütlere daha fazla militanın dahil olmasına yol açmıştır (Kaplan, Mintz ve Mishal 2005, 225). Sonuç olarak İsrail'in bu stratejisinin çıktılara ilişkin net bir başarı veya başarısızlık sonucuna ulaşmak mümkün olmamaktadır (Price 2012, 11; David 2002).

Özetlemek gerekirse; farklı motivasyonlardaki terör örgütleri tırpanlamaya maruz kaldıklarında ortaya çıkacak sonuçta örgüt liderinin karizmatik/kült kişiliğinden örgütün organizasyonel yapısına, mevcut siyasi konjonktürden örgüt ideolojisine kadar çok sayıda faktör etki sahibidir. Küresel terörizmin zaman ve mekân tanımadığı bir dönemde, teknolojik imkânların büyük çoğunluğunu bu mücadelede kullanılacağı

ön görülmektedir. Buradan hareketle, çeşitlenen araç sayısı arttıkça mücadele yöntemlerinde de sorgulanacak birçok alan doğacağı öngörülmektedir. Bir diğer ifadeyle, bugünün en iyi yöntemi yarın vasat kalacağından; terörizmle mücadele araçlarında dinamik değişimlerin görüleceği zaman aralıklarının çok da uzak olmadığı söylenmelidir.

4.5. Değerlendirme

Terör örgütlerinin varlıklarının son bulması veya en azından eylemlerinin en aza indirilmesi için lider kadroların pasifize edilmesi, yeni bir pratik değildir. Modern terörizmin ilk dalgası olan ve 1800'lerin ortasında başladığı düşünülen anarşist dalgada bile bu yapılanmaların liderlerinin tutuklandığı veya etkisiz hale getirildiği örnekleri mevcuttur.

O dönemden günümüze gelinen süreçte, teknolojinin sağladığı imkanlar, terörizmin uluslararası bir sorun hale gelişiyle devletler arasında yaygınlaşan istihbarat paylaşımı ve terörizmle mücadeleye ilişkin elde edilen birikim, bu örgütlerin ve liderlerinin izlenmesini kolaylaştırmıştır. Öte yandan devletlerin bu mücadelede elini kolaylaştıran teknoloji unsuru ve birikim gerçeği, aynı şekilde örgütlerin de kendilerini yeniden yapılandırmaları ve aynı devletler gibi öğrenebilen, değişebilen ve gelişebilen mekanizmalara dönüşmelerini sağlamıştır. Bu yüzden lider kadrolarını kaybeden terör örgütlerinin değişim ve dönüşümlerinin, onlara gerçekleştirilen bu operasyonların başarısını nasıl etkilediği sorusu, her uzman tarafından aynı cevaplanmamıştır.

Bu doğrultuda tırpanlama operasyonlarına ilişkin akademik yazında başarı veya başarısızlık olarak değerlendirilmeleri bir kenarda bırakılarak, en fazla incelenen örneklerin Aum Shinrikyo Terör Örgütü, Aydınlık-Yol Terör Örgütü ve ABD'nin

Afganistan, Pakistan, Sudan, Yemen ve son zamanlarda Libya’da gerçekleştirdiği İHA/SİHA saldırıları ile İsrail’in uyguladığı hedef gözeterek öldürme stratejisi yer almıştır. Bu bağlamda dikkat çekici örnekler olmaları ve sıklıkla yazında yer bulmaları sebebiyle, bu tez kapsamında da bu uluslararası örneklere yer verilmiştir.

BÖLÜM V

TÜRKİYE’NİN PKK TERÖRİZMİYLE MÜCADELESİ VE ORGANİZASYONEL DEKAPİTASYON

Türkiye’nin terörizmle yüzleşmesi Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminden günümüze kadar süregelmıştır. Rapoport’un ortaya koyduğu terörizmin dört dalgasındaki motivasyonlara sahip örgütlerin çoğu, gerek Anadolu coğrafyasından gerekse Türkiye sınırları dışından ülkeyi hedef almıştır. Birbirinden farklı karakter, eylem tipi ve mekanizmaya sahip örgütlerle mücadele etmek durumunda kalan Türkiye, eş zamanlı olarak farklı örgütlere özgü farklı mücadele yöntemleri geliştirmiştir. Bu niteliği itibarıyla uluslararası düzeyde terörizmle mücadelede en uzun soluklu mücadele sürecini idame ettiren ülkelerden biri olurken, aynı zamanda bu alanda diğer ülkeler için mücadeleye ilişkin bilgi birikiminin paylaşılması açısından çok kritik bir önemi haiz olmuştur. Özellikle PKK terör örgütü ile mücadelesi özelinde düşünüldüğünde; kırk yıla yaklaşan mücadele sürecinde siyasetten ekonomiye, sosyal açıdan dini ve insan hakları yaklaşımından askeri müdahaleye dayalı çözümlere kadar geniş ölçekte mücadele yöntemleri geliştirmiş ve uygulamıştır (El-Said 2015, 219).

Mücadele ettiği örgütler arasında örgütün yaşam süresi ve pragmatik yapısından kaynaklı olarak sürekli değişen bir karakter sergilemesi nedeniyle, Türkiye’nin PKK terörizmi ile mücadelesi dikkat çekmektedir. 1984’te örgütün ilk silahlı eylemleriyle başlayan süreçten günümüze gelen zaman diliminde, Türkiye’nin yukarıda bahsedilen çok perspektifli terörizmle mücadele stratejisini PKK ile mücadele bağlamında uyguladığı görülmüştür. Buradan hareketle bu bölümde öncelikle Türkiye’nin PKK

terörizmiyle mücadelesinin genel hatları incelenecek, ardından örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın tutuklanma süreci ve örgüte olan etkisine değinilecektir. Son olarak 2015 sonrasında örgütün liderlik şemsiyesinin topyekûn olarak hedef alındığı ve halen alınmaya devam edildiği mücadele süreci incelenecektir. Bu bağlamda örgütün bütün düzeylerdeki liderlerinin hedef alınmasında Organizasyonel Tırpanlama kavramı ele alınarak, bu stratejinin sıklet merkezinin örgüt liderliğinin neresinde olduğu incelenecektir. Nihayetinde genel bir değerlendirmeye analiz bölümü sonlandırılacaktır.

5.1. PKK Terörizmi ve Türkiye'nin PKK Terörizmiyle Mücadelesi (1984-2021)

İsminin PKK (Partiya Karkeren Kurdistan, Kürdistan İşçi Partisi) olarak belirlendiği ve örgütün kuruluş kongresi (I. Kongre) olarak görülen 1978'deki Diyarbakır Lice'ye bağlı Fiş Köyü'nde gerçekleştirilen toplantıya kadar, 1960'lı ve 1970'li yıllar boyunca örgütün kurucu kadroları farklı sol görüşlü örgütler içerisinde faaliyetlerde bulunmuşlardır (İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı 2020, s. 21; Alan 2016, 14; Özcan 1999, 42).

1984'teki Eruh ve Şemdinli eylemlerinden önce, 1978'deki kuruluş kongresinden bir yıl sonra 1979'da gerçekleştirdikleri Bucak Suikasti terörizme gidecek bir süreçten ziyade münferit bir terör olayı olarak görüldüğünden, o aşamada örgütün ilerleyişi ve hızla örgütlenmesi anlaşılamamıştır (Demir 2017, 332). PKK terör örgütünün ideolojik alt yapısının oluşturulması ve örgüte kimlik kazandırılmasında en etkin rolü oynayan Abdullah Öcalan, yine 1979 yılında Şanlıurfa'dan Suriye'ye geçerek örgütün uluslararası bağlarını güçlendirmeye çalışmıştır. Özellikle Suriye ve Lübnan'daki faaliyetleri ve iletişime geçtiği kesimlerle örgütün askeri kanadının eğitim alması adına yoğun faaliyetler idame etmiştir. Örgütün faaliyetlerini kolaylıkla devam

ettirebilmesi adına, Öcalan Suriye'yi adeta bir güvenli bölge olarak kullanmıştır. Türkiye'nin Şam yönetimine yaptığı yoğun baskılarla Suriye'yi terk ettiği süreç olan 1998 yılının sonuna kadar örgütün siyasi yapılanmasını ise yine kendiyile birlikte bu bölgede tutmuştur. Bahsedilen askeri kanadın eğitilmesi için ise örgütün silahlı kanadını Lübnan'da bulunan Bekaa Vadisi'nde eğitime tabi tutmuştur (İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı 2020, 21). Burada aldıkları eğitimin artık sahaya dökülmesi gerektiği düşüncesinden hareketle, PKK örgütü mensupları 1982 yılının sonlarından itibaren Irak'ın kuzeyinde bulunan Kandil, Hakurk ve Zap bölgeleri başta olmak üzere, bölgede çeşitli kamplar inşa etmişlerdir (İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı 2020, 22).

Örgütün sözde askeri kanadındaki mensuplarının Lübnan'dan Türkiye sınırlarına nispeten daha yakın konumlara çekilmesiyle birlikte, 1984 yılının Temmuz ayında gerçekleşen Merkez Komite toplantısında ses getirecek bir eylem planının yürürlüğe konması kararı alınmıştır. Netice itibarıyla PKK terör örgütü, 15 Ağustos 1984'te Siirt'in Eruh ilçesi ve Hakkari'nin Şemdinli ilçesinde iki eylem gerçekleştirmiştir (Özcan 1999, 96). 1980 ihtilalinin getirdiği siyasi iklim sonucunda halihazırda ülke genelinde var olan sıkıyönetim, Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgeleri için “olağanüstü hal”ın ilan edilmesiyle farklı bir boyuta taşınarak terör olaylarının bu şekilde kontrol altına alınması planlanmıştır (Demir 2017, 333). Ayrıca, PKK eylemlerinin giderek yoğun bir biçimde baş göstermesiyle asayişin yerel unsurlarla sağlanması adına 26 Mart 1985 tarihinde 442 sayılı Köy Kanunu'nun 74'üncü maddesinde birtakım değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklik kapsamında ilgili madde uyarında ‘Geçici Köy Koruculuğu’ (GKK) sistemi tahsis edilmiştir.¹⁹ PKK terör

¹⁹ Ancak teşekkül ettirilen yeni sistemin adı, 29 Ekim 2016 tarihinde 29872 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 676 sayılı Kanun Hükmünde Karamame (KHK) ile ‘Güvenlik Korucusu (GK)’ şeklinde

örgütünün yaptığı eylemlerinin söylemsel dayanağını işçi-köylü mücadelesi yürüttüğü üzerine kurduğu, ancak bu eylemlerini Kürt halkının yoğun olduğu bölgelerde ve onları da hedef alacak şekilde idame ettirdiği görülmüştür. Bu yüzden GKK sisteminin tahsis edilmesinin örgütle mücadelede fiziki güvenlik kadar psikolojik tesiri de olmuştur (Demir 2017, 338). Öyle ki PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan, güvenlik korucularını adeta “örgütün planlarını bozmak” ile suçlamış ve birincil hedefleri arasında onları göstermiştir. Örgüt lideri güvenlik korucularının bu şekilde örgüte zarar vermesini ve toplumda güven uyandırmalarını önleyerek örgüt safına daha fazla mensup çekme adına, bu kişilerin halklarının gerçek koruyucusu/temsilcisinin yanında yer alması gerektiği ve örgüt saflarına katılmaları için af çıkartıldığını belirtmiştir. Ancak bunun sonuçsuz kaldığını ve netice itibarıyla onları da hedef almak durumunda kaldıklarını aktarmaktadır (Alan 2016, 198-199; Uğur 2011, 68-69).²⁰

1990’lı yıllara gelindiğinde ise uluslararası konjonktürde yaşanan olaylar ve bölgedeki karmaşa, PKK terör örgütünün Türkiye sınırında daha rahat hareket edebilmesine yol açmıştır. Örneğin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin dağılması, Kuveyt’in Irak tarafından işgal edilmesi ve Körfez Savaşı’nın yarattığı turbülans ile PKK bölgede eleman devşirmek, barınacağı güvenli alanlar sağlamak ve bölgede yer alan çatışmalardan arta kalan teçhizatı ele geçirme bakımından avantaj elde etmiştir (İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı 2020, 22). PKK eylemlerinin hız kazanması ve bölgedeki istikrarsızlığın artması neticesinde 1992 yılı sonunda yeni bir terörizmle mücadele konsepti olan “alan hakimiyeti” yaklaşımı geliştirilmiştir. Bu

değiştirilmiştir. Detaylı bilgi ve ilgili KHK için bkz. (Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (Karar Sayısı: 676/KHK) 2016).

²⁰ Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da güvenlik güçleriyle birlikte operasyona katılan Güvenlik Korucuları, 2012 yılına kadar 1614 şehit ve 1856 gazi vermiştir (Alan 2016, 198-199).

konsept ile terör örgütü ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde gerek sabit gerekse hareketli güçlerle, aralık verilmeksizin örgüt ile mücadele edilmesi kastedilmiştir. Bu mücadele bünyesinde PKK terör örgütünün eylem yapamaz hale getirilmesi ve mobilizasyonunun önlenmesi, lojistik destek almasının engellenmesi ve doğru istihbarata dayalı operasyonlarla örgütün belinin kırılması kastedilmektedir. Zira örgüt eylemlerinin 1993 yılı itibarıyla zirve yapması, böyle bir yaklaşımının geliştirilmesini zaruri kılmıştır (Alan 2016, 200).

Bu yaklaşımın yanında PKK terör örgütünün yarattığı eylemler ve bu eylemlere karşı alınacak önlemler resmi söylemlerde de yer almaya başlamıştır. Milli Güvenlik Kurulu'nun basın bildirilerinde ilk etapta örgütün gerçekleştirdiği eylem ve bölgedeki istikrarsızlık “Güneydoğu Anadolu” sorunu olarak söylemselleştirilirken; 1990 yıllarda olayların direkt olarak terör eylemleri olduğu ve bölgede anarşi havasının yaratılmaya başlandığının altı çizilmiştir. PKK terör örgütüne ilişkin en net açıklama ise aldığı dış destek ile varlığını sürdürebilen bir iç güvenlik sorunu olduğu yönünde olmuştur (Gürpınar 2013, 87-89).

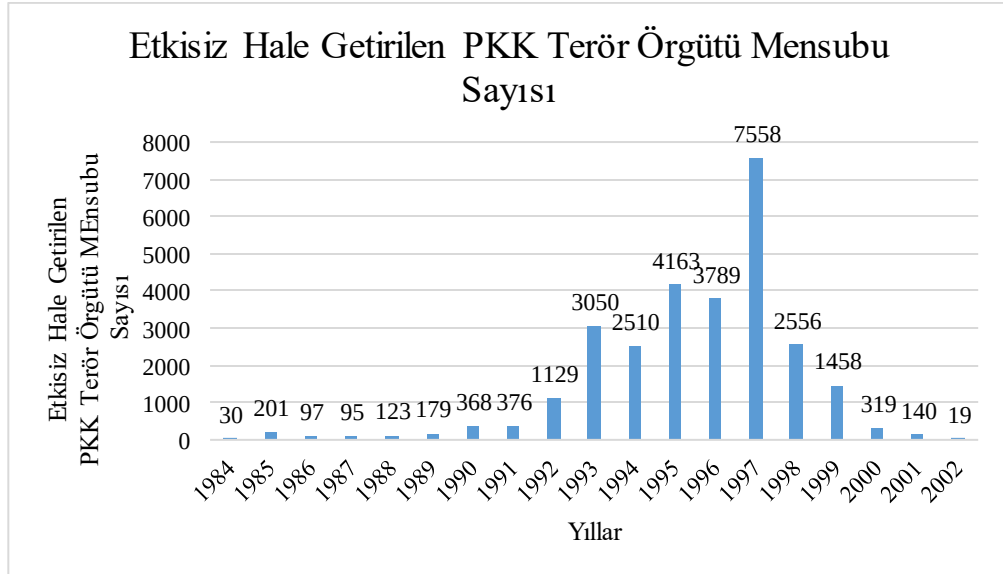
Bu dönemde Abdullah Öcalan'ın örgüt üzerindeki etkisi ve imajının devam etmesi, bölgedeki güvenlik güçlerinin yanında bölge halkının hedef alınması artık Öcalan'ın örgütle bağının kopartılması gerektiğine işaret etmiştir. Tutuklanışına kadar geçen sürede Öcalan 6036 saldırı, 8257 çatışma, 3071 bombalı saldırı ve 3847 Türk Silahlı Kuvvetleri personeli, 247 polis, 1225 köy korucusu ve 4473 sivil vatandaşın hayatını kaybetmesinin müsebbibi olmuştur (Yavuz ve Şahin 2011).

Öcalan'ın yakalanışına kadar olan mücadele genel olarak askeri tedbirler üzerinden sahada yürütülmüştür (Demir 2017, 339). Sonrasında ise askeri tedbirlerden ziyade terörizmin işaret ettiği daha büyük bir yapbozun çözülmesine yarayacak mücadele

anlayışı geliştirilmiştir. Öcalan'ın yakalanışıyla birlikte örgütün bir gecede eylemsizlik sürecine girdiği ve örgüt içerisinde şok etkisinin yaşandığı görülmüştür.

Ancak PKK terör örgütü, yapısal faaliyetlerini devam ettirebilme adına 11 Eylül olaylarının yarattığı ortamdan kurtulmak ve lehine bir gidişat yaratabilmek adına yurt dışı yapılanmalarını canlandırmaya başlamıştır. Kürt nüfusun yoğunlaştığı bölgelerde etrafındaki rekabetçi ve tehditkâr ortama karşı yeni oluşumlar kurarak varlığını devam ettirmeye çalışmıştır. Bu bağlamda 2002'de Irak'ta kurduğu Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi (*Partiye Çareseriye Demokratik Kurdistan, PÇDK*), Suriye'de 2003 yılında Demokratik Birlik Partisi (*Partiya Yekîtiya Demokrat, PYD*) ve İran'da ise yine 2003'te Kürdistan Özgür Yaşam Partisi'ni (*Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê, PJAK*) kurmuştur (Demir 2008, 57; Şen 2021, 89-90).

Şekil 5.1. 1984-2002 Yılları Arasında Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensubu Sayısı (Alan 2016)

2003 yılına kadar Öcalan'ın tutuklanışının yarattığı türbölans, örgüt içerisinde etkisini göstermekteydi. Örgüt içerisindeki bu kaos havasının hâkim olması, örgüt saflarından ayrılan militanların ya halk arasına karışmasına ya da örgütle bağlarını kopararak Barzani'nin kontrolü altındaki güçlere katılımı tetiklemiştir. Öyle ki Barzani safına katılan PKK terör örgütü mensupları arasında lider düzeyinde kişilere de rastlanmaktadır. Bu durumun yarattığı rahatsızlık ve örgütün Öcalan sonrasında yenilenmeye gitme ihtiyacını zaruri görmesi neticesinde, Mayıs 2004'te gerçekleştirilen 10. Kongre'de Kuzey Irak'ta yer alan 1500 örgüt mensubunun Türkiye'ye kaydırılması kararı alınmış ve böylelikle bu dönem sonrasında başlayacak eylemlerin önü açılmıştır (Alan 2016, 192).

Örgütün 2004 sonrasında tekrar eyleme başlaması neticesinde askeri tedbirlerin uygulanmasına devam edilmiştir. Sahada mücadele devam ederken artan eylem sayıları neticesinde PKK terör örgütünün tasfiye edilmesi sürecinde örgütün silah bırakmasını sağlamak amacıyla 2007 yılında İçişleri Bakanlığı koordinatörlüğünde “Çözüm Süreci” ile müzakereler başlamıştır. Kamuoyuna 2011 yılında sızdırılan Oslo Görüşmeleri, sürecin 2009 yılında başladığına dair işaretler vermiştir. Bu haberin medyada yoğun bir şekilde yer alması üzerine siyasiler görüşmelerin yürürlükte olduğunu deklare etmişlerdir (Demir 2017, 340-341). Çözüm sürecinin bir uzantısı olarak Öcalan'ın 2 Mart 2014 Nevruz'undaki mesajında örgütün silahlı mücadeleye son vereceği ve örgüt mensuplarının ülke içerisinde çekileceğini açıklamasına karşın ilerleyen süreçte örgütün silahlı mücadeleyi bırakmaması ve varlığını devam ettirmek istemesi süreci sekteye uğratmıştır. Nihayetinde de sonuçsuz kalmıştır. Süreç içerisinde örgütün ateşkes ilan etmesine rağmen eylemlerini devam ettirmesi ve örgüte katılımı teşvik etmesi gibi sebepler bu anlamda etkili olmuştur. Sürecin gizlilik altında idame ettirilmesi konusunda ise aksi yönde etki yapmıştır.

Bu dönemden sonra 2014 yılında DEAŞ'ın hilafet ilanı ile birlikte Türkiye sınırında yaklaşan ilerlemesi, bölgedeki istikrarsızlığı körüklemiştir. Ankara, sınırlarındaki DEAŞ tehdidini bertaraf etmek ve buradaki kaos ortamından diğer terör örgütlerinin yararlanmasının önüne geçmesini önlemek adına 24 Ağustos 2016 tarihinde Fırat Kalkanı Harekatı'nı başlattığını açıklamıştır. Türkiye, operasyonu Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin taraflarına 51. Madde ile tanıdığı "meşru müdafaa" hakkına dayanarak başlattığını uluslararası kamuoyuna deklare etmiştir. Böylelikle buradaki terörist unsurların geri püskürtülerek sınır güvenliğinin ve sınır illerinin güvenliğinin tesisini sağlamaya çalışmıştır. Sınır illerine gerçekleştirilen saldırıların önlenmesini sağlarken, aynı zamanda PKK'nın Suriye kolu PYD/YPG'nin Suriye'nin kuzeyinde etki altına alacağı muhtemel bir koridorun oluşmasının engellenmesi amaçlanmıştır (Yeşiltaş, Seren ve Özçelik 2017, 10-11, 17).

Fırat Kalkanı Harekatı'nı müteakiben 2018 yılında Zeytin Dalı Harekatı başlatılmıştır. Afrin'de daha önceden belirlenmiş bölgelere yedi ayrı noktadan 20 Ocak'ta başlatılan harekât, yine sınır güvenliğinin tesisi ve bölgenin terör unsurlarından temizlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Özellikle Afrin bölgesinde PKK ve DEAŞ'a mensup terör örgütü mensuplarının etkisiz hale getirilmesi ve bölgedeki güvenlik ve istikrarın korunması hedeflenmiştir (Özçelik ve Acun 2018, 9-11). Müteakip dönemde yine PKK'nın Irak'ın kuzeyinde yer alan kamplarına yönelik gerçekleştirilen Pençe Operasyonları ile örgüt hedef alınmaya devam edilmiştir (Aydın Turapoğlu 2021).

Genel itibarla bakıldığında, PKK terörizminin sona erdirilmesine ilişkin strateji, zaman içerisinde dönemin koşullarına göre seyir izlemiş ve farklı yöntemler üzerinden icra edilmeye çalışılmıştır. Bu uygulamalar sonucunda örgüt birden fazla kere

bitirilmeye yaklaşmasına karşın faaliyetlerini ve eylemlerini sürdürebilmeyi başarmıştır.

5.2. 1999 ve Abdullah Öcalan'ın Yakalanması: Tırpanlama

15 Ağustos 1984'te Eruh ve Şemdinli baskınlarını gerçekleştiren PKK ile kırk yıla yaklaşan bir zaman diliminde mücadele eden Türkiye, hiç şüphesiz bu süreç içerisinde konjonktüre uygun biçimde stratejisini dönemin gereklilik ve ihtiyaçlarına uyumlulaştırmıştır. Nispeten uzun bir yaşam süresine sahip olan PKK terör örgütü, süreç içerisinde Türkiye'nin yürüttüğü terörizmle mücadele stratejileri ile birden fazla kez sona yaklaşmasına karşın; aldığı dış desteğin etkisiyle yeniden ayağa kalkarak varlığını devam ettirebilmiştir (Alan 2016, 7).

Örgütün kuruluşundan 15 Şubat 1999 tarihinde Kenya'nın başkenti Nairobi'de yakalandığı döneme kadar örgütün her aşamasında mutlak otoriteyi elinde barındıran Abdullah Öcalan, örgütün sadece kurucu lideri olmasından ziyade örgüt içerisinde ideolog kimliğini üstlenmesiyle ayrı bir ehemmiyeti haiz olmuştur. Zira PKK terör örgütü, silahlı eyleme başladığı 1984 yılında 300-350 arasında örgüt mensubuna sahipken; bu sayı, 1990'lara gelindiğinde 3000'i aşmış ve Körfez Savaşı'nın istikrarsızlaştırdığı bir coğrafyada on binin üzerine çıkmıştır (Kurum 2017, 230). Gittikçe büyüyen ve şiddetini artıran böyle bir örgüt için Öcalan'ın örgütün zihninden çekilmesi zaruri hale gelmiştir.

Baskıların artması neticesinde güvenli bölge olarak kullandığı Suriye'den ayrılmak zorunda kalan Öcalan, 15 Şubat'ta yakalanmasını müteakiben 16 Şubat'ta Türkiye'ye getirilerek yargılanmaya başlamıştır. Gerek yakalanışının yarattığı şok ve sürpriz etkisi, gerekse o dönem Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde henüz kaldırılmamış

olan idam cezasına²¹ çarptırılması, Öcalan'ı söylem değişikliğine itmiştir. Kendisinin hayatı ve örgütün devamlılığı için pragmatik söylemler üreten Öcalan, terör örgütünün silahlı unsurlarının sınır ötesine çekileceği beyanına ilaveten, annesinin Türk olduğunu hatırlatarak ülkesini sevdiğini söylemesi bu pragmatik duruşunun ne boyutlara gelebileceğini gözler önüne sermektedir (Aydın 2020, 165-166).

Öcalan'ın bir anda örgütün beyninden çekilmesinin ardından, siyasi iklimi koklayarak demokratik söylemlerle imaj oluşturmaya çalışmasının örgüt tabanında karşılık bulamaması ve silahlı unsurların Türkiye sınırının ötesine çekileceğini ifade etmesi, PKK'nın icra ettiği terör olaylarının neredeyse bir gecede bıçak gibi kesilmesine sebep olmuştur (Gunter 2000, 851-852). Buradan hareketle örgüt liderini tutuklamak suretiyle geleneksel anlamda *tırpanlama* icra eden Türkiye'nin ilk aşamada başarı sağladığı söylenebilmektedir. Zira Öcalan'ın tutuklanması ve devamında yarattığı imaj, örgütün içerisine girdiği bu sarsıntı ve sessizlik sürecinin 2004'e kadar devam etmesine yol açmıştır (Aydın 2020, 165-166).

5.3. PKK ile Mücadelede Organizasyonel Tırpanlama: Ağustos 2015 ve Sonrası

2015 yılı itibarıyla özellikle 7 Haziran'da gerçekleştirilen genel seçim neticesinde hükümetin kurulamaması, PKK gibi pragmatik bir örgütün bu durumu fırsat bilerek iki buçuk yıl süren müzakere sürecinin getirdiği çatışmasızlık sürecini bir kenara bırakarak eylemlerine geri dönmesine yol açmıştır (Crisis Group 2021). Seçim öncesinde üç aylık bir zaman dilimine tekabül eden 9 Mart-7 Haziran 2015 aralığında, terör örgütünün Giresun kırsalında bir güvenlik görevlisinin şehit olmasıyla

²¹ Abdullah Öcalan'ın yargılanmasının tamamlanmasının ardından idam cezasına çarptırılmasına rağmen AB ile uyum süreci kapsamında bu uygulama kaldırıldığı için ceza infaz edilememiş ve Öcalan'ın cezası ağırlaştırılmış müebbet haline çevrilmiştir (Aydın 2020, 172).

sonuçlanan tek eylemine rastlanmaktadır. Ancak seçim sonrasında sonra 13 Haziran-1 Eylül 2015 arasındaki zaman diliminde toplamda 224 eylem gerçekleştirdiği kaydedilmektedir. Bu saldırılarda pek çok güvenlik ve kamu görevlisi, sivil vatandaş hayatını kaybederken birçoğu yaralanmıştır. Bu eylemlerde dikkat çeken husus, eylemlerin Güneydoğu illerinin kırsallarında gerçekleştirilen PKK terör eylemlerinden ayrılarak İstanbul, Osmaniye, Hatay, Şanlıurfa ve Antep gibi illerde cereyan etmeleridir. Özellikle bu açıdan bakıldığında PKK'nın eylem stratejisinin değiştiği görülmektedir (Özçelik ve Miş 2018, 33). Buna mukabil, terörizmi bitirme yöntemlerinden biri olarak görülen müzakere/görüşme geride bırakılarak, askeri kuvvet kullanımının Ankara tarafından öncelendiği görülmüştür.

PKK terör örgütü, 08 Ağustos 2015'ten başlayarak operasyonların sonlandığı 2016 yılının Mart ayına kadar süren eylemlerini Doğu ve Güneydoğu Anadolu illeri ve ilçelerinin meskûn mahallerine taşımıştır. Önceki dönemlerde bu bölgelerde kazdığı hendek, çukur ve tünellerle bu bölgelerde avantaj elde etme gayesi gütmüştür. PKK'nın mevzubahis meskûn mahallerden temizlenmesi adına gerçekleştirilen bu operasyonlar, kazılan hendek ve çukurların kamuoyu nazarında bir sembol haline gelmeleriyle '*Hendek Operasyonları*' şeklinde anılmaktadır (Begeç 2020, 217). Geleneksel biçimde düzenli birliklerle icra edilen operasyonlardan ayrılmasının yanında, meskûn mahal operasyonları yerel halkın ayırt edilebilmesi açısından önem arz etmiştir. Zira bu operasyonların gerçekleştirilmesinde zorlayıcı hususlardan biri, operasyon bölgelerinin Türkiye sınırları içerisinde kalan illerle birlikte, sınırdaş devletlerin toprakları içerisinde kalan ancak Türkiye'deki illerle akrabalık ilişkileri bulunan uzantılar teşkil etmeleridir. Bu durum ise yerel halk ile harmanlanmış bir olası bir terörist grubun son derece titiz bir şekilde tespit edilmesi ihtiyacını beraberinde getirmiştir (Begeç 2020, 214).

İç güvenlik harekatları kapsamında yürütülen meskûn mahal operasyonları, askeri, istihbari ve güvenlik boyutlarını ele alacak şekilde *hazırlık, tespit etme, caydırma, savunma, saf dışı bırakma ve kurtulma* döngüsünü kapsayacak şekilde icra edilmiştir (Yeşiltaş ve Özçelik 2018, 160). Bu döngü içerisinde PKK terörizmi ile mücadele çerçevesinde 2015 yılının Türkiye açısından önemli bir dönüm noktası olduğu söylenebilmektedir.

31 Ağustos 2015 tarihinde “*Terörle Mücadele Kanunu Kapsamına Giren Suçların Faillerinin Yakalanmasına Yardımcı Olanlara Verilecek Ödül Hakkında Yönetmelik*” başlıklı yönetmelik, Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (T.C. İçişleri Bakanlığı Terör Arananlar 2021) 05 Kasım 2019 tarihinde tekrar düzenlenen 30939 sayılı “*Terör Suçlarının Ortaya Çıkarılmasına veya Delillerin Ele Geçirilmesine ya da Suç Faillerinin Yakalanmasına Yardımcı Olanlara Verilecek Ödül Hakkında Yönetmelik*”i (Resmi Gazete 2019) müteakiben Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı’nın girişimleriyle Ekim ayında “*Terör Arananlar*” başlıklı bir internet sitesi oluşturulmuştur. Bu internet sitesinde mevcut mevzuat uyarınca Türkiye’nin mücadele ettiği terör örgütlerinin liderlerine yer verilmiş ve bilgi sahiplerinin ilgili yeterlilikleri sağlamaları ve bu liderlerin yakalanmasına yardımcı olmaları durumunda nasıl ödüllendirileceklerine ilişkin bilgileri açıklanmıştır. İçişleri Bakanlığı’nın hazırladığı bu internet sitesinde, terör örgütü liderlerine ilişkin iki liste yer almaktadır:

- i) Arananlar Listesi
- ii) Etkisiz Hale Getirilenler Listesi.

Bu iki liste, örgüt içerisinde farklı ehemmiyet derecesine sahip liderlerin bu derecelere göre tasnif edilmesiyle oluşturulmuştur. Bir diğer ifadeyle, üst düzey örgüt liderlerinden başlanarak daha taktik seviyedeki liderlerin gösterildiği beş farklı

kategori oluşturulmuştur. Bu yönü itibarıyla Türkiye, farklı görev düzey ve önemini haiz her kategorideki terör örgütü mensuplarını hedef almıştır. Böylelikle Organizasyonel Tırpanlama'yı en belirgin hatlarıyla uygulamıştır. Terör örgütü mensupları, azalan önem sırasına göre

- 1) Kırmızı Liste,
- 2) Mavi Liste,
- 3) Yeşil Liste,
- 4) Turuncu Liste ve
- 5) Gri Liste

olmak üzere beş ayrı liste üzerinden aranmıştır. Kırmızı Liste ve Mavi Liste kapsamında aranan örgüt liderlerine bakıldığında, buradaki örgüt mensuplarının üst düzey liderler olduğu görülürken; Yeşil Liste'deki örgüt liderlerinin orta düzey, Turuncu ve Gri Liste'deki liderlerin ise alt veya taktik düzeydeki liderler olduğu söylenebilmektedir. Bu minvalde bu listelerdeki teröristlere ilişkin somut ve geçerli bilgi sağlayacak bireylere, ilgili mevzuat uyarınca;

- Kırmızı Liste'de yer alan örgüt mensupları için 10.000.000 TL'ye kadar,
- Mavi Liste'de yer alan örgüt mensupları için 3.000.000 TL'ye kadar,
- Yeşil Liste'de yer alan örgüt mensupları için 2.000.000 TL'ye kadar,
- Turuncu Liste'de yer alan örgüt mensupları için 1.000.000 TL'ye kadar,
- Gri Liste'de yer alan örgüt mensupları için 500.000 TL'ye kadar mali ödül tahsis edilebilecektir (T.C. İçişleri Bakanlığı Terör Arananlar 2021).

Bu bağlamda 20 Temmuz 2020 ile 15 Ekim 2020 arasında Terör Arananlar internet sitesinden derlenen veriyi Arananlar Listesi ve Etkisiz Hale Getirilenler Listesi üzerinde inceleyerek, örgüt liderlerinin Organizasyonel Tırpanlama ile hedef

alınmasında son beş yıla ilişkin saptama yapmak mümkün olmaktadır. Sitede yer alan mevzubahis iki listede terör örgütü mensuplarına ait adı, soyadı, doğum yılı, doğum yeri ve mensubu olduğu terör örgütü şeklinde künye bilgilerine yer verilmektedir. Bu bilgiler Arananlar ve Etkisiz Hale Getirilenler Listesi için ayrı ayrı renk kategorilerine göre derlenmiştir. Elde edilen veri seti içerisinde terör örgütü mensuplarının cinsiyetlerine göre renk kategorileri içerisindeki dağılımları, alt, üst ve orta olmak üzere görev düzeylerine göre tasnifi bilgilerine yer verilmiştir. Etkisiz Hale Getirilenler listesinde yer alan PKK terör örgütü mensupları için ilave olarak etkisiz hale getirildikleri yer, etkisiz hale getirilme yöntemi, etkisiz hale getirildiği tarih ve operasyon bilgisi Anadolu Ajansı başta olmak üzere açık kaynaklardan derlenmiştir.

Bu bölümde sırasıyla Arananlar Listesi ve Etkisiz Hale Getirilenler Listesi incelenecektir. Arananlar Listesi'nde ilk olarak bu liste kapsamında her renk kategorisinde aranan terör örgütleri mensuplarının genel durumu incelenmiştir. Müteakibinde yine Arananlar Listesi kapsamında aranan PKK terör örgütü mensuplarının renk kategorilerine göre dağılımlarına yer verilmiştir. Arananlar Listesi'nde yer alan 699 örgüt mensubunun Gri ve Turuncu Liste alt düzey görev, Yeşil Liste orta düzey görev ve Mavi ve Kırmızı Liste üst düzey görev olmak üzere tasnifi yapılmıştır. Arananlar Listesi'nde PKK terör örgütüne ilişkin son veriler ise örgüt mensuplarının cinsiyete göre dağılımlarının genel gösterimi ve cinsiyete göre dağılımın renk kategorileri üzerinden incelenmeleri olmuştur.

Bu çalışma kapsamında incelenen Etkisiz Hale Getirilenler Listesi'nde sadece PKK terör örgütüne ilişkin veriye verilmiştir. Bu bağlamda Etkisiz Hale Getirilen PKK terör örgütü mensuplarının renk kategorilerine göre genel dağılımlarına yer verilmiştir. Örgüt mensuplarının bulundukları listelere göre görev düzeylerine tasnif edilerek hangi kategoride bulunan örgüt mensuplarının daha çok pasifize edildikleri

saptanmaya çalışılmıştır. Etkisiz hale getirilen teröristlerin cinsiyet ve cinsiyete göre liste dağılımı gösterilmiştir. 2015 sonrasında PKK terörizmiyle mücadelede bir çerçeve oluşturması bakımından etkisiz hale getirilen teröristlerin yıllar içerisinde ve renk kategorilerine göre hangi yılda, kaç örgüt mensubunu kapsayacak şekilde etkisiz hale getirildiklerine yer verilmiştir.

5.3.a. Arananlar Listesi: PKK Terör Örgütünün Görünümü

Arananlar Listesi incelendiğinde belirtilen zaman aralığında 16 farklı terör örgütüne mensup 1320 kişinin arandığı görülmektedir. Listedeki örgütler arasında hem sol ideolojik hem de dini motivasyonlu örgüt liderlerine ilişkin verilerin olduğu görülmektedir. Arananlar Listesi'nde en fazla aranan örgüt mensuplarının PKK'ya müzahir olduğu görülmektedir. Bütün renk kategorilerinde toplamda 699 PKK mensubu aranmaktadır. PKK'yı 399 örgüt mensubu ile Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve 81 örgüt mensubu ile DEAŞ takip etmektedir (Tablo 5.2). Çalışmada incelenecek vaka PKK terör örgütü olduğundan diğer terör örgütlerinin bu listelerdeki değişimine ilişkin analiz, çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

Örgüt/Kategori	Kırmızı Liste	Mavi Liste	Yeşil Liste	Turuncu Liste	Gri Liste	TOPLAM
PKK	137	36	42	108	376	699
FETÖ	42	23	17	48	209	339
DEAŞ	15	23	12	7	24	81
DEVİRİMCİ KARARGÂH	1					1
DHKP/C	10	3	10	11	25	59
DKP/BÖG	2		1	5	1	9
Eİ KAİDE	2	2	4	3	3	14
HİZBULLAH	6	4	2		24	36
HTŞ		1	2	3	5	11
İSLAMİ HAREKET ÖRGÜTÜ		1				1
MKP	6	2	4	1		13
MLKP	9	1	6	2	13	31
TEVHİD-SELAM KUDÜS ORDUSU		1				1
THKP/C	1	1				2
TİKB				4	1	5
TKP-ML KONFERANS TERÖR ÖRGÜTÜ	3	3	2	8	2	18
TOPLAM	234	101	102	200	683	1.320

Tablo 5.2. Farklı Renk Kategorilerine Göre Arananlar Listesi

Arananlar Listesi'nde yer alan PKK mensuplarının dağılımına bakıldığında en fazla oranın 376 örgüt mensubu ile %53,79'luk oranla Gri Liste'de yer alan örgüt mensuplarının yer aldığı görülmektedir. Gri Liste'yi müteakiben;

- 137 örgüt mensubu ve %19,60'lık dilimle Kırmızı Liste,
- 108 örgüt mensubu ve %15,45'lik dilimle Turuncu Liste,
- 42 örgüt mensubu ve %6,01'lik dilimle Yeşil Liste ve
- 36 örgüt mensubu ve %5,15'lik dilimle Mavi Liste'nin takip ettiği görülmektedir (Tablo 5.3).

Aranan PKK Terör Örgütü Mensupları (Renk Kategorilerine Göre Dağılım)						
Örgüt Kategorisi	Kırmızı Liste	Mavi Liste	Yeşil Liste	Turuncu Liste	Gri Liste	Toplam
PKK	137	36	42	108	376	699
Yüzdelik Dilim (%)	%19,60	%5,15	%6,01	%15,45	%53,79	%100

Tablo 5.3. Arananlar Listesi İçerisinde Aranan PKK Terör Örgütü Mensuplarının Renk Kategorilerine Göre Dağılımı

Alt, orta ve üst görev düzeyine bakıldığında ise aranan PKK terör örgütü mensuplarının büyük bir kısmının alt düzeyi temsil eden Turuncu ve Gri Listelerde yer aldığı görülmektedir. Toplamda 484 örgüt mensubu alt düzey görev kategorisinde olup aranan toplam 699 PKK terör örgütü mensubunun %69,24'ünü oluşturmaktadır. Alt düzey örgüt mensuplarını %24,75 ve 173 örgüt mensubu ile Kırmızı ve Mavi Liste'nin temsil ettiği üst düzey örgüt mensupları takip etmektedir. Son olarak ise Yeşil Liste'den müteşekkil orta düzey örgüt mensupları gelmektedir (Tablo 5.4).

Aranan PKK Terör Örgütü Mensuplarının Görev Düzeyine Göre Tasnifi				
Kategori/Görev Düzeyi	Alt Düzey (Turuncu ve Gri Kategori)	Orta Düzey (Yeşil Kategori)	Üst Düzey (Kırmızı ve Mavi Kategori)	TOPLAM
Aranan Örgüt Mensubu Sayısı	484	42	173	699
Yüzdelik Dilim (%)	%69,24	%6,01	%24,75	%100

Tablo 5.4. Aranan PKK Terör Örgütü Mensuplarının Görev Düzeyine Göre Tasnifi

Arananlar Listesinde yer alan örgüt mensuplarının 214'ünün kadın, 485'inin erkek örgüt mensuplarından müteşekkil olduğu görülmektedir. Toplam arananlar içerisinde kadın örgüt mensubunun yüzdelik dilimi 30,62 iken erkek mensuplarının oluşturduğu dilim %69,38'e tekabül etmektedir (Tablo 5.5).

Aranan PKK Terör Örgütü Mensuplarının Cinsiyete Göre Dağılımları					
Liste Türü	Aranan Terör Örgütü Mensubu Kadın Sayısı	Aranan Terör Örgütü Mensubu Erkek Sayısı	TOPLAM	Kadın Terör Örgütü Mensubu Kadın (%)	Terör Örgütü Mensubu Erkek (%)
Arananlar	214	485	699	%30,62	%69,38

Tablo 5.5. Aranan PKK Terör Örgütü Mensuplarının Cinsiyete Göre Dağılımları

PKK terör örgütünün aranan kadın örgüt mensuplarının dağılımına bakıldığında toplamda 214 kadın örgüt mensubu aranmaktadır. Aranan 214 kadın örgüt mensubunun ağırlığının Gri Liste bünyesinde arandığı görülmektedir. Gri Listede yer alan 106 kadın örgüt mensubu, aranan kadın örgüt mensuplarının %49,53'ünü teşkil etmektedir. Gri listeyi sırasıyla 63 kişiyle (%29,44) Kırmızı Liste, 24 kişiyle (%11,21)

Turuncu Liste, 13 kişiyle (%6,07) Mavi Liste ve 8 kişiyle (%3,74) Yeşil Liste takip etmektedir (Tablo 5.6).

PKK'nın Aranan Kadın Örgüt Mensupları						
Örgüt Kategorisi	Kırmızı Liste	Mavi Liste	Yeşil Liste	Turuncu Liste	Gri Liste	Toplam
PKK	63	13	8	24	106	214
Yüzdelik Dilim (%)	%29,44	%6,07	%3,74	%11,21	%49,53	%100

Tablo 5.6. PKK'nın Aranan Kadın Örgüt Mensupları, Listelere Göre Dağılım

PKK terör örgütünün aranan erkek örgüt mensubu sayısı 485'tir. Aranan kadın örgüt mensuplarında olduğu gibi, aranan erkek örgüt mensuplarında da ağırlık 270 kişiyle (%55,67) ile Gri Listededir. Gri Listeyi sırasıyla Turuncu Liste (84 örgüt mensubu, %17,32'lik dilim), Kırmızı Liste (74 örgüt mensubu, %15,26'lık dilim), Yeşil Liste (34 örgüt mensubu, %7,01'lik dilim) ve Mavi Liste (23 örgüt mensubu, %4,74'lük dilim) takip etmektedir (Tablo 5.7).

PKK'nın Aranan Erkek Örgüt Mensupları						
Örgüt Kategorisi	Kırmızı Liste	Mavi Liste	Yeşil Liste	Turuncu Liste	Gri Liste	Toplam
PKK	74	23	34	84	270	485
Yüzdelik Dilim (%)	%15,26	%4,74	%7,01	%17,32	%55,67	%100

Tablo 5.7. PKK'nın Aranan Erkek Örgüt Mensupları, Listelere Göre Dağılım

Terör Arananlar internet sitesinin kamuoyunun bilgisine sunulmasının ardından, 15 Ekim 2020 tarihi itibarıyla bu listede 16 farklı terör örgütüne mensup toplamda 1320 terör örgütü mensubunun arandığı görülmektedir. Bu liste içerisinde en fazla aranan

örgüt mensubu sayısı PKK terör örgütüne aittir. Arananlar Listesi içerisindeki PKK terör örgütü mensubu sayısı 699'dur. Bu sayı ile Arananlar Listesi'ndeki PKK terör örgütü mensupları %52,95'lik bir orana sahiptir. Alt düzey görev grubunu gösteren Gri ve Turuncu Liste üzerinden aranan örgüt mensubu sayısı 484 olurken, %69,24'lük oran ile aranan örgüt mensuplarının ağırlığının bu kategoride olduğu görülmektedir. Bu görev grubunu 173 örgüt mensubu (%24,75) ile Kırmızı ve Mavi Liste ile aranan üst düzey örgüt mensupları ile 42 kişi ile orta görev düzey grubunda bulunan örgüt mensupları takip etmektedir.

Organizasyonel Tırpanlama'nın incelenmesi bakımından bu bölümde Arananlar Listesi üzerinden derlenen veriler ile bu listedeki PKK ve diğer terör örgütleriyle iltisaklı örgüt mensuplarının genel görünümü ortaya konmuştur. Derlenen veriler ışığında, Türkiye'nin terörizmle mücadelesinde PKK ile mücadelenin ayrı bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Arananlar Listesi'ndeki 16 terör örgütü içerisindeki 1320 terörist içerisinde en fazla mensuba sahip olan terör örgütü PKK olarak görülmüştür. Organizasyonel Tırpanlama'nın icra edilmesinde PKK terör örgütü mensubu 699 kişinin arandığı tespit edilmiştir. Artan önem sırasına göre Gri, Turuncu, Yeşil, Mavi ve Kırmızı Listeler üzerinden aranan bu 699 örgüt mensubunun ağırlığının alt düzey görev kategorisinde bulunan Gri ve Turuncu Listelerde olduğu görülmüştür. Cinsiyete göre dağılımlar incelendiğinde, yine aranan PKK terör örgütü mensuplarının çoğunluğunun yine alt düzey görevlerde oldukları görülmüştür.

5.3.b. Etkisiz Hale Getirilenler Listesi: PKK Terör Örgütünün Görünümü

Organizasyonel Tırpanlama'nın nasıl işlediğinin görülebilmesi adına seçilen örnek vaka PKK olduğundan, bu bölümde Terör Arananlar platformundan hazırlanan veri

setinden hareketle sadece PKK terör örgütü mensuplarının görünümü ortaya konacaktır. Bu kapsamda etkisiz hale getirilen PKK mensuplarının renk kategorilerine göre dağılımı incelenmiştir. Bu dağılımın sunduğu verinin uzantısında PKK terör örgütü mensuplarının görev düzeylerine göre dağılımları ile cinsiyete göre renk kategorileri kapsamındaki tasniflerine yer verilmiştir. Devamında, etkisiz hale getirilen PKK terör örgütü mensuplarının yıllara göre değişimi ve bu değişimin renk kategorisine göre tasnifine yer verilmiştir. Bu bölümün ilk kısımlarında vurgulandığı üzere PKK terör örgütüyle sınır dahili ve haricinde mücadele edildiğinden, bu konudaki çerçeveyi çizmesi adına etkisiz hale getirilen örgüt mensuplarının yurt içi veya yurt dışında etkisiz hale getirildiği konuma ilişkin bilgi verilmiştir.

Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensupları (Renk Kategorilerine Göre Dağılım)						
Örgüt Kategorisi	Kırmızı Liste	Mavi Liste	Yeşil Liste	Turuncu Liste	Gri Liste	Toplam
PKK	22	12	23	46	203	306
Yüzdelik Dilim (%)	%7,19	%3,92	%7,52	%15,03	%66,34	%100

Tablo 5.8. Etkisiz Hale Getirilenler Listesi İçerisinde PKK Terör Örgütü Mensuplarının Renk Kategorilerine Göre Dağılımı, (2015-2020)

Etkisiz Hale Getirilenler Listesi incelendiğinde, Ekim 2015-2020 aralığında aranan örgüt mensuplarından 327'sinin etkisiz hale getirildiği görülmektedir. Toplam içerisinde de PKK terör örgütüne mensup 306 örgüt mensubunun etkisiz hale getirildiği görülmektedir. Etkisiz hale getirilenler listesi içerisinde aranan PKK terör örgütü mensuplarının renk kategorilerine göre dağılımları incelendiğinde 203 örgüt mensubuyla en fazla Gri Liste'den örgüt mensubunun etkisiz hale getirildiği görülmektedir (%66,34). Gri Liste'yi sırasıyla 46 örgüt mensubuyla Turuncu Liste (%15,03), 23 örgüt mensubuyla Yeşil Liste (%7,52), 22 örgüt mensubuyla Kırmızı

Liste (%7,19) ve 12 örgüt mensubu ile Mavi Liste (%3,92) takip etmektedir (Tablo 5.8). Buradan hareketle görev düzeyi tasnifi açısından bakıldığında etkisiz hale getirilen PKK terör örgütü mensuplarının ağırlığının 249 örgüt mensubu ve %81,37'lik dilim ile Alt Düzey örgüt mensuplarında olduğu görülmektedir. Müteakiben Üst Düzey örgüt mensuplarından 34 kişi (%11,11) ve 23 örgüt mensubu ile Orta Düzey (% 7,52) örgüt liderleri gelmektedir (Tablo 5.9).

Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensuplarının Görev Düzeyine Göre Tasnifi				
Kategori/Görev Düzeyi	Alt Düzey (Turuncu ve Gri Kategori)	Orta Düzey (Yeşil Kategori)	Üst Düzey (Kırmızı ve Mavi Kategori)	TOPLAM
Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensuplarının Sayısı	249	23	34	306
Yüzdelik Dilim (%)	%81,37	%7,52	%11,11	%100

Tablo 5.9. Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensuplarının Görev Düzeyine Göre Tasnifi

PKK: CİNSİYETE GÖRE DAĞILIM					
Liste Türü	Terör Örgütü Mensubu Kadın Sayısı	Terör Örgütü Mensubu Erkek Sayısı	TOPLAM	Kadın Terör Örgütü Mensubu Kadın (%)	Terör Örgütü Mensubu Erkek (%)
Etkisiz Hale Getirilenler	36	270	306	%11,76	%88,24

Tablo 5.10. Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensuplarının Cinsiyete Göre Dağılımları

Etkisiz hale getirilen 306 PKK terör örgütü militanının 36'sı kadın örgüt mensubuyken 270'i erkek örgüt mensubudur. Toplam içerisinde etkisiz hale getirilen kadın örgüt mensuplarının yüzdelik dilimi 11,76 iken erkek mensup örgütleri %88,24'lük bir dilimi göstermektedir (Tablo 5.10).

PKK'nın Etkisiz Hale Getirilen Kadın Örgüt Mensupları						
Örgüt Kategorisi	Kırmızı Liste	Mavi Liste	Yeşil Liste	Turuncu Liste	Gri Liste	Toplam
PKK	3	3	0	10	20	36
Yüzdelik Dilim (%)	%8,33	%8,33	%0	%27,78	%55,56	%100

Tablo 5.11. PKK'nın Etkisiz Hale Getirilen Kadın Örgüt Mensupları, Listelere Göre Dağılım

Etkisiz hale getirilen 36 kadın örgüt mensubunun 20'sinin Gri Listede yer aldığı görülmektedir (%55,56). Turuncu Listeden etkisiz hale getirilen 10 kadın örgüt mensubu genel toplamın %27,78'ini oluşturmaktadır. Kırmızı ve Mavi Listelerden ise 3'er örgüt mensubu etkisiz hale getirilmiştir (Tablo 5.11).

PKK'nın Etkisiz Hale Getirilen Erkek Örgüt Mensupları						
Örgüt Kategorisi	Kırmızı Liste	Mavi Liste	Yeşil Liste	Turuncu Liste	Gri Liste	Toplam
PKK	19	9	23	36	183	270
Yüzdelik Dilim (%)	%7,04	%3,33	%8,52	%13,33	%67,78	%100

Tablo 5.12. PKK'nın Etkisiz Hale Getirilen Erkek Örgüt Mensupları, Listelere Göre Dağılım

Etkisiz hale getirilen erkek örgüt mensuplarının listelere göre dağılımı ise;

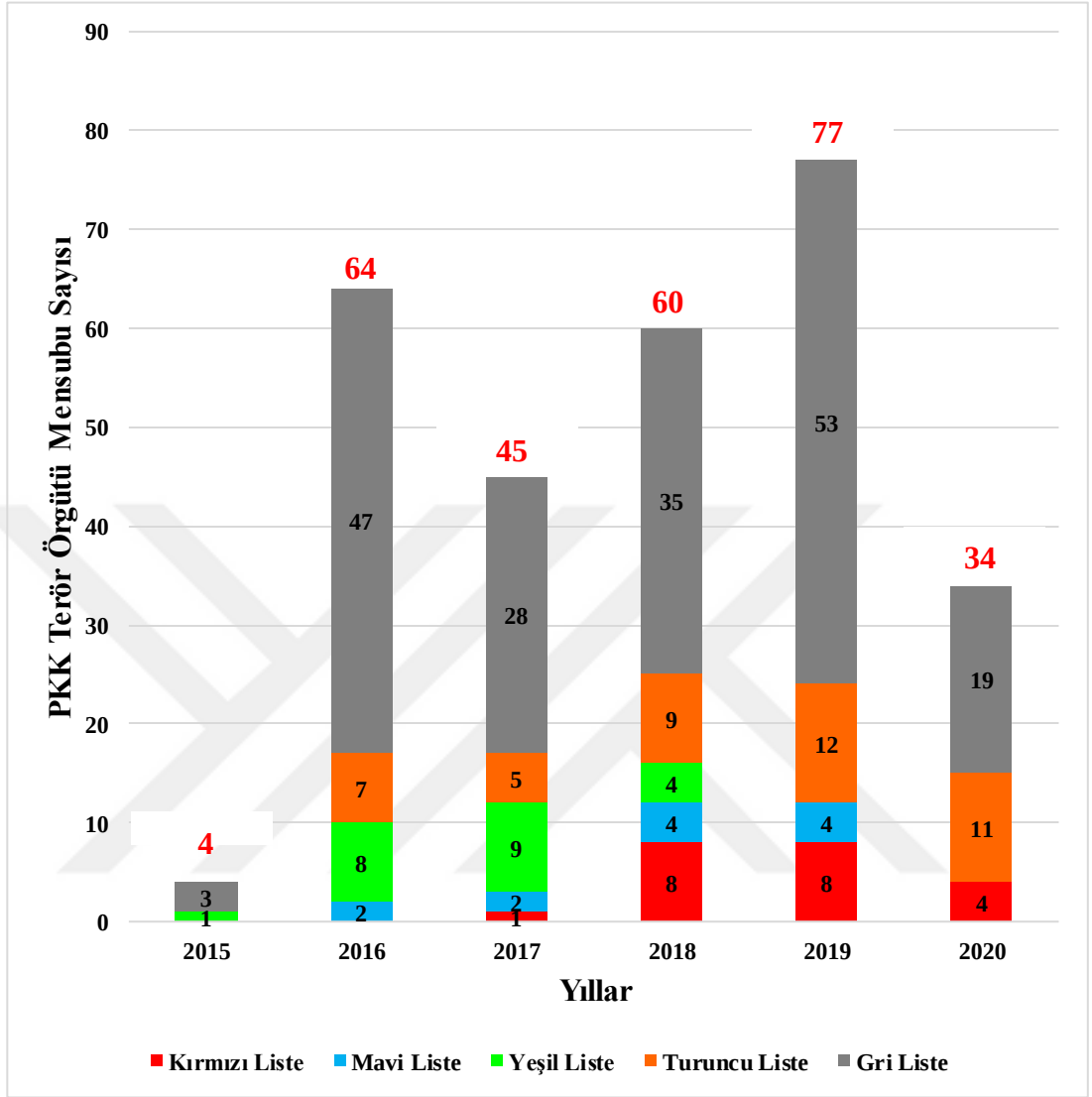
- Gri Liste, 183 örgüt mensubu (%67,78),
- Turuncu Liste, 36 örgüt mensubu (%13,33),
- Yeşil Liste, 23 örgüt mensubu (%8,52),

- Kırmızı Liste, 19 örgüt mensubu, (%7,04) ve
- Mavi Liste, 9 örgüt mensubu, (%3,33) şeklindedir (Tablo 5.12).

Etkisiz hale getirilen PKK terör örgütü mensuplarının sayıca yıllara göre dağılımına bakıldığında ise 2019 yılında en fazla örgüt mensubunun örgütten koparıldığı görülmektedir. 77 örgüt mensubunun etkisiz hale getirildiği 2019 yılını;

- 64 örgüt mensubu ile 2016 yılı,
- 60 örgüt mensubu ile 2018 yılı,
- 45 örgüt mensubu ile 2017 yılı,
- 34 örgüt mensubu ile 2020 yılı ve
- 4 örgüt mensubu ile yönetmeliğin yürürlüğe girdiği ilk olan 2015 takip etmektedir (Şekil 5.4).

Şekil 5.2. Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensuplarının Bulundukları Listelerin Renk Kategorilerine Göre Dağılımı (2015-2020)

2015'ten günümüze gelinen süreçte toplamda 306 PKK terör örgütü mensubunun etkisiz hale getirildiği görülmektedir. Bu toplam içerisinde ağırlığın 203 örgüt mensubu ile Gri Liste'de olduğu görülmektedir. Gri Liste'yi 46 örgüt mensubu ile Turuncu Liste takip etmektedir. Bu iki liste, alt düzey görev grubunda bulunan örgüt liderlerini kapsamaktadır. Etkisiz hale getirilen 23 örgüt mensubu ile Yeşil Liste, en fazla terör örgütü mensubunun etkisiz hale getirildiği ikinci kategori olmuştur. Son

olarak üst düzey görev grubuna işaret eden Kırmızı Liste'den 22 örgüt mensubu ile Mavi Liste'den 12 örgüt mensubu etkisiz hale getirilmiştir.

Yıllara göre analiz neticesinde PKK lider kadrolarına yönelik operasyonlar kapsamında en başarılı yılın 2019 yılı olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte 2020 yılının son çeyreğinin henüz tamamlanmadığı, her yılın bir önceki yıla göre daha fazla başarı ürettiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Mevki	Etkisiz Hale Getirilen Örgüt Mensubu Sayısı	Yüzdelik Dilim (%)
Yurt İçi	263	%85,95
Yurt Dışı	19	%6,21
Etkisiz Hale Getirildiği Mevki Bilinmeyenler	24	%7,84
TOPLAM	306	%100

Tablo 5.13. Etkisiz Hale Getirilen PKK Terör Örgütü Mensuplarının Etkisiz Hale Getirildikleri Mevkilere Göre Dağılımı

PKK terör örgütü lider kadrolarının etkisiz hale getirildiği mevkilere göre dağılımı nispi olarak incelendiğinde terör örgütü mensuplarının %85,95'inin yurt içinde, %6,21'inin yurtdışında etkisiz hale getirildiği tespit edilmiştir. Etkisiz hale getirilen terör örgütü mensuplarının %7,84'ünün nerede etkisiz hale getirildiğine yönelik olarak ise açık kaynaklarda bilgiye rastlanmamıştır (Tablo 5.13).

Tamamen açık kaynaklardan derlenen verilere göre; PKK alt ve orta düzey taktik liderlerinin üst düzeyde yer alan stratejik liderlerinden daha fazla etkisiz hale getirildiği görülmüştür. Örgütün hareket ve eylem kabiliyeti, örgüt mensuplarının genel ekseriyetinin birebir iletişimde olduğu ve talimat aldığı liderlerin elimine

edilmesi üzerinden kısıtlanmaya çalışılmıştır. Belirlenen görev düzeylerine göre incelendiğinde;

- Alt düzey görev grubu kapsamında değerlendirilen Gri ve Turuncu Listelerden toplamda 249 örgüt mensubu etkisiz hale getirildiği tespit edilmiştir. Bu toplam, genelin %81,37'si ile en fazla paya sahip olmuştur.
- Orta düzey görev kategorisinde yer alan Yeşil Liste'den 215 sonrasında 23 terörist etkisiz hale getirilmiş ve bu genel toplamın %7,52'sini oluşturmuştur.
- Üst düzey kategorisinde yer alan ve Mavi ve Kırmızı Listeler üzerinden aranan 34 örgüt mensubu etkisiz hale getirildiği saptanmış ve etkisiz hale getirilen toplam 306 terörist içerisinde %11,11'e tekabül eden bir orana işaret ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Bu veri seti incelendiğinde; 1999 sonrası Abdullah Öcalan'ın tutuklanmasıyla gerçekleştirilen ve lider kadro operasyonlarında geleneksel bir tırpanlama örneği sayılan ilk aşamanın ardından, 2015 sonrasında Organizasyonel Tırpanlama kavramında da önerildiği gibi örgütün alt ve orta düzey liderlerinin de hedef alındığı görülmektedir. Türkiye'nin PKK terörizmiyle mücadelesinde Organizasyonel Tırpanlama sürecinin halen devam ediyor olması, bu yöntemin etkililiğinin değerlendirilmesine ilişkin yeterli zaman aralığını sağlamamaktadır.

Farklı görev düzeylerine ilişkin örgüt liderlerinin hedef alınması, PKK terör örgütü içerisindeki insicamı bozmuş ve örgütün eleman temin etmesinde zorlanması gibi durumlara yol açmıştır. 2015 sonrası terörizmle mücadele stratejisinin bir parçası olan Organizasyonel Tırpanlama'nın, örgütün Türkiye sınırları içerisindeki kohezyonunun kırılmasında etkili rol oynadığı değerlendirilmektedir. Organizasyonel Tırpanlama'nın

hedef aldığı alt düzey örgüt liderleri, örgüt elemanlarının bir arada tutulmasında, eylemlerini devam ettirmesinde ve mobilizasyonunu sağlamasında aktif rol oynadığından; bu unsurların sahadan temizlenmesi, örgütün yapısını etkilemiştir.

Ağustos 2015 tarihinde yürürlüğe giren “*Terörle Mücadele Kanunu Kapsamına Giren Suçların Faillerinin Yakalanmasına Yardımcı Olanlara Verilecek Ödül Hakkında Yönetmelik*” ile birlikte, Türkiye örgüt liderlerini farklı kademelerde kategorize ederek daha sistematik bir biçimde örgütü hedef almaya başlamıştır. Organizasyonel Tırpanlama olarak yeni bir kavramsallaştırmaya gidilen bu yöntem ile geleneksel tırpanlamanın aksine örgütün lider kadrosu bir bütün olarak topyekûn hedef alınmıştır. Böylelikle örgüt tabandan çökertilmeye çalışılmış ve örgüt mensuplarının birebir çatıştıkları ve tanıdıkları liderleri onlardan kopartılarak örgüt çözülme sürecine gitmeye zorlanmıştır.

PKK terör örgütünün hiyerarşik olarak yapılanmasının bir sonucu olarak alt düzey görev kategorisinde yer alan ve Gri ve Turuncu listeler kapsamında etkisiz hale getirilen örgüt mensubu sayısı diğer kategorilerle kıyaslandığında çok daha yüksek seyretmektedir. Ağustos 2015-Ekim 2020 aralığında etkisiz hale getirilen toplam PKK terör örgütü mensubu sayısı 306 iken, bunun 249’u alt düzey görevlerde bulunan teröristlerden oluşmaktadır. Geri kalan örgüt mensuplarının ise 23’ü orta düzey görev kategorisinde (Yeşil Liste), 34’ü ise de üst düzey görevlerde bulunmaktadır (Mavi ve Kırmızı Liste). Bu sayılardan da anlaşılacağı üzere, önceki örneğinin aksine PKK terör örgütünün liderlik şemasının Organizasyonel Tırpanlama aracılığıyla topyekûn olarak hedef alınması ve bu operasyonların hız kesilmeden devam etmesi, Türkiye’nin tırpanlama stratejisindeki değişime işaret etmektedir.

5.4. Değerlendirme

Türkiye'nin PKK terörizmiyle kırk yıla yaklaşan mücadele süreci, çok boyutlu ve çok kapsamlı birçok yöntemin denendiği bir sürece tekabül etmiştir. Terör olaylarının terörizme uzanan bir sürece dönüşeceğinin 1990'lı yıllar itibarıyla netleşmesi, Türkiye'nin mücadele sürecini her geçen gün güncelleme ve destekleme ihtiyacını doğurmuştur.

Örgüt lideri Öcalan'ın yakalandığı sürece kadar genel itibarla askeri tedbirlerin artırıldığı ve örgütle sadece sahada mücadele edildiği bir döneme tanıklık edilmiştir. Ancak örgüt liderinin tutuklanmasıyla birlikte, örgütün yerel halktan eleman temin etmesinin önüne geçilmesi adına birtakım ekonomik ve sosyal reformlarla toplum desteklenmeye çalışılarak örgütü bir kurtarıcı olarak görmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Gelinen süreçte örgütün silahlı eylemlerini bırakmaması ve bu anlamda kendine sürekli eleman temin etme gayretinde bulunması, Türkiye'nin PKK terörizmiyle mücadelesini askeri alanda kesintisiz olarak yürütmesi gerekliliğini doğurmuştur. Bu bağlamda 2015 yılı sonrasında örgüt liderlerinin tamamının hedef alınacağını gösteren Terör Arananlar platformu ile örgütün silahlı kanadı hedef alınmıştır. Bu platform ile aranan örgüt liderlerine ilişkin bilgi sağlayan kişilere, bu bilginin teyit edilmesi halinde ödül yönetmeliği uyarınca ödül verileceği açıklanmıştır. Arananlar ve Etkisiz Hale Getirilenler olmak üzere PKK terör örgütü başta olmak üzere, mücadele edilen diğer örgüt liderlerine de bu listelerde yer verilmiştir. Arananlar Listesi'nde 699, Etkisiz Hale Getirilenler Listesi'nde ise 306 PKK terör örgütü mensubu yer almaktadır. Bu örgüt mensupları azalan önem derecesine göre Kırmızı, Mavi, Yeşil, Turuncu ve Gri Listeler üzerinden aranmış ve/veya etkisiz hale getirilmiştir. 2015-2020 aralığını

kapsayan verilere göre; etkisiz hale getirilen PKK terör örgütü mensuplarının çoğu, alt düzey görev kategorisinde bulunan örgüt mensuplarıdır.

Organizasyonel Tırpanlama'nın önerdiği üzere; terör örgütü mensuplarının sözde birebir çatıştıkları ve talimat aldıkları kişilerin etkisiz hale getirilmesi, örgütün işleyişini bozmayı amaçlamıştır. Terör Arananlar Platformu'nda etkisiz hale getirilen terör örgütü mensupları için bilgi sağlayan kişiler veya operasyonları icra edenlere verilen ödüllere dair bir bilgi yer almamaktadır. Bu durumun ilgili kişilerin ve ailelerinin hedef olmaması için yapıldığı değerlendirilmektedir. Ancak isim vermeden verilen ödüllerin paylaşılması, terörizmle mücadeleye psikolojik açıdan destek sağlayabileceği düşünülmektedir. Öte yandan terörizmle mücadele için bahsedilen psikolojik destek, terör örgütü açısından bir psikolojik baskı unsuru anlamına gelmektedir. Terör Arananlar Platformu, örgüt mensuplarının görev düzeylerine göre renk sınıflandırması sunularak tırpanlamanın nasıl gerçekleştirildiğini göstermektedir. Bu şekilde bir sınıflandırmanın oluşturulması, Türkiye'nin tırpanlama stratejisini bu çalışma kapsamında önerilen Organizasyonel Tırpanlama aracılığıyla uyguladığını ortaya koymaktadır.

BÖLÜM VI

SONUÇ

Aşağıdan yukarı yani devlet-dışı unsurlarca devlete yöneltilen terör, politik amaçlarını elde etme uğrunda içerisinde bulunduğu toplumun korku ve sindirme yoluyla şiddet temalı gerçekleşen eylemler bütünü olan terörizme dönüşmüştür. Devletlerle karşılaştırıldığında insan kaynağını da içinde barındıran güç parametreleri bakımından dezavantajlı olan terör örgütlerinin zaman içerisinde farklı motivasyonlar ile tarih sahnesine çıktığı görülmüştür. Bu örgütlerin benzer dönemlerde birbirine yakın ideoloji ve/veya motivasyonlara sahip olmaları, gerçekleştirdikleri saldırılarda kullandıkları eylem tipinin birbirlerine yakınsaması sonucu aralarında bir düzenlilik olduğu tespit edilmiştir. Bu düzenlilik, 1800’lü yılların ikinci yarısıyla başladığı iddia edilen *modern terörizm* altında, David C. Rapoport tarafından tasnif edilmiştir. Rapoport, bu düzenliliği *dalga* kavramı üzerinden açıklarken, bu dalgaların her birine karakteristik özellik katan motivasyonları anarşist, etnik-ayrılıkçı, sol ideolojiye sahip ve dini motivasyon şeklinde açıklamıştır.

Rapoport’un *Modern Terörizmin Dört Dalgası* kuramında da yer aldığı üzere, üçüncü dalganın tekabül ettiği 1960’larda temelleri atılan ve 1972 Münih Olimpiyatlarında Black September tarafından oradaki Yahudi olimpik sporculara gerçekleştirilen suikast ile hız kazanan terörizmin uluslararasılaşması süreci, terör örgütleri arasındaki birbirlerinden öğrenme faaliyetlerine hız kazanmıştır. Örgütler, farklı coğrafyalardaki benzer motivasyonlu örgütlerin kamplarına giderek burada sözde askeri eğitimler almışlardır. Örgütlerin bu derece mobil hale gelmeleri giderek

büyüyen sorun alanlarına işaret etmiş ve nihayetinde terörizm, 11 Eylül saldırıları ve yabancı terörist savaşçılarla da küresel bir mesele halini almıştır.

Terörizmin etki alanının genişlemesine paralel olarak, devletlerin uyguladıkları terörizmle mücadele yaklaşımları detaylanmış, gelişmiş ve kümülatif bir hal almıştır. Bu bağlamda terörizmin nasıl bitirilebileceğine veya etkisinin nasıl kırılabilceğine ilişkin yöntemler geliştirilmiştir. Terör örgütlerinin nasıl sona yaklaştıkları veya son bulduklarına ilişkin literatürde liderin tutuklandığı veya öldürüldüğü tırpanlama/lider kadro operasyonları, barış müzakerelerinin gerçekleştirilmesi, örgütün politik hedefine ulaşması, örgütün varlığını devam ettiremeyerek çöküş sürecine gitmesi, örgütün terörist eylemlerinin zapt edilmesi ve örgütün kendini yeniden tanımlaması yer almıştır. Bu yöntemler içerisinde ise terör örgütlerinin çöküşe gitmesini hızlandıran veya çökmelerine direkt olarak sebep olan durumun ve/veya yöntemin lider kadrolarının tasfiye edilmesi olduğu görülmüştür.

Terör örgütlerini çözülme sürecine götüren tırpanlama operasyonlarının zaman içerisinde teknolojiyle donatılmış biçimde daha etkin ve net sonuçlar alınacak hale gelmesi, kavramın silahsız ve silahlı insansız hava araçları üzerinden uygulanan hedef gözeterek öldürme operasyonlarıyla anıldığı döneme tekabül etmektedir. Kavramsallaştırma farklı olmasına karşın, bu iki kavram ile anılan lider kadro operasyonlarında ağırlığın örgütün en üst düzey lideri olan, karizmatik ve kült kişiliğe sahip liderine atfedildiği görülmüştür. Ancak, akademik yazında bu nitelikteki örgüt liderlerinin hedef alınmasına rağmen terör örgütünün son bulmadığı, aksine kimi örneklerinde daha fazla eleman temin ettiği bir güce eriştiği görülmektedir. Kimi örneklerde ise liderlerini kaybeden terör örgütlerinin uğradıkları bu sürpriz ve beklenmedik saldırı sonucunda yaşadıkları güvensizlik ortamının, bu örgütleri tırpanlama operasyonları sonrasında daha fazla eylem gerçekleştirmeye ittiği

görülmüştür. Bu yüzden lider kadro operasyonlarının bir piramit şeklinde örgütün bütün liderlik şemsiyesini kapsayacak şekilde uygulandığı, örgütün işlerliğinin yanında güven ortamının kırılarak psikolojik anlamda çökertilmesine topyekûn yol açacak Organizasyonel Tırpanlama kavramı önerilmiştir.

Organizasyonel Tırpanlama, lider kadro operasyonlarında alt ve orta düzey örgüt liderlerinin tutuklanması veya öldürülmesi yoluyla örgütün eylem kabiliyetinin kırılarak hem operatif düzeyde hem de örgüt psikolojisi içerisinde terör örgütlerinin çöküşe zorlandığı bir sürece işaret etmektedir. Karizmatik terör örgütü liderleri, ideolojik açıdan ve imaj olarak örgütün tabanında yer alan mensupları için her ne kadar sembolik ve kuvvetli bir değere sahip olsa bile, bu kişilerin birebir zaman geçirdikleri, talimat aldıkları ve örgütsel döngü içerisinde yaşam alanını paylaştıkları kişiler daha alt ve orta düzey örgüt liderleri olmakta, dolayısıyla bağlılıkları bu kişilere olmaktadır. Netice itibarıyla üst düzey örgüt liderlerinin hedef alınmasını destekleyici nitelikte olarak, örgütlerin yıkıcı eylemlerinin kontrol altına alınmasında alt ve orta düzey örgüt liderlerinin etkisiz hale getirilmesi ayrı bir öneme sahiptir.

Organizasyonel Tırpanlama'nın uygulanışı ve ilk çıktılarının analizinde örneklem sunması açısından Türkiye'nin PKK terörizmi ile son beş yıldaki mücadelesi ele alınmıştır. Ankara'nın 2015 yılında 30939 sayılı *“Terör Suçlarının Ortaya Çıkarılmasına veya Delillerin Ele Geçirilmesine ya da Suç Faillerinin Yakalanmasına Yardımcı Olanlara Verilecek Ödül Hakkında Yönetmelik”* başlıklı yönetmeliğin yayımlanışının ardından kamuoyuyla paylaştığı Terör Arananlar internet sitesi üzerinden başta PKK terör örgütü olmak üzere mücadele ettiği terör örgütü liderlerine ilişkin bilgileri paylaştığı görülmüştür. Bu platformun dikkat çeken özelliği ise burada yer alan kişilerin örgüt içerisinde üstlendikleri sözde görevlerine göre tasnif edilerek önem sıralarına göre farklı kategorilerde aranmaları olmuştur. Bu bağlamda Ağustos

2015 ile Ekim 2020 arasında Arananlar Listesi'nde toplamda 699 PKK mensubu yer alırken, 306 örgüt mensubunun etkisiz hale getirildiği görülmektedir. Etkisiz hale getirilen örgüt mensuplarının ağırlıklı olarak alt düzey görev kategorisinde yer alan Gri ve Turuncu Listelerden olduğu görülmüştür. Gri Listedden etkisiz hale getirilen örgüt mensubu sayısı 203 kişi ile genel toplamın %81,31'sine sahip olurken, Turuncu Listedden etkisiz hale getirilen örgüt mensubu sayısı 46 kişi olmuş ve %7,52'lik bir dilime sahip olmuştur. Yine yüzde cinsinden etkisiz hale getirilen alt düzey örgüt liderlerinin 88,89'luk bir oranı kapsadığı tespit edilmiştir.

Çalışmada ele alınan verilerin toplanması, 15 Ekim 2020 tarihinde sonlandırılmıştır. Lakin bu dönemden sonra da bu operasyonların devam ettiği görülmüştür. Türkiye, terörizmle mücadelesinde Organizasyonel Tırpanlama'nın icrasına devam etmektedir. İleriki çalışmalara konu olması bakımından belirtilmelidir ki bu tez kapsamında ortaya konan, PKK terörizmi ile mücadelede Organizasyonel Tırpanlama'nın genel şeması ve ilk çıktılarıdır. Bu operasyonların örgütün çöküşüne giden süreçte eylem sayılarının azalması, eleman temin edebilmesi ve benzeri kıstaslar bakımından analiz edilmesi, bu çalışmanın ışığında gerçekleştirilecek analizlere konu önerisi olabilmektedir. Türkiye'nin İHA teknolojisinde etkili bir aktör haline gelmesinin lider kadro operasyonlarının uygulanması bakımından konsept değişikliğine sebep olabileceğinden ayrıca analiz edilmesi gereken bir diğer çalışma alanını teşkil etmektedir. Yine ileriki çalışmalara ışık tutabilmesi açısından örgütün tabanında yer alan örgüt mensuplarının alt ve orta düzey liderlere bağlılıkları ile en tepede yer alan karizmatik/kült liderlere bağlılıklarının tespit edileceği çalışmaların yapılması önerilebilmektedir. Ayrıca, söz konusu ödül yönetmeliği uyarınca Terör Arananlar Platformu'nda yer alan terör örgütü mensuplarına ilişkin doğru bilgi ve istihbarat paylaşımında bulunarak bu kişilerin yakalanmalarına ön ayak olacak kişilere

tahsis edilen ödüle ilişkin açık kaynaklarda veri elde edilememiştir. Dolayısıyla bu çalışmadan hareketle karşılaştırma yapılabilmesi adına ödül yönetmeliğinin bu kişilerin yakalanmasında ne derece motive edici etkiye sahip olduğu; etkisiz hale getirilen örgüt mensuplarının kaçının bu yönetmeliğin sağladığı bilgi paylaşım ortamından hareketle yakalandığı yine ayrı bir çalışma alanını teşkil edebilmektedir. Öte yandan terörizmin bitirilmesinde tırpanlamanın uygulanacağı örgüt yapısının ayrıca incelenmesi gerekmektedir. Örneğin kitlesel tabana sahip bir terör örgütü ile böyle bir tabanı bulunmayan veya daha düzensiz zeminde faaliyet gösteren örgütlerin tırpanlamaya uğramaları durumunda ortaya çıkacak sonucun farklılık göstermesi beklenir.

Sonuç olarak terörizmle mücadelede en eski pratiklerden biri olan lider kadro operasyonları, günümüzde de sıklıkla başvurulana ve terörizmin sona erdirilmesi için tercih edilen stratejilerin içindeki birincil yöntem olarak kullanılmaktadır. Terörizmle mücadelede ilk saflarda olan devletlerin savunma sanayilerinin bu mücadeleyi destekleyecek yönde günden güne gelişen imkân ve kabiliyetler tanınması, muharebe sahasında devletlerin elini güçlendirmektedir. Audrey Kurth Cronin'in her örgütün bir gün bir şekilde sona geleceği yorumu akılda tutulacak olursa, terör örgütlerinin yoğunlaştığı coğrafyalarda artan istikrarsızlık, güç boşluğunun yarattığı kaos neticesinde örgütlerin diğer terör örgütleri ya da başarısız devletlerden arta kalan ele geçirdikleri silahlar ve yabancı terörist savaşçılar gibi komplike bir şekilde örgüt şemasına dahil olan unsurlar düşünüldüğünde, terörizmi bitirme yollarına ilişkin çalışmaların daha uzun yıllar yazında yer alacağı gerçeğiyle yüzleşmek kaçınılmazdır.

KAYNAKÇA

Abrahms, Max, ve Jochen Mierau. «Leadership Matters: The Effects of Targetted Killings on Militant Group Tactics.» *Terrorism and Political Violence* 29, no. 5 (2017): 830-851.

Alan, Engin. *Terör-PKK: 40 Yıllık İhanet*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 2016.

Aydın Turapoğlu, Zehra. *Pençe-Yıldırım ve Pençe-Şimşek operasyonlarında 5 PKK'lı terörist etkisiz hale getirildi*. 16 Haziran 2021.

<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/pence-yildirim-ve-pence-simsek-operasyonlarinda-5-pkkli-terorist-etkisiz-hale-getirildi/2275486> (erişildi: Haziran 22, 2021).

Aydın, Ömer. «Liderlik Kuramları Açısından PKK Terör Örgütünde Liderlik ve Abdullah Öcalan.» *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2020.

Bachmann, Sascha Dominik . «Targeted Killings: Contemporary Challenges, Risks and Opportunities.» *Journal of Conflict & Security* 18, no. 2 (2013): 259-288.

Begeç, Suat. *Meskûn Mahallerde Savaş Stratejisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. «A/RES/49/60.» *United Nations General Assembly*. 17 Şubat 1995. <https://undocs.org/en/A/RES/49/60> (erişildi: Mayıs 28, 2021).

BMGK. «Resolution 1566 ,(2004).» *United Nations*. 8 Ekim 2004. [https://undocs.org/en/S/RES/1566\(2004\)](https://undocs.org/en/S/RES/1566(2004)) (erişildi: Mayıs 28, 2021).

Bural, Erol Başaran. «Yeni Nesil Terörizm Paradigması.» *Yeni Nesil Terörizm* içinde, yazar Muhittin İmıl, 11-34. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.

Byman, Daniel. *A High Price: Triumphs & Failures of Israeli Counterterrorism*. New York: Oxford University Press, 2011.

Byman, Daniel. «Do Targeted Killings Work?» *Foreign Affairs* 85, no. 2 (2006): 95-111.

CBC News. *Obama Has Increased Drone Attacks*. 12 Şubat 2010.

<https://www.cbsnews.com/news/obama-has-increased-drone-attacks/> (erişildi: Haziran 04, 2021).

Crenshaw, Martha. «Current Research on Terrorism: The Academic Perspective.» *Studies in Conflict & Terrorism* 15, no. 1 (1992): 1-11.

Crenshaw, Martha. «The Causes of Terrorism.» *Comparative Politics* 13, no. 4 (1981): 379-399.

Crisis Group. «Grafik ve Haritalarla Türkiye'deki PKK Çatışması.» *Crisis Group*. 25 Mart 2021. <https://www.crisisgroup.org/tr/content/grafik-ve-haritalarla-t%C3%BCrkiyedeki-pkk-%C3%A7at%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1> (erişildi: Mart 26, 2021).

Cronin, Audrey Kurth. *How Terrorism Ends: Understanding the Decline and the Demise of Terrorist Campaigns*. Princeton & Oxford: Princeton University Press, 2009.

D'Alessio, Stewart J., Lisa Stolzenberg, ve Dustin Dariana. «Does Targeted Capture Reduce Terrorism?» *Studies in Conflict & Terrorism* 37, no. 10 (2014): 881-894.

David, Steven R. «Israel's Policy of Targeted Killing.» *Mideast Security and Policy Studies (Begin-Sadat Center for Strategic Studies)*, no. 51 (2002).

Dear, Keith Patrick. «Beheading the Hydra? Does Killing Terrorist or Insurgent Leaders Work.» *Defense Studies*, 2013: 293-337.

Demir, Cenker Korhan. «Öğrenen Örgütler ve Terör Örgütleri Bağlamında PKK.» *Uluslararası İlişkiler* 5, no. 19 (2008): 57-88.

—. *Sebeplerinden Mücadele Yöntemlerine Etnik Ayrılkı Terörizm: PIRA, ETA, PKK*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2017.

Demir, Cenker Korhan. «Stratejinin Bakış Açısıyla Terörizm.» *Strateji Düşüncesi: Kuram, Paradoks, Uygulama* içinde, yazar Ali L. Karaosmanoğlu ve Ersel Aydın, 283-312. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2020.

Diaz, Emilio Sanchez de Rojas. *Instituto Espanol de Estudios Estrategicos*. Şubat 2016. http://www.ieee.es/en/Galerias/fichero/docs_analisis/2016/DIEEEA02-2016_Oleada_Terrorismo_Internacional_ESRD_ENGLISH.pdf (erişildi: Ocak 27, 2021).

El-Said, Hamed. *New Approaches to Counter Terrorism: Designing and Evaluating Counter Radicalization and Deradicalization Programs*. Londra: Palgrave Macmillan, 2015.

Falk, Ophir. «Measuring the Effectiveness of Israel's 'Targeted Killing' Campaign.» *Perspectives on Terrorism* 9, no. 1 (2015): 2-26.

Freeman, Michael. «A Theory of Terrorist Leadership (and Its Consequences for Leadership Targeting).» *Terrorism and Political Violence* 26, no. 4 (2014): 667.

Gunnflo, Markus . *Targeted Killing: A Legal and Political History*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.

Gunter, Michael M. «The continuing Kurdish Problem in Turkey After Öcalan's Capture.» *Third World Quarterly* 21, no. 5 (2000): 849-869.

Gürpınar, Bulut. «Milli Güvenlik Kurulu ve Dış Politika.» *Uluslararası İlişkiler* 10, no. 39 (2013): 73-104.

Haas , Michael Carl, ve Sophie-Charlotte Fischer. «The Evolutipn of Targeted Killing Practices, Autonomous Weapons, Future Conflict, and the International Order.» *Contemporary Security Policy* 38, no. 2 (2017): 281-306.

Hoffmann, Bruce. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press, 2006.

Honig, Or, ve Ido Yahel. «A Fifth Wave of Terrorism? The Emergence of Terrorist Semi-States.» *Terrorism and Political Violence* 31, no. 6 (2019): 1210-1228.

İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı. *Hibrit Tehdit Hibrit Terörizm: PKK, DEAŞ, FETÖ*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı, 2020.

Jeffrey, Granf R. *Messiah: War in the Middle East & Road to Armageddon*. Toronto: Frontier Research Publication, 1991.

Jenkins, Brian Michael. «International Terrorism: A New Mode of Conflict.» *International Terrorism and World Security* içinde, yazan David Carlton ve Carlo Schaerf, 13-49. New York: Routledge, 1975.

Johnston, Patrick B. «Does Decapitation Work? Assessing The Effectiveness of Leadership Targeting in Counterinsurgency Campaigns.» *International Security* 36, no. 4 (2012): 47-79.

Jones , Seth G., ve Martini Libicki. «How Terrorist Groups End: Lessons for Countering al Qa'ida.» *RAND Corporation*. 2008.
<https://www.rand.org/pubs/monographs/MG741-1.html> (erişildi: Ekim 15, 2020).

Jordan, Jenna. *Leadership Decapitation: Strategic Targeting of Terrorist Organizations*. Stanford: Stanford University Press, 2019.

Kaplan, Edward H., Alex Mintz, ve Shaul Mishal. «Tactical Prevention of Suicide Bombings in Israel.» *Studies in Conflict & Terrorism* 28, no. 3 (2005): 225-235.

Kaplan, Jeffrey. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. Kasım 2016.
<https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-24> (erişildi: Ocak 26, 2021).

Kaşıkcı, Tamer. «Küresel Terörizm ve Birleşmiş Milletler Sistemi.» *The Turkish Yearbook of International Relations* 47 (2016): 1-21.

Kenney, Michael. *From Pablo to Osama: Trafficking and Terrorist Networks, Government Bureaucracies, and Competitive Adaptation*. University Park: Pennsylvania State University Press, 2007.

Kenny, Michael. *From Pablo to Osama: Trafficking and Terrorist Networks, Government Bureaucracies, and Competitive Adaption*. Pennsylvania: Pennsylvania State University Press, 2007.

Knopf, Jeffrey W. «The Fourth Wave in Deterrence Research.» *Contemporary Security Policy* 31, no. 1 (2010): 1-33.

Köse, Ali. *Milenyum Tarikatları*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2019.

Kurum, Mehmet. *Terörist Örgütlerin Güvenli Ortamları ve PKK*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2017.

Langdon, Lisa, Alexander J. Sarapu, ve Matthew Wells. «Targeting The Leadership of Terrorist And Insurgent Movements: Historical Lessons for Contemporary Policy Makers.» *Journal of Public and International Affairs-Princeton* 15 (2004): 59-78.

Long War Journal. *Long War Journal*. 2021. <https://www.longwarjournal.org/us-airstrikes-in-the-long-war> (erişildi: Haziran 5, 2021).

Martin, Gus. *Terörizm: Kavramlar ve Kuramlar*. Çeviren İhsan Çapcıoğlu ve Metin Bahadır. Ankara: Adres Yayınları, 2017.

Matos, Herminio. «Offensive Counterterrorism Targeted Killing in Eliminating Terrorist Target: The Case of the USA and Israel.» *Janus E-Journal of International Relations* 3, no. 2 (2012): 114-138.

McLuhan , Marshall, ve Bruce R. Powers. *Global Köy*. Çeviren Gül Çağalı Güven. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001.

Mealy, Marisa, ve Carol Shaw Austad. «Sendero Luminoso (Shining path).» *Handbook of Ethnic Conflict* içinde, yazar Dan Landis ve Rosita D. Albert, 553-583. New York: Springer , 2012.

Metraux, Daniel A. «Religious Terrorism in Japan: The Fatal Appeal of Aum Shinrikyo.» *Asian Survey* 35, no. 12 (1995): 1140-1153.

Military.com. Haziran 2021. <https://www.military.com/special-operations/what-is-a-navy-seal.html> (erişildi: Haziran 20, 2021).

NATO. *NATO's Military Concept for Defence Against Terrorism*. 19 Ağustos 2016. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69482.htm (erişildi: Mayıs 29, 2021).

NTV. *Japonya'da tarikat lideri Asahara idam edildi*. 06 Temmuz 2018. https://www.ntv.com.tr/dunya/japonyada-tarikat-lideri-asahara-idam-edildi,Yc_PItXxi06Tthx_UTRzMQ (erişildi: Ekim 15, 2020).

«Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (Karar Sayısı: 676/KHK).» *Resmi Gazete*. 29 Ekim 2016. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161029-5.htm> (erişildi: Haziran 20, 2021).

Olson, Kyle B. «Aum Shinrikyo: Once and Future Threat?» *Emerging Infectious Diseases*, 1995: 513-516.

Ödül Miktarında Değişiklik. 2021. <http://www.terorarananlar.pol.tr/duyuru-5> (erişildi: Mart 27, 2021).

Ökten, Tolga. «Askeri Alanda Devrim'in Türk Silahlı Kuvvetleri'nin PKK Terörizmi ile Mücadelesine Etkisinin Analizi.» TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, 2018.

Özcan, Nihat Ali. *PKK (Kürdistan İşçi Partisi): Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*. Ankara: ASAM Yayınları, 1999.

Özçelik, Necdet, ve Can Acun. *Terörle Mücadelede Yeni Safha: Zeytin Dalı Harekâtı*. SETA Rapor, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2018.

Özçelik, Necdet, ve Nebi Miş. «Türkiye'deki Seçim Süreçlerinde PKK'nın Silahlı Eylem Stratejileri.» *SETAV*. 2018.

https://setav.org/assets/uploads/2018/06/R114_PKK_Secim.pdf (erişildi: Mart 20, 2021).

Palmer, David Scott . «Introduction: History, Politics and Shining Path in Peru.» *Shining Path of Peru* içinde, yazar David Scott Palmer. New York: Palgrave Macmillan, 1994.

Pape, Robert A. *Bombing to Win: Air Power and Coercion in War*. New York: Cornell University Press, 1996.

Parker, Tom, ve Nick Sitter. «The Four Horsemen of Terrorism: It's Not Waves, It's Strains.» *Terrorism and Political Violence* 28, no. 2 (2016): 197-216.

Pratt, Simon Frankel. «Norm Transformation and the Institutionalization of Targeted Killing in the US.» *European Journal of International Relations* 25, no. 3 (2019): 723-747.

Price, Bryan C. «Targeting Top Terrorists: How Leadership Decapitation Contributes to Counterterrorism.» *International Security*, 2012: 9-46.

—. *Targeting Top Terrorists: Understanding Leadership Removal in Counterterrorism Strategy*. New York: Columbia University Press, 2019.

Price, Bryan C. «Terrorism as Cancer: How to Combat an Incurable Disease.» *Terrorism and Political Violence*, 2020: 1096-1120.

Rae, James Deshaw. *Analyzing the Drone Debates: Targeted Killing, Remote Warfare, and Military Technology*. New York: Palgrave Macmillan, 2014.

Rapoport, David C. «The Four Waves of Modern Terrorism.» *Attacking Terrorism* içinde, yazan Audrey Kurth Cronin ve James Ludes, 46-73. Washington DC: Georgetown University Press, 2004.

Resmi Gazete. «Terör Suçlarının Ortaya Çıkarılmasına Veya Delillerin Ele Geçirilmesine ya da Suç Faillerinin Yakalanmasına Yardımcı Olanlara Verilecek Ödül Hakkında Yönetmelik.» *Resmi Gazete*. 05 Kasım 2019.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/11/20191105-1.htm> (erişildi: Mayıs 31, 2021).

Richardson, Louise. «What is Terrorism?» *What Terrorists Want: Understanding the Enemy, Containing the Threat* içinde, yazan Louise Richardson, 19-39. Londra: John Murray, 2006.

Rieff, David. *Fear and Fragility Sound a Wake-Up Call*. 12 Eylül 2001.

<https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2001-sep-12-me-44893-story.html> (erişildi: Haziran 21, 2021).

Rothwell, Matthew D. *Transpacific Revolutionaries: The Chinese Revolution in Latin America*. New York: Routledge, 2013.

Schmid, Alex P. «Frameworks for Conceptualising Terrorism.» *Terrorism and Political Violence*, 2004: 197-221.

Shane, Scott. *C.I.A. to Expand Use of Drones in Pakistan*. 9 Aralık 2009.

<https://www.nytimes.com/2009/12/04/world/asia/04drones.html> (erişildi: Haziran 4, 2021).

Shulsky, Abram N., ve Gary N. Schmitt. *Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence*. 3. Washington D.C.: Potomac Books, 2002.

Soylu, Süleyman. *Twitter*. 2 Ocak 2021.

<https://twitter.com/suleymansoylu/status/1345292049789181952> (erişildi: Ocak 2, 2021).

START, , Global Terrorism Database, National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), University of Maryland,. “*Shining*

Path". 15 Ekim 2020.

<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?perpetrator=590> (erişildi: Ekim 15, 2020).

Şen, Halil. *PKK: Terör ve İdeoloji*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2021.

Şen, Osman. *21. Yüzyılın Başlangıcında Terörizmle Stratejik Mücadele*. İstanbul: Alfa Basım Yayım , 2017.

T.C. İçişleri Bakanlığı Terör Arananlar. 05 Kasım 2021.

<http://www.terorarananlar.pol.tr/mevzuat> (erişildi: Mart 27, 2021).

Terörle Mücadele Kanunu. *T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi*. 12 Nisan 1991. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf> (erişildi: Mart 05, 2021).

Thornton, Thomas Perry. «Teror as a Weapon of Political Agitation.» *Internal War: Problems and Approaches* içinde, yazar Harry Eckstein, 41-63. New York: The Free Press, 1964.

Tominaga, Yasutaka. «Killing Two Birds with One Stone? Examining the Diffusion Effect of Militant Leadership Decapitation.» *International Studies Quarterly* 62, no. 1 (2018): 54-68.

Türk Dil Kurumu. *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. 2021. <https://sozluk.gov.tr/> (erişildi: Ağustos 6, 2021).

Varol, Hatice. *Bir Terör Örgütünün Anatomisi: Aydınlik-Yol*. 09 Temmuz 2020. <https://www.teram.org/Icerik/bir-teror-orgutunun-anatomisi-aydinlik-yol-64> (erişildi: Ocak 28, 2021).

Walsh, James Igoe . «The Rise of Targeted Killing.» *Journal of Strategic Studies* (41) 1-2 (2018): 143-159.

Weinberg, Leonard, Ami Pedahzur, ve Sivan Hirsch-Hoefler. «The Challenges of Conceptualizing Terrorism.» *Terrorism and Political Violence* 16, no. 4 (2004): 777-794.

Weinberg, Leonard, ve Arie Perliger. *Combating Terrorism Center (CTC)*. Şubat 2010. <https://ctc.usma.edu/how-terrorist-groups-end/> (erişildi: Şubat 06, 2021).

Weinberg, Leonard, ve Arie Perliger. «How Terrorist Groups End.» *CTC Sentinel* 3, no. 2 (Şubat 2010): 16-18.

Wilkinson, Paul. *Political Terrorism* . Londra: MacMillan Press, 1974.

—. *Terrorism and the Liberal State*. London: The Macmillan Press, 1977.

Yavuz, Celalettin, ve Muhittin Şahin. *Terör ve Terörizmle Mücadele*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2011.

Yeşiltaş, Murat, Merve Seren, ve Necdet Özçelik. *Fırat Kalkanı Harekâtı: Harekâtın İcrası, İstikrarın Tesisi ve Alınan Dersler* . SETA Rapor, Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2017.

Yeşiltaş, Murat, ve Necdet Özçelik. *When Strategy Collapses: The PKK's Urban Terrorist Campaign*. Ankara: SETA Publications, 2018.

Yoo, John. «Assassination or Targeted Killings After 9/11.» *New York Law School of Laq Review* 56 (2011): 79.

Yukl, Gary. *Leadership in Organizations*. Londra: Pearson, 2013.

EK-1

Terörizmin Tanımlanmasında Kullanılan Elementlerin Sıklık

Yüzdeleri

Unsur	Schmid & Jongman Araştırması (1988, %)	Weinberg, Pedahzur & Hirsch-Hoefer Araştırması (2002, %)
1. Şiddet, Güç	83,5	71
2. Siyasi	65	60
3. Korku, Terör Vurgusu	51	22
4. Tehdit	47	41
5. Psikolojik Etkiler ve Ön Görülen Tepkiler	41,5	5,5
6. Kurban-Hedef Ayırıştırması	37,5	25
7. Kasten Yapılan, Planlı, Sistemik, Örgütlü Fiil	32	11
8. Mücadele, Strateji ve Taktik Yöntemi	30,5	31,5
9. İnsani Kısıtlamalar Olmaksızın Kabul Edilen Kuralları İhlal Ederek Normal Üstü Olma Durumu	30	0
10. Zorlama, Zorbalık ve Boyun Eğdirme	28	5,5
11. Kamusal/Kamuda Aleni Olma Durumu	21,5	18
12. Nedensizlik/Keyfi Olma, Şahsi Olmama, Rastgele	21	0

Unsur	Schmid & Jongman Araştırması (1988, %)	Weinberg, Pedahzur & Hirsch-Hoefler Araştırması (2002, %)
Karakter, Gelişigüzel Olma Durumu		
13. Kurban Olarak ‘Siviller, Muharip Olmayan Unsurlar, Tarafsızlar, Yabancılar’	17,5	22
14. Korkutma	17	11
15. Kurbanların Masumiyeti	15,5	10
16. Fail Olarak ‘Grup, Hareket, Örgüt’	14	29
17. Sembolik Boyut, Diğerlerine İspat	13,5	5,5
18. Hesap Edilemezlik, Ön Görülemezlik, Şiddetin Ortaya Çıkışının Beklenmemesi	9	1
19. El Altından Yapılan ve Örtülü Doğa	9	7
20. Şiddetin Tekrarlanan, Birbirini İzleyen ve Kampanya Karakteristiklerine Bürünmesi	7	0
21. Suç Unsuru Olan	6	5,5
22. Üçüncü Gruplardan Talepler	4	1

Terörizmin Tanımlanmasında Kullanılan Elementlerin Sıklık Yüzdeleri (Weinberg, Pedahzur ve Hirsch-Hoefler, The Challenges of Conceptualizing Terrorism 2004, 781)